

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

אחרי מות

מאוצר שיהותנו ומאמרו
של הרב"ג מו"ר המקובל
דבי בניהו ושישבר שמואלו שליט"א

התשפ"ד

כל הזכויות שמורות
למוכן "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נדה שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למוכן "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רהל**

שמואלי

בת **מזל ע"ה**

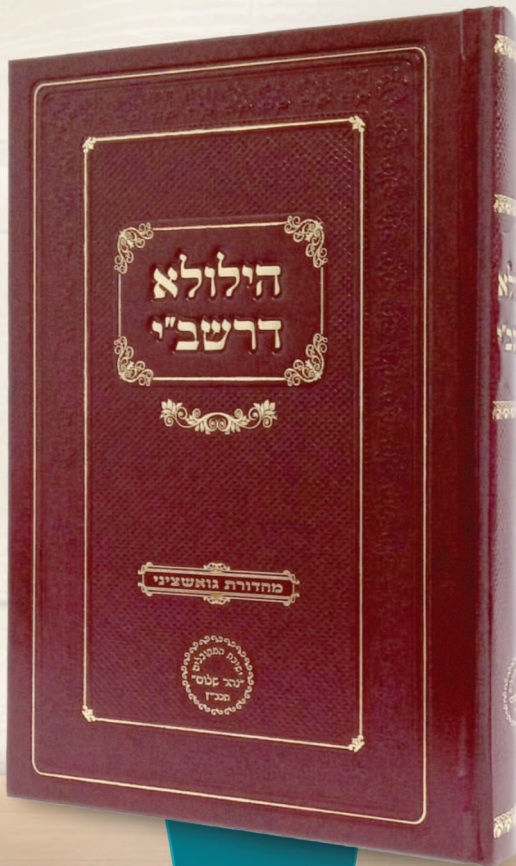
נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

הילולא דרשב"י עכשיו על המדף

הילולא
דרשב"י

הפצה ראשית

סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

אמת ויצב גאל ישראל

- א. בט"ו ווי"ן של אמת ויצב וכו', יזהר להוציאם בפיו הדק היטב, מפני שיש בהם סוד. וצריך לחבר מלת "הדבר" עם ט"ו ווי"ן הנזכרים, שלא יפסיק ביניהם, מפני כי אות ה' של "הדבר" שייכת להם.
- ב. כשיאמר "ודבריו חיים וקיימים ונאמנים ונחמדים לעד", בתיבת "לעד" ינשק הציציות שאוחז בהם, ויעבירם ע"ג עיניו, ויסירם מידו שישתלשלו למטה, ולא יאחזם עוד בידו.
- ג. באומרך "עזרת אבותינו", תכוין "עזרת" גי' כ"ו פעמים הוי"ה עם הכולל. גם תכוין "עזרת" גי' מיכאל

עיונים והארות

מעשה שמונים אותם באצבע כדי שלא יתחסרו. ועוד כתב שם הבא"ח: ובסה"ק מקבציאל העליתי בס"ד דאם נזדמן לו כאן לענות דבר מדברים שבקדושה שיענה בתוך ברכות דק"ש, יענה גם באמצע ט"ו ווי"ן הנז', אלא שצריך לחזור ולומר ויצב וכו' כדי לחבר ט"ו ווי"ן הנז' עם ה"א של הדבר בלתי הפסק בדבר אחר בנתיים.

ג. בא"ח. (שם אות ה). וטעם נישוק הציציות במלה "לעד", כתב במדרש תלפיות (ערוך כוונה עמי' רס"ב), כי "לעד" בגימטריא ק"ד, כמספר הציצית כיצד: ד' כנפות ובכל אחת ח' חוטין, הם ל"ב. כל חוט צריך להיות שזור לפחות משני חוטין, הרי ס"ד. ובכל ציצית חמשה קשרים כפולים שהם י', היינו מ' קשרים. ובסך הכל ק"ד, כמנין "לעד".

וז"ל רבנו מהרח"ו ז"ל בשעה"כ (דף נא ע"ג): בשמע ישראל יסגור עיניו ביד ימינו עד שישלים בשכמל"ו, וכשיגיע אל 'וקשרתם לאות על ידך' ימשמש בתפילה של יד, 'והיו לטוטפות בין עיניך' ימשמש בתש"ר, וכן כשיגיע אל 'וקשרתם אותם', וכשיגיע אל 'ויאמר' שהוא פ' ציצית תקח ראשי חוטי הד' ציציות ביד ימין ושרשם הנאחזים בכנפי הטלית יהיו ביד שמאל ותניחה כך נתונה על הלב בצד שמאל, וכל עוד שאתה אומר פ' ציצית תהיה מביט ומסתכל בציציות ההם. וכשתגיע אל 'וראיתם אותם' תעבירם ע"ג עיניך ותנשקם וכמ"ש בתשובות הגאונים ובספר עמודי גולה הנקרא סמ"ק שזו היא א' מן רמ"ח מצות עשה שישתכל בציציות, וכשתגיע אל 'ודבריו חיים וקיימים ונאמנים ונחמדים לעד' הנה במלת לעד תנשקם ותעבירם נגד עיניך ותסירם מידיך שישתלשלו למטה כדרכם וכו', עכ"ל.

עוד כתב רבנו מהרח"ו (שם) גואלנו גואל אבותינו "ויצרנו צור ישועתינו" כצ"ל ולא יאמר "צורנו". לְמַלְךְ אֵל חַי וְקַיִים בְּקִמְצָן הַלְמַד וְלֹא בִשְׂבָא ע"ד מה שנת"ל גבי לְאֵל בְּרוּךְ כּו'. "רם ונשא גדול ונורא" כצ"ל ולא יאמר "גדול גבור ונורא". (והובא דבריו להלכה בבא"ח שם).

ד. כ"ב רבנו האר"י בשעה"כ (דף כח ע"א) וז"ל: גם באומרך עזרת אבותינו תכוין כי הוי"ה פעמים הוי"ה הם בגימטריא עזרת. ובהגוב"י (אות א) כתב "אמר שמואל עם הכולל" ע"כ.

ובתב החיד"א [והובא דבריו בקרבן נתנאל נצבים] כי בצ"ח קללות יש תרע"ו תיבות כמנין רעו"ת, והם מתמתקים ע"י כ"ו הוי"ות הנזכרות בהם, וכן בתפילת י"ח יש כ"ו הוי"ות. וזה כוונת הפסוק רבות רעו"ת צדיק ומכולם יצילנו ה'. היינו

א. כתב מהר"ח פלאגי (כה"ח סי' יד אות נא), דיאמר החמש עשרה ווי"ן בנשימה אחת. ושם (באות נג), כתב דהנזרה בדבקים שב"אמת ויצב" הוא סגולה שלא ימות פתאום, ע"כ. ואמרו בזוהר כתב יד, הביאו הרב החסיד המקובל מהר"ם ניגרין בספר היראה, כי אחד חלה מעת לעת ומת פתאום, ואמר קודם מותו, הנני מת על שלא נזהרתי בדבקים שב"אמת ויצב" (וכ"ה בצפורן שמיר ב כט, ובכה"ח סי' סו ס"ק מז).

ובזוה"ק (רות ל): איתא וז"ל: וכל האומר ק"ש שלא עם הציבור אינו משלים איבריו, מפני שחיסר השלש תיבות שש"צ חוזר. מאי תקנתיה? יכוין בט"ו ווי"ן דאמת ויצב, עכ"ל.

ובתב הרוקח, ראיתי במעשה הגאונים (אוצה"ג ברכות סי' סב) מאמת ויצב עד הדבר הזה לעולם ועד, איגרת אחת היתה לפי כשיסדו מאה ברכות שלחו לגולה רצונכם לקבל עליכם לומר בכל יום מאה ברכות, שלחו להם אמת ויצב עד לעולם ועד, ט"ו ווי"ן הם תשעים, הדבר הזה שתי ההי"ן הם עשר, הרי מאה כנגד מאה ברכות" עכ"ד. וכן מן אמת ויצב עד עוד זולתך מאה תיבות כנגד מאה ברכות, וכ"כ בסידור מהר"ש מגרמייזא ז"ל (עמוד צז). "נמצא בסודות של הר"ר אלעזר זצ"ל אמת ויצב איגרת היא ששלחו בני בבל לבני אר"י, שהיו בני אר"י שולחים להם איגרות להיוועץ מה יעשו שבכל יום היו מתים מאה מישראל, ותיקנו להם בני בבל תפילה זו עד עוד זולתך ויסדו בה מאה תיבות להיות כפרה על מאה נפשות, עכ"ל.

ב. בא"ח (ש"א פ' שמות אות ז). כתב בשעה"כ (דרוש ח' דק"ש דף כז ע"ד) וז"ל: ענין ט"ו ווי"ן שיש באמת ויצב כו' תכוין בהם אל שם ההויה היוצא מהם באופן זה כי הנה הם ט"ו ווי"ן כמנין י"ה. ואם תכה י"ה פעמים ו' הם כמנין ט"ו ווי"ן הנז' ועם ה' שבר"ת הדבר הזה הרי נשלמה 'הויה אחד'. גם קבלתי כונה זו הנז' באופן אחר והוא כי הנה ט"ו ווי"ן הנז' הם ו' פעמים י"ה שהם תשעים והרי לך שתי אותיות י"ה בכל הו"ק כמנין ו' וה"ס שם יה"ו ועם ה' שבר"ת הדבר הזה כו' הרי יהו"ה ולכן צריך לקשר מלת הדבר עם ט"ו ווי"ן הנז' ולא להפסיק ביניהם כלל. גם יש כונה אחרת והיא נקשרת עם הכונה הנז"ל והכל ענין א' והוא כי ענין זאת ההויה הנז' שרמזנוה בט"ו ווי"ן ובה' של הדבר הנה מקומה במלכות, עכ"ל. והביאו הכה"ח (סי' סא ס"ק יח) והוסיף והנפקא מינה שצריך האדם לזהר מאד ויתן דעתו שלא יאבד אחד מהווי"ן הנזכרים ותלך לה הכוונה. וראיתי חסידים ואנשי

מלכיאל שנדיאל ה.

- ד. כשיאמר "עוזר דלים", יכוין לעשות עצמו עני עם השכינה הנקראת דלה, בהיותה למטה בהיכל הרצון דבריא. כדי שבעלותה משם, יזכה שיהיה עליו לנפשו ג"כ עמה. וכונה זו נרמזה בזוה"ק, שאמרו "וצריך למעבד גרמיה עני בהדי שכינתא".
- ה. כשיאמר "תהילות לאל עליון גואלם", יקום לעמוד לפני המלך העליון ברוך הוא. ותכף בתחילת מילת "תהילות" יקום לעמוד, ויסיים מילת תהילות מעומד.
- ו. יזהר מאד לסמוך גאולה לתפילה, ושלא להפסיק כלל בין ברכת גאל ישראל לבין תפילת העמידה, ואפילו לא בשתיקה. ואם שומע קדיש או קדושה, ימתין בשירה חדשה ושם יענה. וכל הנזהר בזה אין השטן מקטרגו באותו היום, וכל אותו היום יהיה שמח.

עיונים והארות

גואלינו" וכו', וכשיתחיל השליח ציבור את חזרת התפילה, יאמר "ונאמר" וכו', ויתחיל עמו תפילת העמידה.

ובן כתב המהרי"ל על עצמו, שהיה נוהג לעמוד בשחרית לתפילת שמונה עשרה כשהתחיל השליח ציבור "תהלות לאל עליון" (דרכי משה ריש סי' צה). ואף שבשיירי כנסת הגדולה (סי' צ"ה) כתב דמנהג העולם לעמוד ב"שירה חדשה", מכל מקום כתב הכה"ח (סק"ה) דאין לעשות כן, דהא לדעת האר"י ז"ל צריך לעמוד כשיאמר "תהלות לאל עליון", ונתן טעם בסוד, ע"ש.

ובשעה"ב (דף כה ע"ב) כתב, והנה ע"י שם זה אל עליון הנז' נחית מלכא לקבל הכלה ולתקנה כנזכ' בזוהר (פרי תרומה דף קכח:) וז"ל: בהיא שעתא דמטו לתהלות לאל עליון דסליק האי גוון על רישא דהוא אדרא אתער האי צדיק לאתחברא באתר דאצטריך ברחימו בחביבו בחדוה ברעותא. ולכן באומרו עתה תהלות לאל עליון גואלם צריך לקום מעומד לכבוד מלכא קדישא המתגלה ונחית לקבל הכלה ולתקנה.

עוד כתב רבנו מהרח"ו בשעה"כ (דף נא ע"ג): צ"ל תהלות לאל עליון גואלם בלשון רבים ולא בלשון יחיד ככתוב בסדורים תהלה לאל עליון.

ה. **גמרא** (ברכות ד:) אמר רבי יוחנן איזהו בן עולם הבא, זה הסומך גאולה לתפילה בערבית. ופרש"י וכל שכן דשחרית שעיקר גאולת מצרים בשחרית היה, ע"כ. ועוד שם (ט:) העיד רבי יוסי בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים כל הסומך גאולה לתפילה אינו ניזוק כל היום כולו" ע"כ.

בזוהר חדש (רות מה ע"ב) כתב, כי כל חצות לילה הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים שבתוכו ומיד בא היסוד הוא הגואל וזה בתנאי שסמך האדם גאולה לתפילה, אבל אם לא סמך גורם שהגואל אינו מגיע שם והשכינה יוצאת ונודדת בגלות חס ושלום, ע"כ.

ובירושלמי (ברכות א, א) איתא: תיכף לגאולה תפילה, יהיו לרצון אמרי פי, מה כתיב בתריה יענך ה' ביום צרה, וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה אין השטן מקטרגו באותו היום, אמר רבי אמי כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה למה הוא דומה לאהובו של מלך שבא והרחיק על פתחו של מלך, יצא לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג, גם הוא הפליג" ע"כ. ופירש האבודרהם, דכך אדם המתקרב לפני הקדוש ברוך הוא בשירות וקילוסין ובהזכרת יציאת מצרים והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו.

ע"י שם הוי"ה ינצלו מהם וחשבונם עם הכולל תרע"ז וזהו עזרת אבותינו, ולכן כתוב (תהלים מ, ג) "כי אפפו עלי רעות עד אין מספר וגו' רצה ה' להצילני ה' לעזרתי חושה" שעולים עם הכולל גימטריא עזרת, ע"כ.

ה. **ר' שמשון מאוסטרופלי** (בליקוטי שושנים שבסוף ספה"ק דן ידיו על הקרניים).

ו. **בא"ח** (שם). ובכה"ח (סי' צה ס"ק ח) כתב וז"ל: כתבו גורי האר"י זצ"ל כשיגיע אל עוזר דלים ישווה עצמו כאילו הוא עני דופק ומבקש על פתח היכל המלך. ואפילו הוא עשיר גדול, יתן אל לבו כי הוא עני ממצוות ומעשים טובים, ואינו ראוי לשאול מן המלך כי אם יחנן עליו ברחמי ובחנוניו, ועוד יחשוב כי אין עני כעניו בקברו כי לא יקח עמו לא כסף ולא זהב ויתרקב כל מה שעליו באופן שישארו עצמותיו נקיות מכל דברי העוה"ז וע"י כן תעלה תפלתך עם תפלות עניים, והם דברי הזוה"ק (בלק קצה:) וז"ל: למהוי בצלותא דעמידה תביר לבא עניא ומסכנא, ולשווא רעותיה לאתכללא גו מסכני בתבירו דלכא במאיכו נפשא. עוד כתב הזוה"ק (שם בע"א) ולית בכל צלותין דעלמא דקודשא בריך הוא אצית מיד כצלותא דמסכנא, כיון דחמי האי עבד גרמיה עניא ומסכנא פשט לבושא דמלכותא ויטיב בארעא כמסכנא אמר תפילה דכתיב תפילה לדוד הטו י' אונן ענני, יעו"ש.

ובהמשך הדברים איתא, אצטריך ליה לבר נש דצלי צלותיה למהוי תמן עני ואביון ולמעבד גרמיה עני בגין דתיעול צלותיה בכללא דכל עניים, דהא כל נטורי תרעין לא שבקין הכי למיעאל כמה דשבקין למסכנין, דהא בלא רשותא עאלין. ואי עביד בר נש גרמיה ושוי רעותיה תדיר כמסכנא, צלותיה סלקא ואערעת באינון צלותין דמסכנין ואתחברת בהו וסלקת בהדייהו ובכללא דלהון עאלת ואתקבלת ברעותא קמי מלכא קדישא.

ובן כתב רבנו מהרח"ו (שעה"כ דף כה ע"ב) ובאומרו עוזר דלים העונה לעמו ישראל כו' תכוין לעשות עצמך עני עם השכינה הנקראת עניה בהיותה כאן למטה כדי שבעלות' תזכה לעלות עמה כנז' בזוהר פ' בלק וצריך למעבד גרמיה עני בהדי שכינת' כו'. וכ"כ בפע"ח (שער ק"ש פכ"ט).

ז. **בא"ח** (שם). אך מדברי הרמב"ם (בפ"ז מהלכות תפילה הלכה י"ז) נראה שאין צריך לעמוד אלא רק כשחותם "גאל ישראל", ע"ש. ולכן כתב הגר"מ מאזוז (בהערותיו לבא"ח), דבשעת הצורך, כגון שממתין לשליח ציבור להתחיל עמו בשוה ואינו יודע מתי יתחיל החזרה, יכול לומר "תהלות" וכו' מיושב עד "ונאמר

מאמרי הזוה"ק

מעלת יום הכיפורים והתפילות

ביום הכיפורים יש חמש תפילות וחמשה עינויים והם כדי לקשר את המלכות שכנגדה יש לחמשת העינויים בבינה שכנגדה יש לחמש התפילות ובוה המלכות מתמתקת

פנחס דף רנה ע"ב ברעיא מהימנא

וְאֶתְמַר בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים נאמר ביום הכפורים (ויקרא כג, לב) **וְעֵנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם** בתשעה לחדש בערב, ועוד כתוב (במדבר כט, ז) **וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה**, ועוד כתוב (ויקרא טז, כט) **הִתְעַנּוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם. תִּקְיֵנוּ בַּיּוֹם הַזֶּה עֵנּוּיִים** רבותינו תקנו ביום הכפורים חמשה עינויים, **בְּגִין דְּתַתְּלִיבָן ה' וְעִירָא בְּה' עֲלָאָה** כדי שתתלבן ותמתק ה' הקטנה שהיא ספירת המלכות באות ה' העליונה שהיא בינה אמא עליונה, **דְּאִיהוּ ה' צְלוֹתֵין** שכנגדם תקנו חמש תפילות, ועל ידן מקבלת המלכות חמש בחינות, אכילה ושתייה וסיכה ורחיצה ונעילת הסנדל ות"ה. **לְקַיִים בְּיִשְׂרָאֵל**, (ישעיה א, יח) **אִם יְהִיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ** כי כאשר עם ישראל חוטאים, פוגמים בשכינה ומאדימים אותה, וע"י

עינויים והארות

סמיכות גאולה לתפילה בשבת

ובשבת, עיין באור זרוע (ה"א הל' ק"ש סי' י"ד, וח"ב סי' מ"ב) בשם רבנו תם, דבשבת אין צריך לסמוך גאולה לתפילה הואיל דנפקא לן מ"יענך ה' ביום צרה", ושבת לאו יום צרה הוא. וכן כתב בהגהות אשיר"י (פרק קמא דברכות סי' י'). וכתב מרן הבית יוסף (סי' קיא), שאין דבריו נראין, דההוא קרא סמך בעלמא, ובלאו ההוא קרא צריך לסמוך גאולה לתפילה. ועוד, דתפילה בשבת במקום תפילת חול, דענייה בעת צרה היא, ע"ש. וכתב הדרכי משה (שם), דמכל מקום, בדברים הצריכים, יש לסמוך על האור זרוע, ע"ש. וכן כתב בא"ר (סי' קיא ס"ק ז) ובשלמי ציבור (דף פ"ו ע"ב). וכן כתב מהר"ח פלאג"י (בכה"ח סי' כח אות מח), דסמיכות גאולה לתפילה בשבת אינו כמו בחול, דבשבת יכול לענות קדיש וקדושה אפילו אחר שסיים "גאל ישראל". וכן הוא במשנה ברורה (סי' קיא ס"ק ט). וכתב בביאור הלכה (ד"ה וטוב) שאין להחמיר בזה. וכן פסק מו"ר מופת הדור בהליכות עולם (ח"א פר' שמות הלכה ה). אמנם עיין בבא"ח (ש"ב פר' תולדות אות י), שפסק שאף בשבת אין להפסיק לדברים שבקדושה בין גאולה לתפילה. וכן פסק הכה"ח (סי' סו ס"ק ט). וכתב הגר"ש משאש בשו"ת שמש ומגן (ח"ב סי' סז), שכן עיקר, כדעת מרן הב"י, שאסור להפסיק בין גאולה לתפילה אפילו לענות דברים שבקדושה, בין בחול בין בשבת. עיין שם שהאר"י בדבר, וכתב שאין לסמוך על ספק ספיקא בענין זה, ע"ש. וכן כתב הגאון הרב צמח מאזוז בהערות איש מצליח על המשנה ברורה (סי' קיא ס"ק א הערה 2). ע"ש. ונראה דכדי לצאת מידי ספק, כשרואה שרוצים לומר דבר שבקדושה, ימתין קודם ברכת "גאל ישראל", וכמו שכתבו האחרונים.

ואף שעיקר המצוה היא כשקורא קריאת שמע סמוך להנץ וסומך לה התפילה מיד בהנץ [עיין שו"ע סי' נ"ח, ובבא"ח פר' וארא אות ג], מכל מקום גם כשקורא קריאת שמע אחר הנץ, מצוה לסמוך גאולה לתפילה ואסור להפסיק ביניהם. וכן כתב מרן בב"י (סי' סו) ובשו"ע (שם). וכן הוא דעת האר"י ז"ל, דלא שנוא בין מתפלל בהנץ או לאחר הנץ (כה"ח סי' סו ס"ק לג, ועיין בבא"ח פר' פקודי אות ה'). ועיין למהר"ח פלאג"י (כה"ח טו, ד) שהביא דהסומך גאולה לתפילה הוא תקון לשכבת זרע לבטלה, וגאולה העתידה תלויה בתקון עוון זה.

והאר"י ז"ל בשעה"כ (דף כח ע"ד) כתב שלא יעשה שום הפסק ואפילו בשהיה, עד שהיה נראה לכאורה פסוק ה' שפתי תפתח כהפסק גדול בין גאולה לתפילה, וביאר הטעם שאינו הפסק כי כיון שהעולמות מוכרחים קודם שייכנסו לאצילות לעלות להיכל קדש קדשים דבריאה ולכן תקנו פסוק זה כאן שהוא כנגד היכל קדש קדשים דבריאה ממש. [וכתב עוד (שם) שלכאורה היה צריך לומר לסמוך תפילה לגאולה כי תפילה היא המלכות שהיא התחתונה וצריכה סמיכה לגאולה הוא היסוד העליון, אמנם היסוד מוריד הארות מאצילות לבריאה אל המלכות הניצבת שם במילת ברוך שבעמידה ובוה היא נסמכת ע"י הגאולה הוא היסוד, ועוד שגם היכל קדש קדשים דבריאה מתרבה בברכות ונקרא ברוך, ונמצא שאנחנו בתחילה מורידים אור היסוד הוא הגאולה למטה בבריאה למלכות היא התפילה ובוה סומכים גאולה לתפילה, ואחר כך עולה המלכות הנקראת תפילה למעלה עם הגאולה באצילות ונקראת גאולה ממש ולא רק סמיכה] עכ"ד. ומוכח מדבריו שאין להפסיק כלל ביניהם ואפילו בשתיקה וכמו שכתבו האחרונים.

התשובה מלבינים אותה. **וְהָאֵי אֵיִהוּ רָזָא דְלִשְׁוֹן שְׁל זְהוּרִית** וזהו הסוד של לשון זהורית שצבעו אדום ובשהיה מגיע השעיר למדבר היה מלבין, **בְּגִין דְּכָל חוּבִין דִּישְׂרָאֵל מְטוּן לְגַבֵּי מַלְכוּת** משום שכל עונות ישראל מגיעים אל המלכות שהיא השכינה. **וְתִשׁוּבָה דְאֵיהִי בִינָה, מַלְפָּנַת לֹזַן** והתשובה שהיא הבינה מלבינה אותם ומכפרת על עם ישראל. **בְּגִין דְּאֵתְמַר בְּהָ לְפִי שְׁנֵאמַר בְּמַלְכוּת (ויקרא טו, טז) הַשִּׁבְן אַתֶּם בְּתוֹךְ טְמֵאתֶם** וביום הכיפורים מטהרים אותה ע"י ה"ג ממותקות שמקבלת מאימא.

ביום הכיפורים עיקר התפילה היא באימא עילאה ובמלכות, והיינו שע"י החזרה בתשובה זוכים ישראל ומחזירים השכינה הקד' שהיא המלכות למקומה ומקימים אותה מעפר ומגיעה למלך באור בשמחה ברצון ובשלימות

אמור דף קב ע"ב

רְבִי אֶלְעָזָר שָׁאֵל לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן אָבוּי רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, **אָמַר לֵיהּ, הָאֵי יוֹמָא אַמְאֵי הוּא בְּהָאֵי אַתְרַ תְּלִי,** אמר לו היום הזה שהוא באימא עילאה בחי' בינה, מדוע היא בבחי' בינה והיא משפיעה למלכות והמלכות לבדה היא העולה בה' תפילות **וְלֹא בְּדִרְגָּא אַחְרָא** ולא במדרגה אחרת שתשפיע לז"א שהוא יעלה, **דִּיאֵוֹת הוּא לְמַתְוִי בְּדִרְגָּא דְּמַלְכָּא שְׁאֲרֵי, יִתִּיר מְכַלָּא** שהרי ראוי הוא היום הזה להיות במדרגה שהמלך ז"א נמצא במעלה יותר מהכל והוא הצריך לעלות ולא המלכות לבדה. **אָמַר לֵיהּ רַבֵּי שְׁמַעוֹן, אֶלְעָזָר בְּרִי, הָכִי הוּא וְדָאֵי, וַיֵּאֵוֹת שְׁאֵלַת** אמר לו רשב"י אלעזר בני, כך הוא בודאי וטוב שאלת.

תָּא חַוִּי, מַלְכָּא קְדִישָׁא, שְׂבִיק הִיכְלֵיהּ וּבֵיתֶיהּ בִּידָא דְּמַטְרוֹנִיתָא בא וראה, המלך הקדוש משאיר את היכלו וביתו שזה הנהגת עולם הזה כל השנה בידי המלכה שהיא ספירת המלכות, **וְשָׂבַק לְבָנוּי עֲמָה** ועזב את בניו עם השכינה, **בְּגִין לְדַבְּרָא לֹזַן** כדי להנהיג אותם בדרך הישר, **וְלֹאֲלַקְאָה לֹזַן, וְלְמַשְׁרֵי בְּגִוּוּיָהּ** ולהלקות אותם אם יסטו מן הדרך ולשכון בתוכם. **דְּאֵי זְכָאן, מַטְרוֹנִיתָא עֲאֵלַת בְּחֻדְוֹתָא בִּיקְרָא לְגַבֵּי מַלְכָּא** שאם זכו וצדיקים הם ומעלים מ"ן ע"י מעשים טובים למלכות, אז המלכה נכנסת בשמחה ובכבוד אצל המלך לסוד היחוד. **וְאֵי לָא זְכָאן, הִיא וְאֲנֹן אֶתְתְּדֵרוּ בְּגִלּוּתָא** ואם לא זכו למעשים טובים ולימוד התורה להעלות מ"ן אז היא והם חוזרים לגלות. **וְהָא אוֹקִימָנָא** והרי ביארנו שאם ח"ו בני ישראל חוטאים, אזי גורמים הם גלות לשכינה, **בְּמָה דְּכְתִיב** וכמו שכתוב (משלי יט, כו), **מִשְׁדָּד אָב יִבְרִיחַ אִם.** שאדם שמבייש את אביו, גורם להבריח את האם לגלות **וּבְתִיב,** (ישעיה נ, א) **וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחַה אִמְכֶם** לכן ביום הכיפורים העיקר זה המלכות, שבסיבת החזרה בתשובה גורמים למלכות לעלות ולחזור.

וְעַל דָּא אֵית יוֹמָא חַד בְּשַׁתָּא ועל זה יש יום אחד בשנה שהוא יום הכיפורים, **לְאִשְׁנָחָא בְּהוּ** להשיג בהם בישראל, **וְלְעֵינָא בְּהוּ** ולעיין בהם בדינם. **וְכַד אֲוֹדְמָן הָאֵי יוֹמָא** וכשמגיע היום הזה, **אֵימָא עֲלָאָה דְכָל חִירוֹ בִּידְהָא** האמא העליונה שהיא הבינה שכל החירות בידיה, **אֲוֹדְמָן לְקַבְלִיהָ, לְאִסְתַּכְלָא בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל** נמצאת כנגדה להסתכל בהם במעשיהם של עם ישראל. **וַיִּשְׂרָאֵל אֲוֹדְרוּ בְּהָאֵי יוֹמָא, בְּכַמְּה פּוֹלְחָנִין, בְּכַמְּה צְלוֹתִין, בְּכַמְּה עֲנוּיִין, בְּלָהוּ בְּזִכּוּתָא** וישראל מזדרזים ביום הזה בכמה עבודות ומעשים טובים, בכמה תפילות, בכמה צומות, בכמה עינויים וכולם בזכות טהרת הלב. **בְּדִין אֲוֹדְמָן לְהוּ חִירוֹ מֵאֲתֵר דְכָל חִירוֹ בִּידְהָא דְמִטְרוֹנִיתָא** ואז נמצא להם חירות מאימא ממקום שכל החירות בידיה של המלכה. **בְּנֵי מְלָכָא בְּנָהָא, דְאִתְפַּקְדָן בִּידְהָא** בני המלך הקב"ה בני מלכות שנמסרו בידי המלכות, **בְּלָהוּ וְכַאֲיִן, בְּלָהוּ בְּלָא חֲטָאִין, בְּלָא חוּבִין** כולם צדיקים, כולם ללא חטאים ללא עונות, **בְּדִין אֲוֹדְמוֹנָת** (ס"א וכד אֲוֹדְמָן הָאֵי יוֹמָא וַיִּשְׂרָאֵל אֲוֹדְמוֹנוּ בְּהָאֵי יוֹמָא בְּכַמְּה פּוֹלְחָנִין בְּכַמְּה צְלוֹתִין בְּכַמְּה עֲנוּיִין בְּלָהוּ בְּזִכּוּתָא בְּדִין אֵימָא עֲלָאָה דְכָל חִירוֹ בִּידְהָא אֲוֹדְמוֹנָת לְקַבְלָא לְאִסְתַּכְלָא בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל וְחֲמָת בְּנֵי מְלָכָא בְּנָהָא (נ"א בְּרָהָא) דְאִתְפַּקְדָן בִּידְהָא דְמִטְרוֹנִיתָא בְּלָהוּ וְכַאֲיִן בְּלָא חֲטָאִין בְּלָא חוּבִין בְּדִין אֲזַמְיִנָת לְהוּ חִירוֹ מֵאֲתֵר דְכָל חִירוֹ בִּידְהָא דְמִטְרוֹנִיתָא בְּדִין מִטְרוֹנִיתָא עֲלָאָה) **לְנַבִּי מְלָכָא, בְּנַחֲרֵיהּ, בְּחַדְוָה, בְּשְׁלִימוּ, בְּרַעוּתָא** ואז מתיחדת אצל המלך בהארת פנים, בשמחה, בשלמות, ברצון. **דְּהָא רַבִּיאת בְּנִין לְמְלָכָא עֲלָאָה בְּדָקָא יָאוּת** שהרי גידלה בנים למלך העליון כראוי.

וְכַד הָאֵי יוֹמָא לָא אֲשַׁתְּכַחוּ בְּדָקָא יָאוּת וכאשר ח"ו ביום הזה לא נמצאו זכאים כראוי, **וַיִּי לֹזֵן, וַיִּי לְשִׁלּוּחֵיהוֹן** אוי להם אוי לשליחם שהוא הכהן הגדול, או בזמננו השליח ציבור, **וַיִּי דְהָא מִטְרוֹנִיתָא אֲתֵרְחַקָת מִן מְלָכָא** אוי שהרי המלכה נתרחקה מהמלך, **וְאֵימָא עֲלָאָה אִסְתַּלְקָת, וְלָא נָפִיק מִנָּה חִירוֹ לְעֵלְמִין** ואימא העליונה נסתלקה ולא יוצאת ממנה חירות לעולמות. **וְכַאֲיִן אַנְוִין יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֹלִיפּ לֹזֵן אֲוֹרְחֵי** אשריהם ישראל שהקב"ה מלמד אותם את דרכיו, **בְּנִין לְאִשְׁתַּזְבָּא מִן דִּינָא, וַיִּשְׁתַּכַּחוּן וְכַאֲיִן קַמִּיהָ** כדי להנצל מהדין ומצאו זכאים לפניו. **תְּרָא הוּא דְכַתִּיב** זהו שכתוב (ויקרא טז, ל), **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְשַׁחַר אֶתְכֶם. וְכַתִּיב** (יחזקאל לו, כה), **וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְשַׁחַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וְגו'.**

השעיר המשתלח ומהותו

מבאר והולך איך יתכן שעושים גורלות על השעירים בין ה' יתברך לס"מ וח"ו לומר שהם שווים. ומסביר שגורל זה נעשה לתת שוחד לס"מ שלא יהיה ח"ו פתחון פה על עם ישראל

שם דף קא ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִנֵּן לַמִּדְנָה (ויקרא טז, ח) וְנָתַן אֶחָדָן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרְלוֹת גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. ושואל **אִי הָכִי יִקְרָא הוּא דְעִזְאֹזֶל** אם כך שמפילים גורלות בין שעיר לה' ובין שעיר לעזאזל שהוא הס"מ, כבוד גדול לשעיר לעזאזל, **חֲמִיתוּן עֲבָדָא דְשַׁדַּי עֲדָבִין בְּמַאֲרִיָּה** וכי ראיתם פעם עבד שיפיל גורלות שוה בשוה עם אדונו, והרי **אֲרַחֲיָה דְעֵלְמָא דְעֲבָדָא לָא נָטַל אֶלְא מַה דִּיהִיב לִיה מַאֲרִיָּה** דרך העולם שהעבד אינו לוקח מעצמו כלום אלא מה שנותן לו אדונו. ועוד יותר קשה, שהרי הדרך להפיל גורלות היא בין שותפים ששניהם שווים ולא בין עבד לרבו. ומתרץ **אָבַל, בְּגִין דְסַמָּא לְזִמִּין הָאִי יוֹמָא בְּדִלְטוּרָא** אבל לפי שס"מ מוכן ומזומן בזה היום שהוא יום הכיפורים להלשין על עם ישראל, **וּבְגִין דְלֹא יְהֵא לִיה פְּטָרָא** וכדי שלא יהיה לו פתחון פה לקטרג על עם ישראל (ס"א בְּהָאִי עֲדָבָא הוּא סְלֻקָא בִּיה) **יְהִיבִין לִיה חוֹלְקָא בְּהָאִי** לכן נותנים לו את חלקו דהיינו שוחד, בזה הכבוד שמחשיבים אותו ומפילים עמו גורלות בשוה.

הגורלות היו עולים מעצמם ומכריזים איזה לה' ואיזה לעזאזל ושוכנים במקומם הראוי להם

וְהָאִי עֲדָבָא מְגַרְמִיָּה הוּא דְסְלִיב בִּיה וזה הגורל מעצמו ומאליו היה עולה בו, כי ס"מ ממש היה עולה וקופץ ולוקח גורלו מעצמו והיה מברר חלקו הראוי לו **דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק,** **מָלָה עֲלָאָה אֲשַׁבְּחָנָא בְּעֲדָבָא** דבר גדול מצינו בגורלות. **עֲדָבָא דִּיהוֹשֻׁעַ בְּתִיב בִּיה** כי הנה בגורל של יהושע נאמר בו, (במדבר כו, נו) **עַל פִּי הַגּוֹרֵל,** לא נאמר לפי הגורל או בגורל, אלא **עַל "פִּי" הַגּוֹרֵל, וְדָאִי** דהיינו על פי דבורו של הגורל ודאי היו יודעים החלק הראוי לכל שבט מששת ימי בראשית, **דְאִיְהוּ אָמַר, דָּא חוֹלְקָא דִּיהוּדָה, דָּא דְבְנֵימִין וְכוּ'** שהוא הגורל עצמו היה מדבר ואומר, זה חלקו של יהודה וזה חלקו של בנימין, **וְכֵן בְּלָהוּ וְכֵן הִיא לְכָל הַשְּׁבֵטִים [א].** **אוּתְ הָכָא, בִּינֵן דְכִתְנָא שְׁנֵי יְדוּי** גם כאן בגורל של יו"ב, כיון שהכהן שם את ידיו בקלפי, **אֲנִין עֲדָבִין מְדֻלְגִי וְסְלֻקִין בִּידָא דְכִתְנָא** אלו הגורלות, היו מדלגים מהקלפי ועולים בידי של הכהן בלי שיקחם בעצמו, **וְסְלֻקִין עֲדָבִין בִּידָא דְכִתְנָא, בְּאֲתַרֵּיהוּ** ושוב עולים הגורלות מידי של הכהן מעצמם למקומם על השעירים. ולא הכהן הוא ששם אותם על

עיונים והארות

[א] ועיי' רש"י שכתב, שהגורל עצמו היה צווח ואומר: אני הגורל השמים, ונדמה כאילו הגורל עצמו מדבר. וזה כדי למנוע מחלוקת עליתי בחלקו ובגבולו של שבט פלוני, ועמו באה בת קול מן בין השבטים, כי כך ידעו כולם כי החלוקה מן השמים.

השעירים. **הָרָא הוּא דְבַתִּיב** זה הוא שכתוב (ויקרא טז, י) **וְהִשְׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עֲלָיו הַגּוֹרֵל**,
עָלָה עֲלָיו וְדָאִי שמעצמו עלה עליו, וא"כ, בין שהגורל של העזאזל היה אומר מאליו זה חלקי, אין זה נחשב גורל,
 וממילא לא נקרא שמשווים עבד לאדונו.

מתאר הזוה"ק כיצד מוכר הס"מ את עמו "בנויד עדשים" (השעיר) ומוכיל אותם לאבדון, וע"י זה מתכפרים עונותינו ואין פוצה פה. ומוכיח
 הקב"ה את השבעים אומות ממעשיו של הס"מ שהוא הפכפך, פעם אומר כך ופעם אומר כך ואז מסכימים כולם שכל העונשים והחטאים
 העונות יהיו מושלכים על אומות העולם, שנאמר "ותשליך במצולות ים כל חטאתם"
 שם דף קב ע"א

רַבִּי יִצְחָק אָמַר לבאר את ענין השעירים ע"י משל, **לְשִׁמְיָא דְקָאִים קָמִי מַלְכָא** לשוטה שהיה
 עומד לפני המלך, **הֵב לִיהַ חֲמָרָא** אם תתן לו יין, **וְלִבְתֵּר אִימָא לִיהַ, וְאַחֲוֵי לִיהַ, כָּל**
אִינּוּן טַעֲוּוֹן דְּעַבְדֵּת, וְכָל אִינּוּן בִּישׁוּן ואח"כ תאמר לו ותראה לו את כל הטעויות שעשית ואת כל
 אותם דברים רעים שעשית, **וְהוּא יִיתִי וְיִשְׁבַּחְךָ** הוא ילך וישבח אותך, **וְיִימָא דְלָא יִשְׁתַּבַּח**
בְּעֵלְמָא בְּוֹתְךָ ויאמר שלא נמצא אדם טוב בעולם כמוך. **אוּף הָכָא** גם כאן במעשה השעיר שביום
 הכיפורים, **הָא קָאִים דְּלְטוֹרָא תְדִיר קָמִי מַלְכָא** הנה השטן עומד תמיד לפני המלך ואומר רע על עם
 ישראל, **יִשְׂרָאֵל יְהִבִּין לִיהַ הַאי דוֹרוֹן** ובני ישראל נותנים לו את אותו הדורון, **וּבְהַאי דוֹרוֹן**
שְׂתָקָא, לְכָל בִּישׁוּן, וְלְכָל טַעֲוּוֹן, וְלְכָל חוּבִין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל ובזה הדורון יש כתב ופתק
 שכתוב בו לכל אותם הרעות ולכל הטעויות ולכל אותם החובות שעשו ישראל, **וְהוּא אֲתִי וּמְשַׁבַּח לְהוּ**
לְיִשְׂרָאֵל והשטן הולך ומשבח להם לישראל, **וְאַתְעֵבִיד סִינְגוֹרָא עֲלֵיהוּ** ונעשה סניגור עליהם,
וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶהְדֵּר כֹּלָא לְרִישָׁא דְבִישׁוּ דְעִמְיָה והקב"ה מחזיר את כל העונשים והצרות
 שראויים לבוא מחמת העונשים על ראש הרשעים שבעמו של הס"מ, **בְּגִין דְבַתִּיב**, ועל זה כתוב (משלי כה, כב)
כִּי גַחְלִים אַתָּה חוֹתֶה עַל רֵאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַוִי לֹזֵן לְעַמָּא דְעֵשׂוֹ אוי להם לעמו של עשו, **בְּשַׁעְתָּא דְהַאי שְׁעִיר**
מְשַׁדְרִי לְתַהוּא דְלְטוֹרָא מְמַנָּא דְעֲלֵייהוּ בשעה שהשעיר הזה שולחים אותו לאותו המלשין,
 שהוא הס"מ שרו של עשו הממונה שעליהן, **דְּבִגְיָנִיהַ אֲתִי לְשַׁבַּחָא לֹזֵן לְיִשְׂרָאֵל** שבעבורו בא הס"מ
 לשבח את ישראל, **וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶהְדֵּר כָּל אִנּוּן חוּבִין לְרִישָׁא דְעִמְיָה**, והקב"ה
 מחזיר את כל אותם העונות על הראש של עמו של עשו כמ"ש (ישעיה מג, ד) ואתן אדם תחתיו, אל תקרי אדם אלא אדום
בְּגִין דְבַתִּיב משום שכתוב (תהלים קא, ז), **דוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִפּוֹן לְנֶגְדַ עֵינַי**, הס"מ, שהוא דובר
 שקרים לא יעמוד כנגד עיני, כי הוא לא מחפש את זכותן של עם ישראל על צד האמת אלא רק בגלל השוחד מלמד עליהם

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲלֵמָּלָא הָווּ יַדְעֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם מֵהַאי שְׁעִיר אילו היו מבינים אומות העולם מה עינינו של השעיר הזה, שבגללו ניצולים עם ישראל מגזירות קשות ומשונות, ואילו על אדום ועל הגויים נגזרות עליהם גזירות קשות ורעות וכן עונשים לעתיד לבא, **לָּא שְׂבָקִין לֹזֵן לְיִשְׂרָאֵל יוֹמָא חַד בְּעָלְמָא** לא היו מניחים את עם ישראל לחיות אפילו יום אחד בעולם.

תָּא חַוִּי בא וראה, **כָּל הָהוּא יוֹמָא מְשִׁתַּדֵּל אִיהוּ בְּהָהוּא שְׁעִיר** [ב] כל אותו יום הכיפורים משתדל ומתעסק שרו של עשו באותו השעיר ששלחו לו מתנה, **וּבְגִין כִּךְ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל** ומשום כך, הקב"ה מכפר להם לישראל על כל עונותם, **וְדַבֵּי לֹזֵן מְבַלָּא** ומטהר אותם מכל חטאתם, **וְלֹא אֲשַׁתַּבַּח קַטְרוֹרָיָא קַמִּיהוּ**. ושוב לא נמצא קטרוג לפניו, ולא רק זה, אלא **לְבַתָּר, הוּא אָתִי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל** אחר כך שרו של עשו בא ומשבח את ישראל לפני השי"ת. **וּבְדִין שְׂאִיל לִיהוּ** ואז שואל אותו הקב"ה את השטן, האם עקבת כל השנה אחרי בני ומה מצאת ומה ראית אצלם, **כְּמָה דְאַתְּ אָמַר** כמו שנאמר (איוב א ז) **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן מֵאַיִן תָּבֵא**, והוא עונה משוט בארץ ומהתהלך בה, כלומר עתה אני שב מלרגל את הארץ. ושואלו הקב"ה מה ראית אצלם **אֲתִיב בְּתוֹשְׁבַתְיָיהוּ דְיִשְׂרָאֵל**, והשטן משיב להקב"ה בשבחם של עם ישראל מאחר שראה מעלתם וחשיבותם **וְקַטְיִגוֹרָא אֲתַעְבִּיד סְנִיגוֹרָא וְאֹיִל לִיהוּ** [ג] והקטיגור נעשה סניגור והולך לו לדרכו.

בְּדִין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לְשַׁבְּעִין שְׂרִין דְסַחְרִין בּוֹרְסִיָּא ואז הקב"ה אומר לשבעים השרים של ב"ד של מעלה שמסבבים את הכסא העליון, **חֲמִיתוּן הַאי דְלְמוֹרָא, הַיֵּאךְ קָאִים עַל בְּנֵי תְּדִיר** ראיתם את המלשין הזה איך עומד תמיד להלשין ולקטרג על בני ישראל, **הָא שְׁעִירָא חָדָא דְאֲשַׁתַּבַּח גַּבְיָהּ** הרי שעיר אחד שנמצא (ס"א אֲשַׁתְּדַר) שנשלח אליו בתור דורון, **בְּפַתְקָא דְכָל חוּבְיָיהוּ וְכָל טַעוֹתֵיהוּ** ויש עליו כתב שהוא הוידוי שכתוב בו את כל עונותיהם וכל תועבותיהם של עם ישראל, **וְכָל מַה דְחָטוּ וְחָבוּ קַמָּאי** וכל מה שחטאו ופשעו עם ישראל לפני כל השנה כולה, **וְהוּא קַבִּיל לֹזֵן** והס"מ קיבל אותם עליו בגלל שקיבל מתנות, והקב"ה טוען להם, ראו שהוא הפכפך, פעם אומר עם ישראל חוטאים וכו', ופעם אומר שהם צדיקים וכו'. **בְּדִין אֲסַתְּכְמוּ כְּלָהוּ, דִּיתְדָרוּן אַנּוּן חוּבִין עַל עַמִּיהּ** אז מסכימים השבעים שרים שיחזרו ויחולו כל אותם העונות והעונשים על עמו של הס"מ.

עיונים והארות

[ג] **וכן** בימינו ג"כ יש ענין זה, והוא כי בסדר העבודה בתפילת מוסף, כאשר אנחנו מזכירים את ענין השעיר לעזאזל ושהיו דוחפים אותו לצוק, עי"ז אנחנו ממשיכים לס"מ את חלקו, ממש כמו בזמן ביהמ"ק. ולכן גם היום, אע"פ שאין שעיר לעזאזל, מ"מ "ונשלמה פרים שפתינו", הס"מ מפסיק לקטרג ומלמד עלינו זכות. רמ"ק.

[ב] **וההסבר** לזה הוא, כי ע"י השעיר מושפע להם שפע ממותרות הקדושה, וע"י שליחת השעיר, מורידים הסיגים העליונים אל תוך נוק' דתהומא רבה אל ארץ גזירה, והוא עומד ומחלק אותו השפע לכל חייליו, ואין לו זמן לקטרג. ובינתיים ישראל עושים תשובה, והקב"ה מתמלא רחמים, ומקבל תשובתן של עם ישראל. רמ"ק.

רַבִּי אַבְנָא אָמַר, כָּל אֲנוּן חוֹבִין וְחַטָּאִין מִתְדַבְּקִין בֵּיהּ ר' יהודה הסביר בתחילה שאחר ששלחו את השעיר לצוק, רק אז חוזרים העונות על ראש עשו, ובא רבי אבא ואומר שכבר דבוקים בו העונות בתחילה, ועם השעיר עצמו נעשה ענין זה, **כְּמַה דְּכִתִּיב** כמו שכתוב (מיכה ז, יט), **וְתִשְׁלַיְךָ בְּמַצְלוֹת יָם** שהוא הס"מ ונוקביה **כָּל חַטָּאתָם** ששם נשלכים כל החטאים. **וּלְכַתֵּר, בְּלִהוּ מִתְהַדְרִין בְּרִישֵׁיהוֹן דְּעַמִּיהּ** ואח"כ כל העונשים של העונות והחטאים חוזרים על ראשיהם של עמו, **הָרֵא הוּא דְּכִתִּיב** זהו שכתוב (ויקרא טז, כב), **וְנִשָּׂא הַשְּׂעִיר** שהוא עשיו **עָלְיוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם** היינו עו"ן ת"ם והכונה לעונותיהם של בני יעקב שנקרא תם **אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה** שהוא מקום הס"מ ונוקביה.

שבת מברכין חודש אייר

חודש אייר נקרא חודש "זיו" בלשון חז"ל. (עיין מלכים א' פרק ו' פסוק א' ובמסכת ראש השנה ב: ויהנה הצירוף של חודש ניסן הוא ישמחו השמים ותגל הארץ יהו"ה. וכמו בתפילין של רש"י. קדש לי כל בכור כנגד י' של שם הוי"ה. כי יביאך כנגד ה' ראשונה של שם הוי"ה. שמע כנגד אות ו' של שם הוי"ה. והיה אם שמע נגד אות ה' אחרונה של שם הוי"ה.

חודש אייר הצירוף שלו הוא "יתהלל המתהלל הסכל וידוע. יהה"ו כמו תפילין של ר"ת קודם פרשת והיה אם שמע אח"כ שמע.

וידוע שתפילין של רש"י הם בבינה, ושל ר"ת בחכמה, ומעלתם גדולה יותר ולכן לא מברכים עליהם. וא"כ גם חודש אייר מעלתו גדולה כי הוא בחכמה ואפשר להשיג בו סודות גדולים, וכמו שרשב"י גילה סודות התורה בחודש הזה, ולכן כל אדם ישתדל מאוד בלמודו ובפרט בסודות התורה שעיקר שם "חכמה" נאמר כידוע על סודות התורה. שאז חלה ההילולא דרשב"י בח"י באייר. ועי"ז יפקון מן גלותא ברחמי. וע"י הלימוד והשמחה בל"ג בעומר ובפרט אצל ציון הרשב"י זיע"א אפשר לפעול כל הישועות וכמ"ש רשב"י זיע"א יכולני לפטור את העולם ממידת הדין זיע"א. וכן ידוע דחודש זה נקרא "בל" לרמז על ל"ב נתיבות חכמה וכנז"ל.

גם בחודש זה יש לנו את העזרה של אבותינו הקדושים שנרמזו בשם החודש אייר ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל שהם מתפללים ושומרים על עם ישראל.

גם אייר ר"ת אני ה' רפאך מפני שחודש זה מסוגל לרפואה. ובפרט שבחודש זה התחיל לרדת לעם ישראל המן במדבר. וגם התחיל בארה של מרים ליתן מים במדבר, ורבנו האר"י השקה את המהרח"ו מבארה של מרים ונתגלו לו סודות התורה וגילה לנו אותה. והיתה על ידו רפואה גדולה לעם ישראל ולכן חודש זה מסוגל לרפואה שלמה.

אייר עולה "ארך" - ארך אפיים ורב חסד. ארך זה "אריך" - הכתר העליון שמוריד שפע וברכה וממתק את כל הדינים, וגם ארך מלשון ארוכה ומרפא.

גם ארך עולה גי' "רויה". שנא' דשנת בשמן ראשי כוסי רויה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי אייר ר"ת אויבי ישובו יבשו רגע. הקב"ה יכלה כל האויבים מעם ישראל אויב פרטי וכללי והכל בזכות אבותינו הקדושים.

מאמרי הפרשה

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן" (טז, א).

קדושת השבת ויום הכיפורים

בפרשת "אחרי מות", מפרטת התורה את כל עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית המקדש לפרטי פרטים. יום הכיפורים, הינו יום אדיר בימי השנה אשר אין עוד כמוהו, ויעודו ותכליתו של יום קדוש זה הוא - "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם".

התורה מכנה את יום הכפורים - "שבת שבתון". ובתנא דבי אליהו רבה (פרק א'), דורש על שבת ויום הכיפורים את הפסוק (תהלים קלט, טז): "ימים יוצרו, ולו אחד בהם". הבורא יצר את ימי השבוע, ובחר לו יום אחד - את יום השבת. וגם יצר את ימי השנה ובחר מהם יום אחד, והוא יום הכיפורים. ועלינו להבין, מה משמעו של דבר, ומהי בחירה זו, שהבורא בחר בה יום אחד "לעצמו"?

והנה, רואים אנו כי יש קשר בין שבת קודש ליום הכיפורים, ואם אכן נבין את ענינה של שבת קודש לאשורה, נוכל גם להבין את ענינו של יום הכיפורים.

ה"בן איש חי" (ש"א פרשת שמות) הביא בשם חכמי הקבלה, שלימוד תורה של שעה אחת בשבת, שכרו כאלף שעות של לימוד בימות החול. וצריך להבין, וכי אין זו אותה תורה? וכי אין זה אותו לימוד? ומה נשתנה הלימוד בשבת משאר הימים?

אך התשובה היא, כי בשבת יש לנו עליית העולמות, כי בו כל העולמות מתעלים ממדרגתם. ולכן, הלימוד אינו דומה ללימוד בימות החול.

ובבדי להבין זאת - נביא מעשה שהיה עם הגאון רבי אליהו הכהן זצ"ל מאיזמיר, בעל "שבט מוסר" (מובא בספרו מנחת אליהו פרק ה'): בעירו איזמיר, התפרסם כי ישנו "דיבוק". ביטוי זה, מכוון לנשמה מיוסרת אשר לא הורשתה לבוא למקום הראוי לה לאחר הפטירה, אך גם לא 'זכתה' להיכנס לגיהנם, אלא נגזר עליה לנוע ולנווד בעולם. נשמה כזו, נכנסה בגוף אשה אחת מהעיר איזמיר, והציקה לה עד מאוד. בני העיר הביאוה לפני הרב, כדי שיפעל לתיקונה ומנוחתה. הרב ניהל עמה דו-שיח (כולל פרטים ביוגרפיים על אותה נשמה וקורותיה, שאומתו במלואם), ורשם למזכרת. הדבר נעשה לפני קהל רב, והביא להתעוררות עצומה לתשובה. בין הדברים, שאל הרב את הנשמה: "האם עולמנו נראה לנשמות, כפי שנראה להן בחייהן?"

אולי ציפה הוא לשמוע ממנה, כי אכן הוא נראה להן רוחני יותר, כפי שהנשמות מביטות לפנימיות העניינים. אך למרבה ההפתעה, הנשמה ענתה: "לא! הכל נדמה לחושך בלהבת אש כגון גופרית וגחלי אש המבעית לראותו". אך היא הוסיפה סייג לדבריה: "רק בשבת הוא נראה צלול ובהיר".

אין צורך להבהיר מהו הערפל, ומהו מסך העשן, שכן זה ברור ומוכן שהכוונה לעוונות, עבירות, וחטאים. הלא פסוק מפורש הוא (ישעיהו נט, ב): "עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם, וחטאותיכם הסתירו פנים מכם". יתר על כן, כל מחשבות ההבל, כל תענוגי הסרק, הליצנות וקלות הראש, הכל יוצר מסך, המגשם את העולם, כמו שכתוב (איכה ג, מד): "סכותה בענן לך מעבור תפילה" ... ועל כך אמרו חכמים (ברכות לב): "מיום שחרב בית המקדש, מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים".

בשבת קודש - העולם מתעלה ומזדכך, בשבת הוא נראה צלול ובהיר. לפיכך, התפילה בשבת עולה בלא עיכוב, וגם הלימוד זוהר ומאיר פי אלף, כמו שכתוב (תהלים קלט, טז): "ימים יוצרו ולו אחד בהם".

הבורא בחר לו יום אחד, שיהיה רוחני יותר, עד אשר ענני העבירות המסתירים את הזוהר יתנדפו. משום כך, חמור כל כך ענשו של המחלל שבת, שהרי כשם שהמצוות זוהרות ביום זה עשרת מונים, כן העבירות פוגמות בו ומחללות את קדושתו. והרי זה כמורד במלך - בארמונו ובטרקלינו, שענשו חמור שבעתיים.

ואם כך הוא ביום השבת, אזי יום הכיפורים הנקרא "שבת שבתון", הרי קדושתו כפולה ומכופלת. השבת היא "מעין עולם הבא", העולם מזדכך בה ומתעלה בזעיר אנפין. ואילו יום הכיפורים - טהרתו בכפליים. העולם מוצף בזוהר רוחני, בקרבה מיוחדת לבורא העולם, בלא "מחיצה של ברזל", בלא מסך ענן המונע את מעבר התפילות. עד שרבותינו דרשו על היום הקדוש הזה את הפסוק (ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב".

יום זה, כולל בתוכו שלש קדושות: קדושת כהן הגדול, קדושת יום הכפורים, וקדושת המקום הקדוש ביותר שהוא קדש הקדשים. כך שיש בזה קדושת האדם (כהן גדול), קדושת המקום (בית המקדש), וקדושת הזמן (י' בתשרי). הקדושות האלו, הרי הן כמין "כור אטומי" של קדושה רבתי, אשר יש בכוחה לפעול ישועות גדולות. וכמו שאמרו רבותינו (שבועות יג). "עיצומו של יום, מכפר". אין אף יום בשנה שיש בכוחו לכפר על עוונות האדם, מלבד יום קדוש זה, שבו העולם מיטהר ומתקדש, ויורדת מן השמים קדושה שאין כמוה, וכך התפילות מתקבלות.

אמנם, למרות שההלכה נפסקה (שם), כי יום הכיפורים מכפר הוא לשבים ואינו מכפר לשאינם שבים, והתשובה יפה לעולם, ואינה מצות עשה התלויה בזמן. מכל מקום, בכדי שתתקבל למעלה - יש צורך ביום הכיפורים. וכפי שאמרו רבותינו במסכת יומא (פו). עבר אדם על מצות לא תעשה ושב, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

וכתב הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל תלמידו של הגאון רבי ישראל מסלאנט, בספרו "כוכבי אור", שהעוול שבחטא הוא כה נורא, עד שאין כח בעולם שיכול להעבירו ולכפרו. ואפילו יערוך כל ימות החורף גלגולי שלג על חטא קל בשוגג, וילקה עצמו כל ימות החמה בחרולי קוצים, ויתענה כל השנה כולה - לא יתכפר לו לגמרי. וכפי שכתב רבנו יונה בתחילת ספרו "שערי תשובה", כי "על כל תשובה - תמצא סליחה", אך לא כפרה מוחלטת.

לכך זקוקים אנו ליום הכיפורים, שהוא יום בו נפתחים שערי רחמים מיוחדים, ואך ורק בכוחם תתקבל תשובתו ותתרצה.

בכך תבואר מעלת יום השבת, אשר הלימוד בו נחשב עשרת מונים לעומת לימוד ביום חול. ומכאן גם נבין על קצה המזלג, את בחירתו של הקב"ה בשבת ויום הכיפורים כימים שלו.

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיִּמָּתוּ" (טז, א).

מיתת הצדיקים מכפרת כיום הכיפורים

"למה נסמכה מיתת שני בני אהרן לפרשת יום הכיפורים? ללמדך שמיתת הצדיקים מכפרת כיום הכיפורים" (פסיקתא זוטרית, אחרי טז, ב).

על סמיכות עניינים זו שבין יום כיפור למיתת בני אהרן - אמר הגאון רבי אליעזר שמחה וסרמן, ראש ישיבת "אור אלחנן" (בהספדו על בחור מבני הישיבה שהסתלק בקיצור ימים ל"ע) - כי לימוד גדול יש בה: התורה מרמזת לנו, שכאשר עומדים במצב של "אחרי מות שני בני אהרן", לאחר שמתרחש, לא עלינו, אסון נורא בעם ישראל, יש לעשות מעין "יום כיפורים" ולקבל שוב את התורה, שהיא התרופה לכל מכאוב ויגון.

הכפרה שהיתה באשכנזיה דרבי - לשיטתו

חז"ל אומרים (כתובות קג:), כי בשעת פטירתו של רבנו הקדוש - נפלה פתקה מן השמים, ועליה כתוב, שכל מי שהיה באשכנזיה דרבי - מזומן לחיי העולם הבא.

ויש להבין, מאחר שכל מיתת צדיק מכפרת, מדוע אם כן, דווקא בהלוויית רבי מצאנו שהובטח לנוכחים חיי עולם הבא?

תירוץ מקורי על כך, אמר הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל מקובנא (בספרו נחל יצחק בהקדמתו - פתח השער אות ו'): (1):

ידועה היא מחלוקתם של רבי וחכמים למי יום הכיפורים מכפר. שלדעת רבי הוא מכפר בין לשבים בתשובה ובין לשאינם שבים, ולדעת חכמים אינו מכפר אלא רק לשבים בלבד. לפי זה, כיון שמיתת צדיקים הושוותה ליום הכיפורים לענין הכפרה, מן הסתם נחלקו רבי וחכמים גם בכפרה זו, שלדעת חכמים אינה מכפרת אלא למי שבא לשמוע ההספד ומתעורר לתשובה, ואילו לדעת רבי מכפרת היא אף לאותם שבאו רק לחלוק כבוד לצדיק, ואינם שבים בתשובה בפועל. אמנם להלכה, הרי כלל נקוט הוא בידינו (עירובין מו:), כי הלכה כרבי מחברו ולא מחבריו. וכיון שחכמים חולקים עליו - נפסקה הלכה כמותם.

זוהי הסיבה, שבמיתת שאר הצדיקים, לא נתכפרו כל המשתתפים בהלווייתם, אלא רק אותם שהתעוררו ושבנו בתשובה, וכפי הכרעת ההלכה. אך בפטירת רבנו הקדוש עצמו, שם פסקו משמים לכבודו - כשיטתו, וירדה פתקה מן השמים האומרת, כי כל מי שהשתתף בהלווייתו, גם אותם שלא התעוררו לתשובה, מזומן הוא לחיי העולם הבא, כי כבר נתכפרו על כל חטאייהם, כדעת רבינו הקדוש. ואם לא ישובו לחטוא - מובטח להם עולם הבא.

"שְׁנֵי בְּנֵי אֶהְרֵן" (טז, א).

רמז שנכנסו שתויי יין

כתב הרב חיד"א ז"ל ב"נחל קדומים" בשם רבינו אפרים, שני בני אהרן ס"ת יין. ו"שנ"י" ר"ת שתויי יין נכנסו. והוא רמז למאן דאמר (ויקרא רבה יב, א) שתויי יין נכנסו.

אהרון בא בגלגול עזרא

עוד כתב שם בשם כתב יד קדמון, כי בעגל יצאו חמשה מלאכי חבלה בעוון חמשה חומשי תורה. והאבות ביטלו שלשה מהם, ומשה שהיה לפני חמ"ה - ביטל את ה'ח'מה', כמו שכתוב (תהלים קו, כג): "להשיב חמתו", ונשאר רק "חרון אף".

ולכן התאנף ב'חרון אף' על אהרן, ובגלל זה מתו נדב אביהוא, שהם עולים גימטריא: אף. ולכן דרשו רז"ל (ויקרא רבה אחרי מות כ, ה) את הפסוק (איוב לו, א): "אף לזאת יחרד לבי" - על מיתת בני אהרן. ואהרון נקבר מול בית פעור, בכדי להכניע את קליפת 'אלהים אחרים' שעבדו ישראל לפעור. ו"משה" גימטריא: אלהים אחרים, שבא להכניעם.

ולחיות שבלעם היו לו שני בנים שעשו את העגל על ידי אהרן, לכן מתו שני בני אהרן בעון העגל. ולכן בא אהרן בגלגול עזרא, וביטל יצר הרע של עבודה זרה שנעשה ע"י העגל. וזהו שאמרו (ב"ק קיב): יבא בעל השור שהוא אהרן - ויעמוד על שורו, שהוא יצר הרע של עבודה זרה. עכ"ד. ועיי"ש עוד.

"בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ" (טז, א).

מדוע לא עלו נדב ואביהוא בגופם לעולם הבא

ויש לשאול, כיון שקשה סילוקן של הצדיקים לפני הקב"ה, ואף למשה ואהרון היה קשה מאד סילוקן של ב' הצדיקים הללו, אם כן, מדוע המיתם ה' ולא לקחם חיים לשמים כחנוך ואליהו שעלו חיים השמימה?

ותירץ על כך רבי שמשון מאוסטרופולי, שחנוך ואליהו עלו השמימה עד עולם המלאכים, ושם יכלו לעמוד עם גופם המקודש. אבל נדב ואביהוא עלו למעלה מהם עד לעולם האצילות, שהוא קרוב מאד להקב"ה, ושם לא היו יכולים לעמוד עם הגוף, על כן הוצרכו למות. וזהו מה שאמר הקב"ה למשה: "אחרי מות שני בני אהרן". ומדוע מתו ולא העליתם חיים? משום: "בקרבתם לפני ה' וימותו" - משום שקרבו מאד לשכינה, ולכן מתו. (פרדס יוסף).

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהְרֵן אַחִיךָ וְאֵל יִבְאֵ בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לַפְּרֻכָּת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת בִּי בְּעֵינֵי אֶרְאָה עַל הַכַּפֹּרֶת" (טז, ב).

טבע האדם לקוץ במה שמתמיד בו

כתב רש"י: כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבוא.

ואומר הנביא (יחזקאל מו, ט): "ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפון. לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא". ופירש החסיד יעב"ץ (בפירושו לאבות פ"א מ"ד), כי הקפיד ה' יתברך שלא יראה את אותו שער שתי פעמים, פן ישווה בעיניו לשערי ביתו, וזה היה עון העגל, שהיה האהל בתוכם עד שמאסו בו ואמרו (שמות לב, א): עשה לנו אלהים. ומשה רבנו שהרגיש בזה, נטה את האהל מחוץ למחנה - הרחק מן המחנה.

עוד כתב החסיד יעב"ץ בפירושו לאבות, כי בטבע האדם לקוץ בדברים בהתמדתם, ויבואו לבזו המלמד והתורה עצמה. וכן אמר התנא (אבות פ"א משנה ד) אל יאמר אדם כבר שמעתי דבר זה פעמים רבות, אלא הוי שותה בצמא את דבריהם כאילו לא שמעתם לעולם. (מוסר חכמים).

"בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹךְ" (טז, ג).

בזאת גימטריא ביום כפורים

תיבת 'בזאת' עם האותיות, עולה בגימטריא: ביום כפורים. וזהו שאמר: בזאת, דהיינו דוקא ביום כפורים - יבא אהרן לקדש הקדשים. (ילקוט המוסר ואבני השהם).

הכסיל לא יבין את - זאת

אומר דוד המלך ע"ה (תהלים כז, ג): "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח", וכן (תהלים צב, ז): "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת".

ויש לבאר כוונתם, כי הגימטריא של זאת היא - 408. וגם "צום קול ממון" עולה יחד - 408, כמנין זאת. וזו הכוונה, כי בזאת יבא אהרן אל הקודש, דהיינו בתשובה בתפילה ובצדקה. ולכן, "אם תקום עלי מלחמה - 'בזאת' אני בוטח". כי אין ספק שע"י תשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה.

אמנם, "איש" שהוא "בער" העולה בגימטריא 272, אינו יודע אלא לעשות שני דברים מתוך שלושת האלה [העולים 272] - לא ידע. ו"כסיל" - שאין בו אפילו פעם אחת 136 [שכן כסיל בגימ' ק"כ], הוא בכלל - לא יבין את זאת... (סידור קול יעקב לרבי יעקב קאפיל, שער התשובה).

"כְּתַנַּת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ" (טז, ד).

אדם הראשון לבש בגדי כהונה

אדם הראשון שהיה בכור לעולם, לבש תחלה בגדי כהונה. שנאמר (בראשית ג, כא): "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנת עור וילבישם", וכתיב (ויקרא טז, ד): "כתנת בד קדש ילבש".

"בְּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם" (טז, ד).

כהן גדול ביום הכפורים - כמלאך ממש

הספורנו מפרש, כי הבגדים שלובש הכהן גדול ביום הכפורים - בדמותם יראו המלאכים אל הנביאים, כי הם נראים אז כלובשי הבדים. וברמב"ן רמז לדברים אלו על פי הסוד. ואין בגדי המלאך לבוש חיצוני בחסד, אלא שהכהן גדול ביום הכפורים, כל מהותו רוחנית כמלאך ממש, והכהן הגדול שנמצא בפנים מתקדש מאד, עד שאינו בגדר אדם. **ובמדרש** הנעלם (זוהר חדש, בראשית דף לב:): איתא: אמר רבי אחא בשם רב הונא, לפני ולפנים הוא דוגמתו של גן עדן, דכתיב ביה (בראשית ב, כד): וישכן מקדם לגן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת. וכשנכנס הכהן הגדול שם, נכנס בנשמה ולא בגוף, באימה ביראה ברתת ובוזיע ובנקיות, והכרובים עומדים שם כשוערים. זכה הכהן - נכנס בשלום ויצא לשלום. לא זכה - יוצא מבין שני הכרובים להט, ונשרף בפנים ומת.

הרי שבקדש הקדשים הוא כמו בגן עדן, והוא כולו רוחני. ויתכן שמדריגה זו - מנעה ממנו באותה העת להתפלל על הציבור, כי הצרכים הגשמיים של הכלל אינם נתפשים בדעתו באותה העת, והיאך יכול ללמד זכות לבקש דבר שהוא רחוק ממנו. אלא כשיצא לבית החיצון והיה ככל האדם - נשא תפלה.

ומיהו בזוהר הקדוש מפורש, שקשרו שלשלת של זהב לרגלו ושמע קול כרובים מזמרים, והיה מקטיר קטרת, והיה ריחה כריח אפרסמון, ונתפשט בכל מקום, והכהן התפלל אז תפילתו בשמחה ובכוונה, ויצא לאחוריו והתפלל תפילתו, בעדו ובעד ביתו. (מוסר חכמים).

"שְׁנֵי שְׁעֵירֵי עִזִּים" (טז, ה).

הכהן גדול נכנס עם זכות הרבים

אף אהרן, כשהיה נכנס לבית קדש הקדשים, אילולי זכויות הרבים שהיו נכנסים עמו ומסייעות אותו - לא היה יכול לעמוד שעה אחת מפני מלאכי השרת אשר שם.

ומנין שאף בזכות יעקב הוא נכנס? כי הוא לוקח שני שעירי עזים, והם אותם שאמרה לו אמו של יעקב (בראשית כז, ח): וקח לי משם שני גדיי עזים טובים. ומהו טובים? אמר רבי ברכיה: טובים לך, טובים לבניך. שהם מתלכלכים מהעוונות כל ימות השנה, ומביאים שני שעירים ביום הכיפורים והם קרבים וכך מתכפר להם.

ועוד, למה הביאו שני שעירי עזים? שכן כתוב (הושע יד, ה): ארפא משובתם אוהבם נדבה, ופסוק זה נאמר כנגד נדבת המשכן, שהיא היתה רפואה לישראל על כל מה שעשו. והזהב יכפר על מעשה העגל, והעזים יכפרו על מעשה העגל. (מוסר חכמים).

"וַנִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גֹּזְרֹת גֹּזְרֹת אֶחָד לַה' וְגֹזְרֹל אֶחָד לְעִזָּאזֵל" (טז, ח).

השעיר מבריה כל טומאה ומקרב טהורים

תנינן, כל כהן שאין לו בת זוג אסור בעבודה. דכתיב (ויקרא טז, ו): וכפר בעדו ובעד ביתו. אמר רבי יצחק, משום דלית שכינה שריא במאן דלא אנסיב וכהנא בעי יתיר מכל שאר עמא, לאשריא בהו שכינתא. [-משום שאין השכינה שורה במי שלא נושא אשה, והכהן צריך לכך יותר משאר העם, בכדי שתשרה עליו השכינה]. (זוהר הקדוש נשא, דף קמה:).

וכתב בספר "התמונה" (תמונה ג'): הפר מטהר החיצוניים ומשלים הדרכים העליונים ליחוד אחד, גם השעירים הבאים במועדים הם להרחיק כל טומאה וכל מחשבה רעה מישראל... לכן היו עושים כל ענין עזאזל ביום הכיפורים, כי עזאזל הוא מכח כל המקטרגים ומכל החיצונים. ועם המעשה שלו היו מתבלעים כל כוחות המקטרגין וכל הרוחות רעים בעצמותו, דכתיב (ויקרא טז, כא): ונתן אותם על ראש השעיר, והיו שולחים אותו אל המדבר שאין שם ישוב כלל. **וגם** עם שעיר החודש היו מבטלים כל רוחות הרעות, ואז היה כל העולם קדוש וטהור, ותפילתם מקובלת, ונשמתם של ישראל מתעלות בלי שום עיכוב כלל עד שער התשובה, שכן עתידה העטרת להתעלות עד הבינה.

עוד כתב שם (חתימה לתמונה ג'): כי השעיר מבריה כל הטמאים ומקרב כל הטהורים. ולכן גורל אחד לה', והיא העטרת לקבץ כל מחנותיה ולטהרם כדי שיהיו טהורים דבוקים עם שכינה לחיים. כמו שנאמר (ויקרא טז, י): "יעמד חי לפני ה'..."

והשעיר השני היו שולחים אותו למדבריות, להשביט כל כוחות מדבריות ולכלות כל רוחות רעות וכל שדין ומזיקין שיתבלעו כולן לנרתקם, כי אז תתבטל ותתעלה הכל. והשעיר השני הוא כח לשר השדים, והוא ישא את כל עוונות ישראל, דכתיב (ויקרא טז, כב): ונשא השעיר עליו את כל עוונותם. וגם שעיר החודש היה לו כח זה להרחיק כל טומאה וכדי שיהיו ישראל דבוקים לשכינה.

ובספר "ברית מנוחה" (דף כב ע"א) כתב בזה הלשון: בקדש הקדשים היה חקוק השם באותיותיו ובניקודיו, בשער הארון, וכאשר היה רואה הכהן ששערי הארון היה מלא זוהר לבן, היה שמח מאד. ואם היה רואה אדום - לא היה סימן טוב לישראל ולא לכהן. ובראות הכהן האדום הזה, היה מתאמץ ואומר: רבון העולמים שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. והיה אומר ומרבה בקשות ותחנונים לפני הקב"ה, והיתה קו אחת נקשרת במעיל הכהן של משי לבן, והיתה אותה הקו נקשרת החוצה כמו כן בעזרה, והיה כהן גדול מנענע הקו, והיה רומז שיצעקו בני ישראל אל ה' וישובו אליו בכל לבבם.

וכראות הכהנים והעם שהכהן מנענע הקו, היו צועקים בנפש מרה, ושואלים רחמים מלפני הקב"ה. ומיד האדום חוזר ללבן, והכהן הגדול מנענע בפעמונים מרוב שמחה.

יעקב לא שלח שעיר לעזאזל בבית לבן

וכתב בספר "גלי רזיא": כל עשרים שנה שהיה יעקב בבית לבן לא שלח שעיר לעזאזל, לכן שלח אחר כך לעשו עשרים תיישים בפעם אחת, כנגד עשרים שעירים.

עם ישראל דומים למלאכי השרת והקב"ה שומע עדותן של ישראל מהקטגור שלהם ומכפר על המזבח ועל כל עם הקהל

ובפרקי דרבי אליעזר (פמ"ו) איתא: ולפיכך היו נותנים לו לסמא"ל שוחד ביום הכפורים שלא יקרב קרבנם, שנאמר קרבן אחד לה' ואחד לעזאזל. גורלו של הקב"ה לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר חטאת. וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר (להלן פסוק כב): ונשא השעיר את כל עונותיהם. ראה סמא"ל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקב"ה: רבונו של עולם! יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים. מה מלאכי השרת יחפי רגל - אף ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה - כך ישראל. מה מלאכי השרת אין להם קפיצה - כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא - כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקב"ה שומע עדותן של ישראל מהקטגור שלהם ומכפר על המקדש והמזבח ועל הכהנים ועל כל עם הקהל, שנאמר (להלן פסוק לג): "וכפר את מקדש הקדש ועל אהל מועד ועל המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר".

והוסיף על כך הרמב"ן ז"ל, וזה לשונו: והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החורבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו. ואין הכוונה בשעיר המשתלח שיהיה הקרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כוונתנו לעשות רצון בוראנו שצוה כך. והמשל בזה, למי שעשה סעודה למלך, וצוה המלך את האיש העושה: "תן מנה אחת לעבדי פלוני". וזהו טעם הגורלות, כי שניהם מתנה לה', והוא נותן מהם לעבדו החלק אשר יבוא לו מאת ה'. עכ"ל.

"וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעִזָּאזֵל יַעֲמֵד חַי לְפָנַי ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעִזָּאזֵל הַמְדַבֵּרָה"
(טז, י)

מה לחשו לשעיר המיועד לעזאזל?

כתב האלשיך הקדוש, בספרו "תורת משה": "נוכירה מאמר חכמי האמת, האומרים כי כאשר צוה אליהו לקחת שני פרים, אחד להעלות לה' ואחד להעשותו נביאי הבעל לעבודה זרה. כי הפר של העבודה זרה - היו מושכים אותו ולא היה נמשך, עד בא אליהו זכור לטוב, ולחש לו באזנו ואמר לו: אל ירע בעיניך שנפלת בגורל העבודה זרה ולא בגורל ה'. כי דע לך, כי גם בך מתקדש שם שמים, בראותם כי אין אש מן השמים יורדת עליך כמו בשל ה', ואז נמשך. ועל דרך זה אחשוב גם פה, כי הלא לא תבצר מהשעיר המשתלח לעזאזל - הקפדת פר של נביאי הבעל שעל ידי אליהו. על כן מה עשה הוא יתברך? צוה לקחתם כאחת, לשים אותם כאחת ולהגריל עליהם, כי קצת הקפדה ישבית הגורל. ואחרי כן - "יעמד חי לפני ה'". כלומר, שגם הוא חשוב לפניו יתברך, אחר שעל ידו מתכפרים בניו". יעו"ש עוד בארוכה.

זכיוון לזה בספר "באר מים חיים" (פרשת וישלח), וזה לשונו: כי ודאי שה הנבחר לשם עזאזל, לא היה רוצה לילך מעצמו לשם, כמו הפר שבימי אליהו, ועל כן הוצרך הכהן למסרו בידו בכח, וללחוש לו כי גם על ידו יתקדש שם שמים, בהבדל הסטרא-אחרא מן הקדושה. וגם זה היה מוכרח להיות על פי הגורל, שנתן הכהן שני גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, כי הכל בהשגחה מאתו הוא, מי הוא אשר יפול לחלק ה', ומי לשלח אותו לעזאזל המדברה. וכל זה נבחן בחיות הרוחניות שבו, אם ראוי לחלק זה או לזה. עכ"ל.

"וְלָקַח מְלֵא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ" (טז, יב).

גם הוצאת הכלים היא עבודה!

ביתו של רבי יעקב יצחק הורביץ זצ"ל, החווה מלובלין, היה פתוח לכל עובר ושב. הוא השתדל בעצמו לשמש את אורחיו, ואפילו את הפשוטים בהם.

ומעשה בעני שבא אל הרב, והרבי בעצמו שימש אותו והביא לו סעודה לאכול. ואחרי שאכל ושתה, הוציא הרבי את הכלים הריקים מחדרו למטבח. תמה העני, ילמדנו רבנו, מדוע הרבי בעצמו טרח בהכנסת אורחים - אני מבין, כדי לקיים מצוה בו יותר מבשלוחו. אבל למה ומדוע טרח בעצמו גם להוציא את הכלים - את זאת אינו מבין, והרי יש לו משמשים בבית. השיבו הרבי: הרי הוצאת כף ומחתה מקודש הקדשים ביום הכפורים, היתה אף היא עבודה מכובדת לכהן גדול! (מוסר חכמים).

"וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֵהָל מוֹעֵד הַשֶּׁכֶן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם" (טז, טז).

גם בשעה שבני ישראל מתלכלכים בעבירות - שכינה עמהם

בזוהר הקדוש מצינו, שכאשר מדת הרחמים מתעוררת לבוא לעולם, מתלבשת אז השכינה בדמות אשה - אם. ומדוע דוקא בדמות אם? אומר הגאון רבי חיים מוולאז'ין, משום שדרך העולם הוא, שלמרות שהן האב והן האם אוהבים את תינוקם אהבה עזה, ושניהם מחבקים ומנשקים אותו בכל לבם. בכל זאת, כאשר מתלכלך התינוק, האב מגלה חוסר אונים, ואין בסבלנותו לטפל בו עוד. ורק האם היא שנוטלת אותו ומטפלת בו, רוחצת ומנקה אותו. ולא עוד, אלא שגם כשהוא מטונף, אין היא סרה ממנו ואינה נרתעת מלחבק ולנשק אותו.

כך השכינה הקדושה, שוכנת עם ישראל אף בטומאתם, כמאמר הכתוב: "השוכן אתם בתוך טומאתם", וכפי שכתב רש"י. גם בשעה שבני ישראל מתלכלכים בעבירות - שכינה עמהם, ואז מתגלה השכינה בדמות אשה, דמות אם המבקשת לרחוץ את בניה מעוונותיהם, ולטהרם ולשחררם משביו של היצר הרע. (הגדה של פסח וואלאז'ין עמ' רסו).

"וְשַׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּרָה" (טז, כא).

היכן מרומז בתורה ה"עיתונאי"?

רבי מאיר שפירא, אמר בדרך צחות ל"עיתונאי" אחד: היכן מרומז בתורה ענין "עיתונאי"? הנה, נאמר בשעיר לעזאזל: "ושלח ביד איש עתי", כלומר: עיתונאי. ומה הקשר בין עיתונאי לשעיר לעזאזל? אלא, המטרה של אותו 'איש עתי' הוא, ללקט את כל העבירות הנסותרות שיש בכל אחד מישראל, ולהעמיסו על השעיר, ולשלחו ולזרקו מהצוק שלא יישאר זכר מזה. וכי מי יודע את כל מסתורי העבירות שבאדם? מי יכול לחטט כל כך - אם לא ה"עיתונאי"... (פניני התורה).

הנושא את השעיר אינו משלים שנתו

אמרו במדרש: עתי, שהגיע זמנו למות תוך אותה השנה. שהרי הנושא את השעיר - אינו עובר שנתו. לכן היו בוררים איש שהגיע זמנו למות בתוך אותה שנה, כי חכמת המזלות היתה קלה בעיניהם. (חזקוני).

"וְנָשָׂא הַשְּׂעִיר" (טז, כב).

הרמז לקשירת לשון של זהורית

איתא במשנה (שבת דף פו.): מנין שקושרין לשון של זהורית על ראש שעיר המשתלח, שנאמר (ישעיהו א, יח): אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. והיכן רמזו כאן שעיר? צא ובדוק, כי "אם יהיו חטאיכם כשנים" - בגימטריא שעיר! (נפלאות חדשות, ליפשיץ בשם ר' שמשון מאוסטרופול').

וּפָשַׁט אֶת-בְּגָדֵי הַבַּד אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם" (טז, כג).

לא ישתמש בבגדיו שוב

מבאר רבינו בחיי, כי כוונת הכתוב היא לומר לכהן הגדול שלא ישתמש בבגדים אלו ביום כפורים אחר. והוא על פי מה שדרשו חז"ל (יומא כד.): "בגדים שנשתמש בהם יום הכפורים זה - אל ישתמש בהם יום הכפורים אחר. שנאמר: "והניחם שם" מלמד שטעונים גניזה".

ובמדרש (ויקרא רבא כא, יב): מובא תני דבי חייא: 'ולבשם', נוטריקון 'יבלו שם'. כי שם היו הבגדים מרקיבים, ולא היו כשרים ליום הכפורים הבא.

וכך אומר הספורנו: "והניחם שם - כי הקריבם לפני ה' ויקדשו קדושה יתרה, ולא יאות אפילו לכהן הגדול אחד שעברה שעת מעלתו".

עוד אמרו חז"ל (יומא לד.): שבגדי הכהן הגדול ביום הכיפורים היו בגדים יקרים ביותר, להראות חביבות המצוה בשחר היה לובש של י"ב מנה ובין הערביים של י"ח מנה. ודבר זה רמזו הוא במילה: "הניחם", אותיות "י"ח מנה".

"כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם" (טז, ל).

תשובה עם יום הכיפורים

פירוש: עיצומו של יום מכפר. אמנם, אף על פי כן, עליכם "לטהר אתכם". כי צריכים אנו תשובה עם יום הכיפורים. (בך יברך ישראל נח ע"ב, בשם הרה"ק מרוזין ז"ל).

"מְכַל חַטְאֵיכֶם לְפָנַי ה' תְּטַהְרוּ" (טז, ל).

שויתי ה' לנגדי תמיד

החטא הגדול מכל הוא - "לפני ה'". כלומר, במה שאתם מדמים בעצמכם שאתם במדרגה שאתם כבר עומדים לפני ה', ובזה תטהרו את עצמכם.

או יבואר, לפני ה' תטהרו, שתטהרו עד שיהיה שם הוי"ה ברוך הוא - עומד לפניכם תמיד. כמו שכתוב (תהלים טז, ח): "שויתי ה' לנגדי תמיד". וכן כתוב בספרי היראים, שאם יכול האדם לראות את שם הוי"ה ברוך הוא לנגדו, כאשר עוצם הוא את עיניו, הרי זה סימן טוב למעלת נשמתו. (ילקוט המוסר ואבני השהם).

"וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קִרְבָּן לָהּ לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחַשֵׁב לְאִישׁ הֵהוּא דָם שְׂפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הֵהוּא מִקִּרְבַּ עַמּוֹ" (יז, ד).

הטעם שהוצרכו להביא את בהמתם לפתח אוהל מועד

דע לך, כי בעבור שלא חטאו כולם בעגל, לא נאסר להם הבשר לגמרי, כמו שנאסר לאדם הראשון לגמרי. שעליו נאמר (בראשית ג, יח): ואכלת את עשב השדה. ומכל מקום דע, שנאסר להם בשר תאוה מפחד חטאם, ועל כן נצטוו להביא בהמתם אל פתח אוהל מועד, לשחטם ולהקריבם שלמים. (מוסר חכמים).

"וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זְבַחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵים אֲשֶׁר הֵם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם" (יז, ז).

השדים מגידי העתידות

לשעירים - לשדים. כמו (ישעיה יג, כא) ושעירים ירקדו שם (רש"י).

כיצא בו, היו נוטעים אילן בשעה שהיו יודעים על פי כישוף. ולאחר שנה היו קוצצים אותו בדרך שהיו יודעים לנחש ולכשף, עד שהיה בא השד ויושב בראש האילן, ומדלג ומרקד עליו כשעיר, והיה מגיד עתידות. וזהו (לעיל פסוק ה): למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים על פני השדה. (מוסר חכמים).

לשידות אין שערות

מדוע נקראים השדים שעירים?

במדרש רבה (רות פרשה ו' פסקה א) מובא, כי כאשר באה רות למרגלות בועז, וחשש שהיא שידה - "התחיל ממשמש בשערה, אמר: רוחות אין להם שיער".

ובספר חסידים (סימן תתשנה) כתב, ולמה קורא לשדים 'שעירים'? כי לשדים זכרים יש להם שיער בראשם, ואילו לנקבות אין להם שיער. לכך בועז הניח ידו על ראש רות, וכשראה שהיה לה שיער, שאלה: בת מי את.

וכן כתב בזהר הקדוש (בראשית דף נד:): "בר נש כד איהו בחלמיה, אתיין רוחין נוקבין כו', ולית לון שערין ברישא". (ומ"מ ע' בגמ' עירובין ק: ובהגהות יעב"ץ שם ובמ"ש המפרשים על המדרש ודו"ק).

איך לסלק את השעירים?

"בפענח רזא" (פר' ואתחנן) כתב, כי הפסוק "שמע ישראל" - מתחיל באות ש' ומסיים באות ד'. לרמז, שסגולתה של קריאת שמע - לסלק השדים. (להתעדן באהבתך).

"כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּנִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יִכְפֹּר" (יז, יא).

ע"י המוסר יוכל לכבוש את יצרו

נראה לדרוש את הפסוק על פי דברי רבותינו האומרים, שהעיקר בעבודת השם הוא לימוד המוסר, שע"י זה יכנס בלבו יראת שמים, שהוא עיקר הכל. שנאמר (ישעיהו לג, ו): יראת ה' היא אוצרו.

וזהו שכתוב: כי "נפש הבשר". רצונו לומר, ע"י מה יהיה נפש האדם שהוא קשה כאבן - רך כבשר? "בדם הוא" ר"ת: בלימוד דברי מוסר. והיינו שע"י לימוד המוסר יוכל לכבוש את יצרו.

וזהו: ואני נתתיו לכם על המזבח. שע"י לימוד המוסר, תוכלו להתגבר על היצר הרע ולכבוש אותו, וכך תזבחו אותו. וע"י זה יכפר על נפשכם ותהיו זכאים. בעבור כי הדם בנפש יכפר, היינו ע"י לימוד המוסר ודברי תורה - יגרום

שישוב ויתקן דרכיו, כמו שאמרו (סוכה נב:): אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ. (ילקוט המוסר ואבני השמים).

"וְשִׁפְךָ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֵפֶר" (יז, יג).

ללבוש הבגדים הנאים ביותר לכבוד המצוה

וכסוהו בעפר - דרשו חז"ל (שבת כב.) במה ששפך יכסה. שלא יכסה ברגל, כדי שלא יהיו מצוות בזויות עליו, ולכן צריך לכסות הדם בידו, שבזה מכבד המצוה.

וכך יקפיד לקיים כל מצוה באופן הראוי למצוות אלהינו יתברך שמו. וכן כותב החיד"א בחומת אנך בפרשתינו, שיש לכבד את המצוה, וללבוש הבגדים הנאים ביותר כשעושה מצוה. ובחוקותיהם לא תלכו, במלבושים נהגו שישראל יבדלו מהאומות וילבשו מלבושים שונים.

ובחכמת אדם (דפוס ראשון) הביא, כי בימי הגר"א גזרו על מלבושי ישראל, והגר"א זצ"ל הורה שהדין בזה - יהרג ואל יעבור, כי כוונתם היתה להעביר ישראל מעל דתם. (טעם ודעת שטרנבוך. מוסר חכמים).

הדם הוא מזון השדים

סוד כיסוי הדם - שלא יתקבצו שם כוחות הטומאה לשדים, שהדם הוא המזונות שלהם. כי שד הוא דבר שנאו לקב"ה, ומלאך המוות מקטרג עליו, וכשהוא נעשה בהיתר - צוה הקב"ה לכסותו. (ריקאנטי).

"וְשִׁפֵּךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפְרָ" (ז', יג).

מעלת הענווה וכוחה של שתיקה

מי שנשפך דמו ע"י שביזוהו ושותק, מעלה עליו הכתוב כאילו הרגוהו ומתכפר לו, וזהו: וכיסהו בעפר, שנעשה כמו מת. ולכך, אם התחייב מיתה - מחול לו.

והנה אמרו בגמרא חולין (פ"ט): אין העולם מתקיים אלא על מי ששותק בשעת מריבה, שנאמר (איוב כו, ז): "תולה ארץ על בלימה".

אתה מחזיק את כדור הארץ, מחזיק את כל העולם. אומר רש"י בגמרא בסנהדרין (ז. ד"ה חלפיה), אדם ששותק בשעת מריבה - חסך מעצמו מאה רעות שהיו עתידות לבוא עליו בגלל המריבה. ורבי משה קורדובירו אומר בספרו "תומר דבורה", כי זו הדרגה הגבוהה ביותר של תשובה, התשובה המעולה ביותר היא לשתוק. כשאמרו לך משהו שאינו נעים לאוזניך, והתגברת והתעלית מעל הרצון שלך להגיב - עשית תשובה.

אנחנו אומרים בסוף תפילת שמונה עשרה: "אלוקי נצור לשוני מרע... ולמקללי נפשי תדום". אנחנו מבקשים מבורא עולם שנוכל לשתוק למי שמקלל אותנו. "ונפשי כעפר לכל תהיה" - אם אנחנו מתפללים להיות כמו עפר, אז למה אנחנו מרגישים נבזים ומושפלים ונפגעים ממה שאומרים לנו? ולמה באמת אנחנו מבקשים את זה? כי מי שהוא דכא ושפל רוח שהנפש שלו שפלה, אומר בורא עולם: אני שוכן אצלו.

השתיקה היא ענף מענפי הענוה. ענוה בגימטריא: 131, וגם שמו של הס"מ בגימטריא: 131. אומר על כך מרן החיד"א, כי הדבר בא ללמד, שאם יש לך ענוה - מלאך המוות לא יכול להתעסק איתך!

והטוב ביותר הוא כ"ש שישמע בזיונו - ידום וישתוק" (ליקוטי מוה"ר"ן תורה ו',) מה הכוונה ידום וישתוק? מסופר על אישה שפגעו בה ליד הרבה אנשים, אך היא שתקה והתגברה ולא הגיבה. עברו כמה ימים, היה זה ביום שישי, בעת ההכנות לשבת, היא שוחחה עם מישהי בטלפון, והרגישה שאינה יכולה יותר לשמור בסוד את מה שעשו לה, היא רצתה לספר למישהי על הפגיעה שפגעו בה ומה אמרו לה. אך רגע לפני שהיא מתחילה לספר - היא נזכרת שהיא לומדת בספרו של החפץ חיים, ויודעת היא מה מעלתה של השתיקה, ולכן החליטה בכל כוחה להתגבר שוב ולשתוק גם הפעם.

אחרי כחצי שעה מעת שניתקה את השיחה, היא הזדעזעה ממראה עיניה. לא מכבר, היא ובעלה קנו סכינים למטבח, והניחו אותם במקום שהילדים לא יכולים להגיע אליו. והנה לפתע היא רואה את בנה בן השנתיים יושב על הריצפה עם סכין גדולה וחדה שנמצאת לו בתוך הפה. היא כמעט ואבדה את עשתונותיה, מה עליה לעשות כעת: אם היא תנסה לקחת לו - הוא יכול להתנגד ולהיפצע, מנגד, היא לא יכולה להשאיר את זה אצלו. היא מתקרבת לבנה תוך כדי המחשבות הללו, ופתאום הוא מגיש לה את הסכין ואומר לה בחיוך: 'אמא, קחי'. היא לוקחת לו את הסכין ופותחת את פיו - לא היה שום חתך, אין אף טיפת דם. ואז היא אמרה לעצמה: 'לפני חצי שעה שמרתי על הפה שלי, לא לדבר לשון הרע, ועכשיו ה' יתברך שמר על הפה של הבן שלי!'

הכוח של האדם כשמצליח להתגבר על ביזיון שקיבל, אינו רק כשהוא שותק בשעת המריבה, אומר רבי נחמן - עליו לידום ולשתוק" - לידום בשעת המריבה, ולשתוק לאחר המריבה, אל תספר את זה אחר כך לאף אחד. זו

גדולה!

”וּשְׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפְרָ” (יז, יג).

זיכור הזמן שיכסוהו בעפר

יתבאר על דרך אמרם ז”ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע. אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. וזהו: ושפך את דמו, היינו שישפוך את רתיחות דמיו אשר תסיתהו לתאוות הגופניות. ”וכסוהו בעפר”. דהיינו, על ידי שיזכור הזמן שיכסוהו בעפר. (אילנא דחיי).

”וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטָרְפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וּכְבֵס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר” (יז, טו).

רומזו לרפ”ח ניצוצות

”נבלה” עם הכולל בגימטריא פ”ח, והוא בגימטריא שתי פעמים דם, והם נובלים ונופלים. וטריפה, רפ”ח ניצוצות קדושה שנטרפו ויצאו לחוץ, עם הכלים של מלכים שמתו כנדע. והם בגימטריא טרף’ עם הכולל. ואחר כך נתקנו בסוד (הושע ו, א): ”כי הוא טרף וירפאנו”, ובסוד (תהלים קיא, ה): ”טרף נתן ליראיו”. (שער טעמי המצוות).

”וּשְׁמֵרְתֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'” (יח, ה).

הנשמה של כל אחד מישראל היא בת זוג לאות אחת מהתורה

מאחר שיש לכל ישראל אות אחת בתורה, נמצא שהנשמה של כל אחד מישראל היא בת זוג לאות אחת של התורה. ומוזה הטעם, נדחית התורה מפני נשמה של כל אחד מישראל. וקיימא לן (יומא פה:) פיקוח נפש דוחה שבת מטעם זה, לפי שהנשמה היא בדוגמת זכר, והתורה דוגמת נקבה. וידוע, כי הנקבה משועבדת לזכר. כך התורה מחוייבת לעשות רצון נשמה מישראל, וזהו: אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ונדחית המצוה מפני הנשמה. (ילקוט ראובני).

”וּשְׁמֵרְתֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'” (יח, ה).

”חדש אסור מן התורה”

אי אפשר היום להעלות על הדעת כיצד היה נראה עם ישראל, לולי העמיד לנו הקב”ה את מרן החת”ם סופר זצ”ל כמנהיג לאותו דור. הוא האיש הראשון בדורו, שהרגיש והבחין בסכנת הרפורמה, כאשר ראשוני הקוצים שלה כבר החלו לצמוח בהמבורג ובברלין. הוא האיש אשר קידש מלחמת חורמה, נגד התיקונים הקטנים ביותר שרצו הללו להנהיג בבתי הכנסת שלהם. הוא לא היה מוכן לשמוע על שום פשרה או ויתור למען השלום - כפי שדרשו אחרים - ואפילו לא ויתור על קוצו של יו”ד ממנהג ישראל הקלוש ביותר, אשר אף הוא - דין הוא.

”חדש אסור מן התורה” - היה מרגלא בפומיה, וכל ויתור אסור הוא. ואלו המחפשים דרך כיצד לשמור על שלום הקהילות תוך דו קיום עם מבקשי התיקונים, אינם מרגישים שדרך המתקנים מובילה להתבוללות ואפילו להמרת דת, חלילה. בעמדה תקיפה זו נקט כל שנותיו, ללא פחד מאיש ומבלי לשים לב לרדיפות שרדפוהו. הוא ידע שאת מלחמת ה' הוא לוחם, וככל שתהיה תקיפה יותר - כן ירווח לעם ישראל בעתיד.

היום מודים כולם, שהצדק היה עמו. היום יעלו על נס גם אלו שאינם שומרי תורה, את ראייתו החדה שהרחיקה לראות את תוצאותיה המרות של הרפורמה. ”ראייה” זו, הנה בעצם חוש הריח שהקב”ה מעניק למנהיגי כל דור, למען יוכלו לנווט כראוי את ספינת עם ישראל בסערות התקופה. ובאמת היום, כמאה ושבעים שנה אחרי המלחמה הגדולה שניהל החתם סופר נגד ראשי המשכילים ימ”ש משה מנדלסון, אברהם גייגר, אהרון חורין, ואחרים. מבין מנהיגי הרפורמה, לא נשאר מי מצאצאיהם בתחום עם ישראל. כולם התבוללו והשתמדו ואף אבד זכרם.

גם תוך כדי המלחמה הכבדה הזאת שניהל, שמר החתם סופר על כללים המצביעים על גדלותו, רוחב דעתו ומידותיו הנפלאות.

כך נלחמים כאשר זו מלחמת ה', כפי שכתב באחד ממכתביו: ”ואמנם זוהרתי מאד שלא ללחום עם שום אדם, ולא נזכר שום אדם באגרות שלי כלל, ולא יראה החוצה שום התגרות אדם באדם, כי אם - האמת לוחמת עם השקר”. כלומר, גם את המלחמה נגד סכנת הרפורמה, לא הפך החתם סופר ח”ו למלחמה אישית...

אם תמצוי לומר, גם נקודה זו היא מסודות הצלחתו. וכפי שהיה מרגלא בפומיה: ”מידה אחת תדביר את אויבי תחת. והיא, כי מעולם לא ניצחתי אדם, וע”י זה מעולם לא נצחני אדם. מידת הנצחון (ההתנצחות) רחוקה היא ממני”. (מורשת אבות).

איזה חלק יש לכל ישראל בעולם הבא

בספר "מעשי למלך", (על ספר חפץ חיים על התורה) הביא את ביאור החפץ חיים על מאמר חז"ל (סנהדרין דף ז. צ.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. הנה, בסוף נדה (עג.) שנינו: כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

ומאמרים אלו יתפרשו על פי משל, לאדם שהוזמן לחתונה של אחד מעשירי העיר. ומכיון שחשוב הוא בעיני העשיר, שלח הוא שליח מיוחד להודיעו כי הוא מצפה לבואו. הדור בלבשו הגיע העשיר לחתונה, ובעל הבית יצא לקראתו והושיבו בכותל המזרח ליד חשובי המוזמנים.

אך לא כך עלה בגורלו של העני המחזר על הפתחים. מיד כשנודע לו דבר החתונה בבית הגביר - רץ גם הוא לשם, וכאשר הגיע לאולם החתונה לא יצא איש לקראתו, ואף בין הקרואים הפשוטים לא הוזמן לשבת. בטובו, הואיל בעל השמחה להרשות לעני לאכול משיירי הסעודה. וכך עמד לו העני בקרן זוית, וחטף ואכל מה שקבל.

כך הוא גם בענין העולם הבא. המוזמנים אלה הם השונים הלכות בכל יום, מובטח להם מקום מכובד וחלק הגון. לא כן גורל העניים בדעת אשר לא למדו, אמנם גם בעבורם יש חלק, אך אין להם מקום בין הקרואים הנכבדים, אלא בין העניים החוטפים ואוכלים מכל הבא.

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֱדָם וְחֵי בָהֶם" (יה, ה.)

המלך יבוא ויכלה את מחריבי הכרם

מן הפסוק (קהלת ז, יז): "אל תרשע הרבה ואל תהי סכל", דייקה הגמרא (שבת לא:): שגם אם אדם ב"מ חטא פעם אחת יזהר שלא יכשל שוב. וכמאמר הגמ' (ברכות נא.) מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף? ודאי שלא!

והסביר זאת החפץ חיים (על התורה והביאור במורשת אבות א בראשית עמוד 192), על פי משל למלך שנטע ליד ארמונו גן נהדר, ונטע בו כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, מעוטרים בציצים ופרחים, המקסימים את עין רואם ומשמחים לב כל מבקר בגן. מומחים מיוחדים העמיד המלך לטפל בכל נטיעה ונטיעה, וברוב טובו ציווה להשאיר את שער הגן פתוח לכל אדם הרוצה להתענג באוירו הצח של הגן. פעם, הציץ המלך מתוך חלון ארמונו, וראה כיצד אדם אחד נכנס לגן והורס את הגדר מסביבו. ראה ושתק.

ביום השני, השגיח המלך שוב באותו אדם, ומצאו מלקט פירות מהעץ ושם בכליו. ראה ושתק. עד שפעם אחת שמע המלך את האיש לוחש, למה אטריח עצמי לנשל את הפירות? טוב לי לגזור את הענף על פריו. או אז גברה חמת המלך מאד, לא די שאינו מעריך את ערכם של העצים הללו, אלא שהוא עוד מחבל בענפיהם וקוצץ הנטיעות. אף על פי כן המתין המלך הסבלן, לדעת מה עוד זומם האיש לעשות. תוך שאמר לעצמו: והלא תמיד בידי להענישו עבור סכלותו.

הסכל הזה חשב לתומו, כי המלך איננו בארמונו, או אולי ישן הוא, והחליט לעקור אחד מהעצים מן השורש, וכבר התחיל במלאכתו. כאן כבר פקעה סבלנותו של המלך, קרא למשרתיו, ופקד עליהם לעצרו ולהענישו כראוי לו.

והנמשל: המלך - הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, בורא הארמון הנהדר - שמים וארץ. הגן והכרם - זוהי התורה. הפירות, הפרחים והענפים - אלו המצוות. התורה משיבת נפש, ומצוותיה משמחות לב. האדם הנבון שלומד את חכמתה שאין לה קץ ותכלית, מודה לנותן התורה בכל לבו ונפשו. אך לצערנו, יש אנשים טיפשים העושים פרצות בגדרי הכרם, עוברים על תקנות וסייגי חז"ל, וחורשים לעקור את עץ החיים כולו משורשיו. המלך שעומד ורואה, הוא יבוא כבר ויכלה את מחריבי הכרם.

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֱדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'" (יה, ה.)

כח נענועם של ישראל בעוסקם בתורה

כתב בווהר הקדוש (פרשת פנחס דף ריח:): [תרגום]: שאלתי אותו (רבי אבא לרשב"י), מהו הדבר שכל אומות העולם לא מתנענעים אלא ישראל בלבד, שכאשר מדברים בדברי תורה מתנענעים. בכה רבי שמעון שעה אחת ואמר: אוי לאותם האנשים שהולכים כמו בהמות השדה בלא דעת.

נשמות ישראל חצובות מהנר הקדוש העליון שדולק, וכמו שזר לא שוקט אפילו רגע אחד, כך ישראל כאשר אומר האדם מילה של תורה, אותו נר לא שוקט אלא מתנענע לכאן ולכאן. עכת"ד.

ודבר פלא הביא במדרש פנחס השלם (אות מה) שהרב הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל אמר, כי כל הרוחות המנשבות בעולם - הוא ע"י שישראל מנענעים את עצמם בעת עוסקם בתורה. וזה שאמרו בגמרא (תענית ג): כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות - כך אי אפשר לעולם בלא ישראל. ולמה דימה אותם לרוחות, אם לא שהרוחות הן על ידי ישראל וכו', ע"ש. ואמר על זה, שהוא מלתא חדתא.

ובמחזור ויטרי (הלכות מילה סימן תקח) כתב: וכשהאדם מכניס את בנו לתלמוד תורה וכו', ומגילין התינוקות לנענע גופן בשעת הלימוד. וכן כתב ה"כל בו" (סימן עד).

וכן כתב בבעל הטורים על התורה, על הפסוק (שמות כ, טו): "וירא העם וינועו", וזו לשונו: על כן מתנענעים בשעת לימוד התורה, לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובזיע.

מעשה נפלא ברבי לוי יצחק מברדיצ'וב

סיפר הרבי מצאנו: שמעתי בימי חרפי מפי הגאון הקדוש הרב דוד טעבלי זצ"ל, שסיפר לי כי חותנו סיפר לו, ששמע מהאב"ד לעמברג, ששמע מפי זקנו הגאון בעל הישועות יעקב. אשר מיד אחרי נישואיו אכל מזונות על שלחן חותנו ביערוסלב, ובהיותו שם בא להתפלל בבית המדרש. והנה לפתע, בערב יום הכפורים בין השמשות, נכנס אדם זר לבית המדרש כולו אפוף אימה ויראה מפחד ה' ומהדר גאונו, וניגש מיד לפני התיבה מבלי ליטול רשות מהגבאים או ממישהו אחר, ופתח בתפילה על דעת המקום ועל דעת הקהל וכו', ובקול שואג כארי ובנעימות המשיך בתפילת כל נדרי, וכל זאת ללא קבלת רשות מהגבאים. ואף על פי שהיו שם בעלי תפילה קבועים, מכל מקום בליל היום הקדוש לא רצו להיכנס למחלוקת ולפיכך הבליגו. כפרט לאור העובדה שתפילתו של אותו שליח צבור אלמוני היתה בהתעוררות גדולה מאוד.

עם תום תפילת כל נדרי, המשיך האורח הזר בתפילת ערבית עם כל הפיוטים הנלוים אליה בקול אדיר וחזק עד סוף התפילה. ואחר כך המשיך לעבור לפני התיבה גם בעת אמירת שיר היחוד, ובסיומו המשיך ואמר במתינות ומתיקות נפלאה את כל התהלים.

לכשנסתיימה אמירת התהלים כבר הפציע השחר, והש"ץ עודנו עומד לפני ה' ופתח בתפילת שחרית. לאחריה עלה בעצמו לקרוא בתורה, ושב לעבור לפני התיבה גם בתפילת מוסף. את הכל אמר בקול גדול ונעים, בלא כל הפסקה.

הציבור עמד משתומם לנוכח מחזה זה, וחלקם החלו ללחוש מפה לאוזן כי בודאי אין שליח צבור זה אדם אלא מלאך, שכן אין זה בכח אנוש להתפלל ללא כל הפסקה, החל מתפילת כל נדרי ולהמשיך כל היום כולו בקול גדול ובהתעוררות עצומה.

אני בעצמי, המשיך בעל הישועות יעקב, לא ידעתי להחליט אם אדם הוא או מלאך, וחכמתי בדעתי בזה. והנה מיד לאחר תפילת מוסף, המשיך לתדהמת הכל בתפילת מנחה. ולאחריה ללא כל הפסקה בתפילת נעילה, ותקע בעצמו בשופר, וגם בערבית של מוצאי יום הכפורים לא נטש את התיבה. בשעה זו נמנו וגמרו כולם, כי לית דין בר נש, אלא בודאי מלאך מן השמים הוא, שהרי בשום אופן אין בכוחו של אדם לבצע את כל מה שהתחולל לנגד עיניהם.

לאחר תפילת ערבית, פנה השליח צבור המופלא אל הקהל בברכת 'גוט יום טוב', וחותני ניגש אליו והזמינו להבדלה בביתו, כדרכו בהכנסת אורחים. האורח נענה להזמנה, וסר לבית חותני. החלטתי להתלוות אל האנשים החשובים, אמר בעל הישועות יעקב, כדי לראות כמו עיני כיצד ינהג אותו מלאך בבית חותני.

כאשר באו הביתה, נתכבד האורח בהבדלה, גם אותה אמר בקול גדול ובהתלהבות. ואחר כך טעם מן היין, ומיד אחרי כן צנח על הכיסא שעמד לידו, ונאנח ואמר כי אינו חש בטוב, וביקש שיביאו לו משהו לחזק את לבו.

או אז, חשב בעל הישועות יעקב לעצמו, סוף סוף התברר שאינו מלאך. אולם מסקנה זו התבדתה, כי חיש מהר כאשר הובאו לפניו מגדנות או פירות, האורח דחה אותם מלפניו, ואמר כי מבקש הוא גמרא מסכת סוכה בכדי לחזק את לבו. ומיד החל ללמוד בחשק רב כל הלילה עד הבוקר.

הישועות יעקב התחבא בחדרו מתחת למטה בכדי לעקוב אחרי מעשיו, ונרדם שם. כאשר התעורר, האיר כבר השחר והאורח עדיין בלימודו, עד שסיים את כל המסכת, והלך מיד לתפילת שחרית. רק אחר כך נודע שהיה זה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב בעל הקדושת לוי ז"ע.

עד כאן שמע האדמו"ר כאמור איש מפי איש עד הישועות יעקב זצ"ל. משסיים האדמו"ר מצאנו את דבריו אמר: ומה שיש לנו ללמוד ממעשה זה, הוא לא על גדולתו וקדושתו של הגאון מברדיצ'וב, אלא שאף על פי שתפילותיו היו בוקעות רקיעים ונתעלה בתפילותיו ביום הקדוש, מכל מקום במוצאי יום הכיפורים הרגיש את עצמו חלוש וזקוק מאד לגמרא ותוספות. לבו לא ניזון לא מתפילותיו ולא מכוונותיו הנעלות, אלא העיקר הוא הגמרא, וכמובא בספרי הקדש, שהתורה הקדושה היא מזון הנפש, רפאות היא לשרך, (משלי ג, ח). (מוסר חכמים).

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (יה, ה).

העולם הזה פרוזודור

כתב רש"י: וחי בהם - לעולם הבא. שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת. ע"כ.

סיפר פעם ה"חפץ חיים", כי בעיירה זלווה, פלך גרודנא, היה מתקיים יריד שנתי גדול שהיה נמשך ארבעה שבועות תמימים. כל תושבי העיירה היו מצפים בכליון עיניים במשך השנה ליריד, שכן כאשר היו שוכרים בה פינה, ולוקחים מחיר טוב תמורת כל חדר - היו מרויחים כדי להתקיים כל השנה.

תושבי זלווה היו נעשים עיפים ויגעים במשך תקופה זו. ללא מזון ושינה כראוי, היו עסוקים תמיד בעבודתם לספק צרכי המשתכנים אצלם, ולשם כך היו אף שוכרים אנשים שיעזרו להם בעבודה זו. החפץ חיים, שאף הוא שהיה בזלווה בתקופת היריד, שמע פעם יהודי יגע שעבד אצל בעל בית, האומר: מתי אזכה כבר שהיריד יגיע לקצו, נפשי כבר שואפת למנוחה.

בעל הבית בשמעו את דברי הפועל, גער בו: אי לך שוטה, מה זאת תדבר? הלוואי וימשך היריד זמן יותר ממושך, אמנם עתה אהיה עייף, אולם ברווחים אוכל לחיות לאחר מכן במנוחה ולהנות במשך שנה שלימה.

עשו דברי האחרון רושם עמוק על החפץ חיים, והיה חוזר עליהם ומוסיף: כדאי לו ליהודי שיתעייף, לא יאכל ולא יישן כהוגן, ויגור במסדרון במשך כל תקופת היריד, כדי שברווחים הגבוהים יחיה לאחר כך ברווחה. יתר על כן, הרי כעת גם איננו מרגיש כלל עייפות, והינו מרוצה לקבל באהבה את כל אי הנחות, בידעו שדוקא זה מה שיביא לו את הרווחה. מה מאושר היה האדם, אלמלי היה מתאר לעצמו שהעולם הזה הוא פרוזודור לטרקליון, בסך הכל יריד קצר. משום כך על האדם לצבור בתקופה זו אמצעים להתפרנס בהם מבחינה רוחנית בעולם הבא, וממילא לא ירגיש שום צער באי נוחות כלשהי. (החפץ חיים, חיו ופעלו ח"ג).

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה'" (יה, ה).

בחסד ולא בזכות

מו"ר בעל הבן איש חי זצ"ל, בספרו עוד יוסף חי בפרשתנו, הביא דברי מוסר על הפסוק הזה בהקדים מעשה בחכם אחד שהיה גביר עצום, וה' הניח לו מסביב תורה וגדולה ובנים ובריאות הגוף שלם בכל מידי דמיטב, ולא יחסר ממנו כלום. והיה חושב תמיד בדעתו ומצייר בלבו, שהוא זכה לכל הטובה הגדולה הזאת, בעבור מעשיו הטובים, ודרכו הישרה. והנה, מן השמים הורו לו שטועה הוא בכך, לכן גלגלו עליו דבר אחד.

יום אחד יצא לטייל לבדו בשדה בימי הקיץ, ולא שם לבו להביט במסילה שהולך בה, ותעה בדרך והלך במדבר לבדו, ולא ידע אם הוא מתרחק מן העיר או מתקרב אליה, ומחמת החום היה צמא למים, ולא נשאר בו כח לילך ברגליו, ונפל על הארץ והרגיש שהוא בסכנה גדולה.

והנה ראה אחד עובר וכד מים בידו, ויבך ויתחנן לו להשקותו מים הן במעות הן בחנם, וימאן בעל הכד, ויאמר "אני לא אמכור מים במצוות, אלא רק בתורה ומצוות, שתתן לי כל תורה ומצוות שעשית מנעורייך ועד עתה".

וזה, התחנן לו שקשה עליו לעשות הדבר, ואחר בכייתו ותחניתו נתרצה למכור כד המים בחצי תורה ומצוות ומעש"ט שיש לו, והוציא בעל הכד נייר וקולמוס ודיו, וכתב זה את השטר המכירה הזאת והלך בעל הכד מלפניו. והוא, מחמת הצמאון, שתה כל הכד עד שצבתה בטנו מרובי המים, ולא היה יכול לזוז ממקומו אפילו טפח, והרגיש שנפל בסכנה גדולה, ואותו האיש בעל הכד כבר הלך.

אחר חצי שעה עבר עליו אדם אחר שמכרזי מי רוצה רופא מי רוצה רופא, ויקרא לו ברמיזה שיבא אצלו, ובא אצלו. ויאמר לו, "אני יש לי עשב אחד תלעוס ממנו שיעור אצבע ותתרפא ותלך על רגליך כאחד האדם, אך אני לא אעשה בחנם, וגם לא אמכור במעות, אלא אמכור בתורה ומצוות".

ויאמר עכשיו מכרתי החצי ולא נשאר אלא חצי, ואיך יתן גם זה וישאר ריקם, ויענהו "אחת דברתי! לא אתן לך העשב, אלא עד שתתן לי כל הנשאר אצלך מן תורה ומצוות ומעש"ט". וזה כיון שראה שימות, נתרצה. והוציא האיש נייר ודיו וכתב וחתם בו החכם ההוא, ויתן לו העשב והבריא תכף ומיד.

ואח"כ הלך במדבר חצי שעה, והנה מדינתו לפניו ויכנס למדינה, ויבא לביתו ויפיל עצמו על מטתו ויצעק צעקה גדולה ומרה, ויבך בכי גדול. א"ל אשתו מה לך, ויאמר "נשאר ערום מכל תורה ומצוות וצדקות שעשה מקטנותו עד היום, כי הכל מכר". והוא מרוב צער לא אכל בלילה, וישן מתוך בכיה גדולה.

ויחלום והנה אותו האיש הרופא לנגד עיניו ויגש ויפול על רגליו ויתחנן לו שיחזיר לו השטר, כי נשאר ערום. ואחר שבכה הרבה בחלום, אמר לו האיש אל תירא, אני אליהו הנביא ואני הוא בעל הכד ואני הוא בעל העשב, ומן השמים שלחוני להראות לך הטעות שלך, שאתה חושב תמיד בדעתך שאתה ראוי לקבל כל הטובה בעבור תורה ומצוות שיש לך, ובאמת אתה טועה בזה. כי בעבור תורה ומצוות די לך שתחיה בלבד, ואין לך משורת הדין לקבל רבוי הברכה והטובה שבידך. ולכך גלגלו לך דבר זה של הצמא ושל הצבת הבטן שאתה הוכרחת ליתן כל תורה ומצוות שלך בעבור חיי שעה, ומנין לך בדין זכות לכל הטובה הגדולה שבידך, על כן הזהר והשמר מעתה שלא יעלה בלבך מחשבה זו אלא תדע שכל הטובה שבידך נותן לך הקב"ה בתורת צדקה וחסד, ויקרע השטרות של המכר לפניו ויקץ והנה חלום. ואז אח"כ, תיקן מחשבותיו בדבר זה, והאמין כי בצדקה הוא מתפרנס.

ובזה יובן ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם, די לו שיהיה חי בהם, ואל תחשבו שבעבור זה שורת הדין מחייבת שאתן לכם רבוי טובה וברכה, אלא תדעו, דדי לכם בעבור שמירתכם את חוקותי ומשפטי, החיים בלבד שאני מחיה אתכם, וכל המזון והפרנסה וטובה וברכה אין אתם ראויים לה בעבור תורה ומצוות שאתם עושים, אלא אני נותן לכם כל זה במדת החסד והרחמים, ועכ"ז אני ה' לשלם שכר תורה ומצוות, אע"פ שכבר לקחתם בעבורם החיים אשר החייתי אתכם.

ימי העומר דרוש א'

במצות "ואהבת לרעך כמוך" ואהבתו הגדולה של רשב"י לחברייא קדישא

איתא בגמ' יבמות (דף ס"ב) שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם והם: ר"מ, ר' יהודה, ר' יוסי, ר' שמעון, ור' אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר ר' חייא בר אבא ואי תימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה, מה היא? אמר רב נחמן אסקרא. ע"כ.

חברייא קדישא

ולכן ראינו בתלמוד ירושלמי נדרים (דף ט' ע"ב) שאמר ר"ע לתלמידיו הנ"ל, והזהיר אותם שלא יהיו כמו הראשונים אלא יקבלו עליהם מצוות ואהבת לרעך כמוך, שזה כלל גדול בתורה כי ר"ע ידע גודל ערכה של אהבת ישראל, ועתה מובן מדוע רשב"י קרא לתלמידיו "חברייא קדישא" כי קיבל מרבו את דבריו וידע שזה התכלית, ולכן רצה להשריש בלב תלמידיו שכולם חברים ואוהבים בלב ובנפש אחד את השני, ולכן כתוב באידרא שרשב"י אמר לחברים "אנן בחביבותא תליא מילתא" ודו"ק.

ב"פ אהבה גימ' הוי"ה

ומשום כך ישב רשב"י י"ג שנה במערה, כמנין אהב"ה גי' י"ג שכיון בזה לתקן את מידת אהבה שלא יהיה שנאת חנם. וכן י"ג גימ' אח"ד לרמוז להיות באהבה כלולה בלב אחד כאיש אחד.

ובזה רמזו מה שאנחנו אומרים בתפילה הבוחר בעמו ישראל "באהבה" ב' אהב"ה, ואהבת לרעך כמוך, אהבה גימ' י"ג ואהבה של חברים אלו הרי פעמיים באהבה, אז יהיה חיבור לשם הוי"ה ב"ה כי פעמיים י"ג גימ' הוי"ה ב"ה.

החבריא קדישא תיקון לפגם תלמידי ר"ע

ומכיון שראה בזאת רשב"י שסיבת הסתלקותם של כ"ד אלף תלמידי ר"ע היות ולא נהגו כבוד זה בזה, לכן כאשר נתעלה מאד והיו לו תלמידים קדושים וזהיר אותם מאד על אהבה ואחיה ושיהיו מאוחדים ביחד ויקיימו כולם הלכה למעשה את דברי ר"ע שאמר, "ואהבת לרעך כמוך" ובתרגום יונתן תרגם: "דמן אנת סני לך לא תעביד ליה" וכדי להפגין את הדבר מאד קרא ר"ש לתלמידיו "חברייא" להראות ולהודיע ולהשריש שכולם חברים ואוהבים זה לזה כאיש אחד בלב אחד נאמנים ואהובים, וכל אחד שמח בגדולתו של חברו. ובוזה רמזו מה שכתוב ב"פתח אליהו" מאן דאפריש חד מן חבריה כאילו אפריש בך, ורמזו מי שעושה פירוד בין אדם לחבירו כאילו ח"ו מפריד בשם הוי"ה ב"ה.

אהבת חברים

וכמו שראינו שתמיד היה ר"ש והחברייא באהבת נפש ואילת אהבים, ובכל עת שנפגשו יחד היו משוחחים בסתרי תורה מתוך אהבה נאמנה ואחדות הלב, ומובא בזוה"ק (ח"ב דף ק"צ) כשהיו באים החברים לפני ר"ש היה אומר להם בואו בני קדושים, בואו אהובי המלך, בואו אהובי, בואו האוהבים אלו את אלו.

ומובא שם שר' אבא אומר כל אותם החברים שאינם אוהבים אלו את אלו מסתלקים מן העולם קודם שמגיע זמנם, ובימיו של ר"ש שררה אהבה נפשית ביניהם, כי היה ר"ש אומר החברים שאינם אוהבים זל"ו גורמים לעצמם שלא לילך בדרך הישר וגם עושים פגם בתורה, כי התורה אהבה ואחיה ואמת יש בה וכו'.

בין איש לאשתו

וכנראה שרשב"י הלך בקו זה תמיד ובפרט כאשר האדם היה צריך ישועה כמובא במדרש רבה שיר השירים (פרשה א פסקה ל): תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנודווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בבית טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו. ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו שהקב"ה לא יעזוב אותנו ותהיה לנו ישועה הוי נגילה ונשמחה בך, ע"כ.

א"כ כאשר נתן להם רשב"י את הסגולה הגדולה של אהבה ואחיה אזי זכו לפרי בטן.

ועפ"ז גם יתבאר מדוע ניתן רק לרשב"י זיע"א לפרש ולגלות סודות התורה מה שלא ניתן לשום תנא, כי ידוע שבדאי התנאים היו בקיאים בסודות התורה אלא שהיו לומדים אותו בצנעה גדולה. אלא מכיון שראו מן השמים שרשב"י יש לו אהבה גדולה מאד לתלמידים ורוצה שגם הם יהיו בקיאים בסודות התורה כמוהו ואפי' יותר ממנו, לכן מן השמים הסכימו שסודות התורה יתפרשו על ידו, וזכה מה שלא זכה אף חכם.

דעלך סני לחברך לא תעביד

ובגמ' שבת (דף ל"א) איתא מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת דחפו באמת הבנין. בא לפני הלל אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד ואידך זיל גמור.

השאלה ידועה, וכי אדם שמקיים מ"ע של ואהבת לרעך כמוך האם בזה קיים כל התורה כולה? ויש לזה כמה וכמה תירוצים.

א. הרי השונא הגדול של האדם הוא יצה"ר שהוא מוליך את האדם שולל וגורם לו לעשות חטאים ועוונות, לכן את היצה"ר הזה לא תתחבר עמו, שח"ו לא יהיה חבר שלך וז"ש דעלך שני שהוא יצה"ר לחברך לא תעבוד לא תעשה אותו לחבר שלך, ואז יוכל לקיים כל התורה כולה, כי אם מכניעים את היצה"ר אפשר לקיים כל התורה.

ב. כי מי שאוהב את חבריו עליו לשמור עצמו מכל חטא ועוון, שהרי חטאי האדם גורמים רעה לא רק לעצמו אלא לכלל העולם כולו כי אם עושה עבירה אחת מכריע את העולם ח"ו לכך חובה, לכך אמר לו הלל ואהבת לרעך כמוך זה כל התורה כולה, שצריך האדם ללמוד כל התורה כולה כדי לקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך, כדי שלא יעבור על התורה ויגרום נזק לחבריו ולעולם כולו.

ג. ביאור נוסף כתב בספר "סמא דחיי" שהאדם הרי חייב לקיים כל התורה כולה, והרי קשה עליו לקיים כל התורה שהרי יש מצוות שלא שייכים אליו כמו מצוות השייכות לכהנים, ובכור, או ששייכים רק כאשר יש מקדש, וכו' א"כ כיצד יוכל לקיימם? יש לזה שלשה אפשרויות:

(א) ע"י שלום ואהבה לכל ישראל, א"כ כל ישראל גוף אחד ויחד מקיימים כל המצוות. (ב) ע"י התורה שכל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, כמ"ש ונשלמה פרים שפתינו א"כ כשעוסק בהלכות אותה מצוה כאילו קיים אותה. (ג) ע"י גלגול, דאם היה בגלגול ראשון ישראל יהיה בגלגול שני כהן וכו', עד שיקיים את כל התורה כולה. וז"ש הגוי להלל למדני כל התורה כולה על רגל אחת, כלומר בפעם אחת שלא אצטרך לבא בגלגולים אלא עתה בגלגול זה.

השיב לו הלל "ואהבת לרעך כמוך" ואז על ידי מצוה זו יחשב לך כאלו קיימת כל המצוות כולן כי כל ישראל נחשבים לגוף אחד, כך שכולם יקיימו את כל המצוות.

והוסיף ואמר "ואידך" כלומר עוד עצה "זיל גמור" כלומר לך ועסוק בתורה כי ע"י לימוד ההלכות יהיה נחשב כאילו קיימת גם המצוות שלא הזדמן לך לקיים.

ד. ע"פ מש"כ במסכת אבות (פרק א') על שלשה דברים העולם עומד על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים. ואותו גוי בא לפני שמאי ואמר לו שאין לו כח עתה לעסוק בכל השלשה העמודים של העולם אלא רק על רגל אחת, שהוא עמוד של גמ"ח, ולכן הקפיד שמאי ואמר לו העולם עומד על ג' רגלים שלשה עמודים וכו'.

אמנם כאשר בא אצל הלל קרבו ואמר לו טוב אתה אומר, תקיים רק גמילות חסדים שכלול בו ואהבת לרעך כמוך, וידע שע"י רגל זו יתקרב מעצמו גם לעמודים של התורה והעבודה.

שלא לפגוע בשום יהודי

בא וראה מעלת האדם שמקפיד שלא לפגוע באף יהודי ובשום חבר, אלא מכבד כל אחד ואחד מחבריו ואינו מבזה אף יהודי, בגמ' ירושלמי (דמאי פ"א ה"ג) מסופר על ר' פנחס בן יאיר שהלך לבית הוועד [בית המדרש] ועימו היו כל תלמידיו והיה נהר גינאי זורם, אמר לו גינאי מדוע את מונע אותי מבית הוועד?

חלק לו הנהר מימיו ועבר, אמרו לו תלמידיו יכולים אנחנו לעבור? אמר להם מי שיודע בעצמו שלא בזה אדם מיישראל מימיו יעבור ולא יזק, וכך היה.

והנה תלמידי ר"ע גדולי תורה היו, תלמידי ר' פנחס בן יאיר גדולי תורה היו, ולא ביקשו לעבור הנהר אלא כדי להתלוות לרבים לעלות וללמוד בבית הוועד, אבל לימוד התורה צריך להיות עם נותן התורה, המבזה אדם מבזה "צלם אלהים" א"כ מבזה בן של המקום, והמבזה את המלך מה לו ולתורתו, מה חפץ למלך בלימוד שהלומד מבזהו, מדוע יעשה לו נס, ויאפשר לו ללמוד את תורתו, יכבד כל אחד את חבריו את צלם אלהים ונזכה לקבלת התורה, ואפי' ילד קטן צריך לכבד וק"ו את בניו ואת אשתו.

ועוד איתא בחז"ל מעשה והורה רבן גמליאל לזמן שבעה מגדולי הדור לעליית בית דין כדי לדון בעיבור השנה, כשעלה מצא שהם שמונה חכמים - אמר מי שעלה שלא ברשות ירד. עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות, ולא להצטרף עמהם לעבור השנה עליתי אלא ללמוד הלכה למעשה ביקשתי.

אמר לו רבן גמליאל שב בני שב, ראויות כל השנים להתעבר על ידך, אלא אמרו חכמים: אין מעברים את השנה אלא במזומנים.

ובאמת לא שמואל הקטן היה אלא בשביל שלא לבייש את אותו שעלה שלא ברשות. ור"ג הבין זאת ודיבר עם המזומנים בד"ת ולא דן בעיבור השנה וקבע להם למחרת.

וכן היה עם רבינו הקדוש שהיה לומד עם החכמים והריח ריח שום, אמר מי אכל שום יקום ויצא, קם ר' חייא הגדול ויצא, עמדו כולם ויצאו, שאל ר' שמעון את ר' חייא את הוא שציערת אתמול את אבא אמר ח"ו אלא שלא לבייש מי שאכל שום.

מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש

הגמרא במסכת כתובות מביאה מעשה נפלא, בשכונתו של מר עוקבא התגורר עני מרוד והרב היה תומך בו כל ערב שבת, והיה מכניס לו המעות דרך הסדקים שבדלת, יום אחד אמר העני אראה מי נותן לי את הכסף, באותו היום אחר מר עוקבא לבא ובאה אשתו של מר עוקבא לבית המדרש ומשם הלכו שניהם לבית העני כשהרגיש העני אותם שרוצים להכניס את הכסף רצה לראות מי הם ומיד ברחו מר עוקבא ואשתו והגיעו לשביל שאין לו מוצא והיה שם תנור של נחתום ונכנסו לתוך התנור הבווער באש כדי שלא יראה אותם העני ויתבייש ונעשה להם נס ולא נשרף גופם. רואים שממש עדיף שיפיל אדם עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברבים.

מספר ר' נפתלי מרופשיץ: כאשר הייתי תינוק והייתי לומד בחדר אמר הרבי שני יודי"ן הם כוונה לשם ה', ואני כאשר ראיתי ניקוד השוא כזה: קראתי ג"כ בשם ה', מיד תיקן אותי הרבי שלזה קוראים שוא. שאלתי את הרבי מה הבדל זה שני נקודות וזה שני נקודות, ומדוע לזה קוראים שוא ולזה שם ה'.

ענה לי הרבי: שיש הבדל גדול שכאשר השני נקודות אחת ליד השניה זה מורה על שם ה', אמנם כאשר הם אחת מעל לשניה זה רק ניקוד בלבד, ואני המשכתי כן ביחס לאדם כשאחד יש לו תחושת עליה על חבירו ורומס אותו תחתיו אינו אלא ניקוד ואפסיות, משא"כ כשמשוה עצמו לזולתו ואינו מתגאה עליו הרי השכינה שרויה ביניהם ועליהם. וזהו כשיש שני יודי"ן ר"ל שני יהודים אחד ליד השני ואוהבים זל"ז שכינה ביניהם. ואם לאו אלא ח"ו יהודי מעל חבירו זה סימן של סוף פסוק.

מעלת האחדות

יודוע מה שדרשו חז"ל (תנחומא פ' צו סי' י') חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד, יז), אם עם ישראל מחוברים ומאוגדים אף הבורא יתברך מאריך אפו ומניח להם, ואפי' אם יוצאים למלחמה נוצחים, כמו שראינו בדורו של אחאב ואיזבל שכל כך חטאו והחטיאו את ישראל, מ"מ הואיל ולא היה ביניהם לשון הרע ושנאה היו מנצחים, והראיה שאפי' אחאב הרשע שהרג את כל נביאי ה' חוץ מאותם שהחביא עובדיה, והיה עובדיה צריך לכלכל אותם ולוה כסף מיורם בן אחאב לא סיפר לאביו שרדף אחרי נביאי ה', ולא גילה את אשר ידע על עובדיה שפעל נגד אחאב אביו, ואדרבא ניסה לעזור לעובדיה בהלוואה, ואילו אצל שאול כמולכו אמר רב הונא כבן שנה שלא טעם טעם חטא, ובכל זאת הואיל והיו בדורו הולכי רכיל ומספרי לשה"ר, שספרו לו על נוב עיר הכהנים וכו', בעבור זה לא הצליח במלחמה. נמצינו למדים שאחדות בעם ישראל מהוה בטחון, נצחון וקיום.

מהי אהבה אמיתית

מורנו ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצוק"ל לימד אותנו את פירוש הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" שאם אדם עשיר מרחם על עני ונותן לו מתנות, וצדקה, אין זה מראה שהוא אוהב אותו, אלא מפני שהוא מרחם על העני ומרחם ג"כ על עצמו כי יודע שהוא מזכה אותו לעוה"ב, וכן אם האדם מכבד איזה אחד שהוא חשוב ממנו או עשיר ממנו אין זה מראה על אהבה. אמנם האהבה האמיתית היא שהאדם יאהב את חבירו הדומה לו שהם באותה דרגה לא מכובד ממנו ולא פחות ממנו. שלא משיג ממנו שום תועלת, ובכ"ז אוהבו הוא גדר אהבה אמיתית וזה הוא כמוך הדומה לך. ובדרך רמז אמרו עה"פ "כלו הפך לבן טהור הוא" אם את תיבת "כלו" תהפוך יהיה אותיות "ולך" שהוא ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך - לבן טהור הוא, אותו אדם צדיק וישר הוא.

ואהבת לרעך כמוך - אני ה'

כתוב בפרשת קדושים (יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'". הקב"ה אומר: אם אתם אוהבים איש את רעהו באמת "אני ה'" כביכול מבקש תקחו אותי לתוך החבורה שלכם, ולכן אם יהודי אוהב את חבירו כמוהו יש כאן אהבה כפולה, אהבה גי' 13 כפול 2 = 26 ואז אני ה' יעלה מזה שם הוי"ה. כמו אותו מעשה שהיה בשני חברים שהיו מסורים ונאמנים זה לזה בלב ונפש, פעם העלילו על אחד מהם עלילת שוא, הועמד לדין ונידון למות, החבר הנאמן לא חסך

כל מאמץ להציל את חבירו אך מאמציו עלו בתוהו, וכשרצו להעלות את חבירו לגדרום לא יכל לסבול ורץ בכל כוחותיו וצעק עצרו! אל תהרגו נפש נקי חף מפשע! אני הוא האשם העלוני תחתי. וחברו כאשר ראה זאת אמר ח"ו, התחיל ג"כ לטעון הפוך וכו', והדבר הגיע למלך ושמע המלך את אהבתם זה לזה, אמר להם המלך שגזר הדין בטל ואמר אם אתם כ"כ אוהבים זל"ז בבקשה תכניסו אותי השלישי בתוכם.

האלישי"ך הקדוש מבאר את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" "אני" הוא אחד מע"ב שמות והוא שם של דין כמאמר חז"ל בכל מקום שאמר "ואני" הוא ובית דינו. וז"ש ואהבת לרעך כמוך - אז השם "ואני" שהוא די"ן נעשה הו"ה חסד גמור. וזה מה שאומר התנא באבות (פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי, אם אין השם יתברך בבחי' כעס עלי ח"ו כלומר ששם "אני" לא שולט עלי ואין בי ח"ו דינים מלמעלה - אז אין שום בריה בעולם שיכולה להרע לי. "מי לי", וכן מ"י זה עולם הבינה חמשים שערי בינה הם לי הם לטובתי ומשם אני מקבל שפעי.

כל התורה על רגל אחת

וזכורני שיש פירוש נפלא על מאמר הגמרא בשבת (ל"א) מעשה באותו נכרי שבא לפני שמאי ואמר לו למדני את כל התורה על רגל אחת ודחפו באמת הבנין, ואח"כ הלך להלל הזקן ואמר לו ואהבת לרעך כמוך דעלך סני לחברך לא תעביד, (עי' לעיל מה שפירשנו בכמה פנים את דברי הלל הזקן). ופירושו שאותו נכרי ידע שיש לאדם שעובד את השי"ת עליות וירידות בעבודת ה' היצה"ר עובד בכל כחו להפיל את האדם לשאול תחתית, ואמר אותו נכרי לשמאי גירני ואני רוצה להיות יהודי שומר תורה ומצוות וללמוד את כל התורה ולקיימה, אמנם אין לי כח לעליות וירידות של היצה"ר אני רוצה לעמוד על רגל אחת בלי עליות וירידות שברגל ימין עולים וברגל שמאל יורדים אלא אני רוצה רק עליות בלי ירידות, ואז שמאי דחפו באמת הבנין אמר לו אין דבר כזה כך הקב"ה ברא את העולם, והלך לו אצל הלל הזקן והלל הסביר לו סוד הענין ואמר לו אני אשאל אותך שאלה באיזה סיבה אתה רוצה להתגייר ולהיות יהודי טוב הרי אתה גוי עשיר וטוב לך ומה אתה צריך את כל זה ומדוע יש לך התעוררות כזו גדולה להתגייר ולקיים מצוות. אלא אני אסביר לך, איזה יהודי היתה לו ירידה בעבודת השי"ת וירד לעמקי הקליפות ושם פגש בנשמתך ואח"כ אותו יהודי למד מוסר ועשה איזה מצוות וחזר בתשובה ונתעלה ואז העלה את נשמתך ג"כ מהקליפות למקום גבוה, ולכן אתה רוצה להתגייר ולשמור תורה ומצוות זכות גדולה מאד.

ולכן כמו שאתה אוהב את עצמך ואתה שמח שאתה מתעלה ומתגייר כן צריך שתעשה כן גם לחברך ולכן אי אפשר בלי ירידות כי צריך שעוד נשמות יזכו, והסביר לו הלל הזקן שזה סוד ואהבת לרעך כמוך שכמו שאתה זכית להתעלות תן גם לאחרים לזכות להתעלות והבין אותו נכרי את הדברים וקיבל עליו ונתגייר.

ואהבת לרעך כמוך

מורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל, כתב בספר הליקוטים (פר' עקב פ"ח), שכל עיקר מצות ואהבת לרעך כמוך היא בין איש לאשתו, שיאהב את אשתו כגופו. שכן זה קשה ביותר לאהוב כל איש מישראל "כמוך" ולכן צריך להתחיל המצוה באנשי ביתו הקרובים אליו, כדי שיתרגל בדבר שלא לאהוב רק את עצמו, עי"ש. וכן מובא בשם החזו"א דעיקר מצות ואהבת לרעך כמוך הוא בין איש לאשתו.

ונביא מעשה נפלא להבין הפסוק ואהבת לרעך כמוך. היה היה גביר אמיד שאשתו נסעה למדינה רחוקה, לצורך טיפולים רפואיים יקרים ביותר, היא אמנם הצטיידה בסכום כסף גדול, אבל לאחר כמה שבועות התברר לה שהכסף לא מספיק כלל ואינו עונה על הדרישות, בנוסף לכך התפתחו גם כמה טיפולים רפואיים נוספים שנתגלה שהיא צריכה להם. ובסה"כ היא היתה זקוקה בדחיפות לסכום נוסף של כחמישים אלף רובל, שהיה הון עתק בימים ההם. ישבה האשה וכתבה איגרת לבעלה על מצבה הדחוק, וביקשה ממנו לשלוח תיכף את הסכום הגדול, כדי שייספיק לכל הוצאותיה שם.

בימים ההם - בטרם עידן 'המחאות דואר' והעברות כספי מט"ח בבנקים בינלאומיים, כרטיסי ויזה וישראכרט וכל כיוצא באלו - לא היה ענין העברת הכסף למדינה אחרת מן הקלות כלל. מתחילה היה צריך להמתין עד שיימצא 'תייר' עובר אורח הנוסע לאותה מדינה. המתנה זו עצמה לקחה זמן רב, שכן מעט מאד היו הנוסעים ממדינה למדינה, ובפרט למדינות הרחוקות יותר. - בהתחשב בתנאים הקשים והסבוכים של נסיעות ימי הביניים... הרי, שמלבד כמה טיילים האוהבים להחזיק במקל הנדודים, לא נמצאו הרבה אנשים שיחפצו לצאת למסעות שכאלו...

לאחר שכבר נמצא אדם הנוסע אכן לאותה מדינה. שוב צריך הרי לברר היטב את מידת מהימנותו של האיש, אם ניתן לסמוך עליו... לא אחת נפלו עסקים שכאלו בידי שלוחים מתחזים, שלקחו את כל הממון לכיסם... וברחו ונעלמו כמי שבלעה אותם האדמה.

ומשכבר נמצא האיש הנאמן, שיהיה מוכן ליטול על עצמו את האחריות להעברת הכספים, היה זה האחרון גובה בשכרו סכום הגון ומפולפל, ומוריד לעצמו נתח הגון באחוזים גדולים מן המשלוח, מחמת גודל האחריות והעול הכבד שבמלאכה.

משקיבל העשיר דנן את המכתב לידי, החל מיד בחיפושיו קדחתניים אחר שליח נאמן הנוסע לאותה מדינה רחוקה, שיהיה מוכן להעביר סכום עצום כזה של חמישים אלף רובל, שנצרך לשלוח עבור אשתו. לאחר שבירר וחיפש הדק היטב, עלה בידו בסייעתא דשמיא למצוא שליח נאמן ידוע ומקובל, הנוסע בדיוק לאותה מדינה. הוא נפגש עימו וביקשו להירתם למלאכת בלדרות זו, ולהעביר מיידית את הכסף לאשתו שמעבר לים.

השליח הסכים עקרונית ליטול עימו את משלוח הכסף באחריות מלאה, אבל בעיה לא קטנה צצה לפני גישתם לחתימת החוזה. כאשר שמע השליח את השכר שמציע הגביר עבור הטרחה, לא הסכים לכך בשום אופן - הוא היה ידוע כבלדר יקרן ביותר! הוא ניצל כמובן את העובדה שקשה מאד למצוא בלדרים אחראיים בתחום זה, ושהאנשים לחוצים ביותר להעברת הכסף מיידית, והרשה לעצמו להעלות את מחיר נתח האחוזים שיווריד לעצמו עבור העסקה עד מאד.

גם לאחר שהעלה הגביר את השכר עד אלף רובל, עדיין טען האיש שהאחריות והעול הכבד שבשמירת סכום עצום שכזה בדרכים שווים יותר מזה. ככל שניסה הגביר לשדלו, ולהעלות את שכרו יותר ויותר, הוא עדיין התעקש שאין זה משתלם לו...

כשראה העשיר שאינם מסתדרים על המחיר, הציע לו לפתע הצעה נפלאה ומיוחדת, קח איפוא את מעטפת הכסף בידך, ותן לה לאשתי מתוכה כמה שתמצא!!! - ליותר מזה כבר לא היה השליח יכול לצפות, וכמובן סגר עימו על אתר את העסקה. הגביר ערך עימו שטר מפורש, חוזה כתוב וחתום, בו נאמר מפורשות שהגביר שולח בזאת מעטפה של חמישים אלף רובל ביד שליח זה, והשליח יתן מתוכה לאשה כמה שהוא רוצה!

השליח שמח מאד על המציאה העסקית הגדולה שנפלה בחלקו, הוא הגיע במהרה אל אותה מדינה, ולפי הכתובת שהיתה בידו מצא את האשה, פתח בפניה את המעטפה והראה לה את החוזה הכתוב וחתום בידי בעלה, שבו נאמר מפורשות שיתן לה מתוך המעטפה איזה סכום שירצה. - אם כן איפוא מודיע השליח לאשה בדרמטיות, אני רוצה לעצמי ארבעים ושמונה אלף רובל! ולך אתן אלפיים רובל בלבד...

האשה נדהמה והתבלבלה לגמרי, מה קורה כאן? כיצד זה יכול להיות? הרי היא זקוקה נואשות לסכום הגדול של הכסף! כיצד זה השאיר בעלה הפיקח ביד השליח הברנש הזה את החלטת גובה סכום האחוזים שיעביר לה? מרוב תסכול ובלבול, לא ידעה האשה את נפשה והזמינה את השליח לבוא עימה לדין תורה אצל רב העיר. השליח הסכים לגשת לדין תורה בהיותו סמוך ובטוח בחפותו ובזכותו, הוא הופיע בחדר בית הדין שבביתו של הרב בצעדים בטוחים ושלווים, הוציא מחיקו את שטר החוזה כתוב וחתום בידי הבעל והניחו על גבי השולחן.

לאחר שנבדקה כשרותו של השטר ונאמנותו של האיש, נמצא הכל תקין, בחקירות ודרישות שבבית הדין, נמצא אכן האיש דובר אמת, שכן כך כתב הבעל מפורש בשטר שחור על גבי לבן: "תן לה כמה שאתה רוצה".

החידה היתה כאן סתומה ביותר, מדוע יעשה איש חכם שטות שכזו, להשאיר את החלטת גובה סכום הנתינה בידי השליח, הרי ברור שיקח את הרוב המכריע לעצמו... מה מסתתר כאן מאחורי סיפור זה? ומה פשר השטר המשונה שהאיש חתם עימו?

לאחר שלא מצאו הרב והדיינים שום מענה לחידה הסתומה שלפניהם, ביקש הרב להשאיר אצלו את החוזה ומעטפת הכסף, כדי לעיין בדין סבוך זה, ולחזור אליו למחרת, ואז יפסוק להם משפט דין אמת.

למחרת כאשר חזרו הצדדים אל בית הדין, כדי לשמוע את פסק הדין. שאל הרב שוב את השליח כמה אתה רוצה בדיוק? - ענה השליח: ארבעים ושמונה אלף רובלים! ואת השאר - אלפיים רובל - אתן לאשה!

פסק לו הרב בחיך מנצח: הוצא נא איפוא סכום זה שאתה רוצה בו ארבעים ושמונה אלפים טבין ותקילין ותן לאשה!
 - הלא כך כתב הבעל במפורש בשטר שלפנינו: "תן לה כמה שאתה רוצה". כלומר אותו סכום שאתה בעצמך רוצה בו, זה הסכום שעליך לתת לאשה!!!
המוסר השכל הנלמד מכאן הוא: צורת הקיום הנכונה של מצות "ואהבת לרעך כמוך", תן לשני את מה שאתה רוצה וחפץ לעצמך.

כמים הפנים לפנים

שלמה המלך אמר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", דהיינו, כפי הערך שיאהב, את חברו, כן יוסיף חברו אהבה אליו. לכאורה יש להתבונן מדוע, לא הביא דוגמא ברורה יותר לרואה עצמו במראה? אלא, המסתכל במראה יכול לעמוד בקומה זקופה ולראות את עצמו. אבל, הרואה את עצמו במים אינו יכול לראות אלא אם כן משפיל קומתו ומתכופף למול המים. וזה שדימה שלמה אהבת רעים "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". ומובא במדרש על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" - השפל לרעך, וביאר בספר דברי אליהו, שהאותיות הסמוכות ל"רעך" הם "שפל", וזה שאמר המדרש, כיצד תוכל לקיים את מה שאמרה תורה "ואהבת לרעך כמוך"? השפל לרעך, היינו תשפיל עצמך נגדו ואז תוכל לאהבו.

רבינו האר"י כותב שנכון לומר קודם התפילה הריני מקבל עלי מ"ע של "ואהבת לרעך כמוך", ור' שניאור זלמן מלאדי כתב ע"ז שמצות אהבת ישראל, היא שער הכניסה לבא ולעמוד לפני ה' יתברך ולכוין בתפילתו לטובת ישראל. וכתב שם האר"י ל"ש צריך להזהר באהבת חברים ובפרט אלו העוסקים בתורה ביחד, וידוע שהרש"ש זיע"א עשה כתב התקשרות עם החברים שהיו לומדים איתו החיד"א ורבי יעקב אלגזי זצ"ל ובנו רבי יו"ט אלגזי זצ"ל ושאר החברים וקיבלו כל אחד ואחד לעזור אחד לשני הן בחייו והן במותו. וע"כ צריך להתחזק מאד באהבת חברים ובפרט עתה בימי ספירת העומר. וידוע שהביהמ"ק נחרב בגלל שנאת חנם ואמר ע"ז גדול אחד שהוא יבנה באהבת חנם יראו עינינו וישמח ליבנו אכ"ר.

ימי העומר דרוש ב'

יסביר בו סוד כ"ד אלף תלמידי ר"ע ומה שורש נשמתם של החמשה תלמידים שהעמיד אח"כ, והשמחה הגדולה שצריך לעשות ביום ל"ג בעומר

אמרו חז"ל במסכת יבמות (דף ס"ב ע"ב): שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, והם ר"מ ורבי יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת ע"כ.

כאשר נתבונן מה קרה לתלמידי רבי עקיבא הראשונים ומה המעלה של התלמידים האחרונים שהעמידו את העולם, נראה כי הראשונים שלא נהגו כבוד זה בזה מתו, כי אירע להם מקרה שבירת הכלים ב"מ לפי שהיו מפוזרים ומפורדים, ולא היתה ביניהם אחדות והיו בבחינת רשות הרבים כי כל אחד היה עומד בפני עצמו ולא יכל לקבל את האור של חברו היותר גדול ממנו. ועל כן אירע להם מעשה השבירה כי כולם מתו בפרק אחד.

אמנם התלמידים האחרונים הם היו בבחינת התיקון כי הם היו מאוחדים כרשות היחיד והיו מתוקנים ועומדים ברשות אחת, כי הם היו חמשה תלמידים כנגד חסד גבורה תפארת נצח והוד כמ"ש רבינו האר"י זיע"א בשער הכונות בדרוש ל"ג בעומר, כי הם כנגד חמשה גבורות שבדעת, והיינו, לאחר התיקון. ועל כן הם העמידו את התורה כי היו מאוחדים וכלולים אחד בשני.

ובזה יובן גודל מעלת יום ל"ג בעומר שנקבע ליום שמחה לפי שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות. וקשה לכאורה, דאדרבא ביום זה שפסקו למות הרי היה העולם שמם באותו יום כמו שאמרו בגמ' עד שבא ר"ע לרבותינו שבדרום, והיאך קבעו יום זה ליום שמחה?

כיום בריאת העולם

אמנם על פי מה שביארנו בס"ד יובן הענין כי יום זה הוא יום גדול וקדוש כיום בריאת העולם ממש. כי ענין שבירת הכלים היה בימים שקודם בריאת העולם וכאשר נברא העולם אז התחיל בחינת התיקון, כי יום ראשון הוא חסד ויום שני גבורה ויום שלישי תפארת ויום רביעי נצח ויום חמישי הוד וכו', הרי כי ביום שפסקו מלמות תלמידי רבי עקיבא שהוא כנגד בחינת השבירה הרי כנגדו מיד מתחיל בחינת התיקון, ולכן גדול יום זה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

יום של גילוי סודות התורה

ונבאר את הענין יותר בעומק בס"ד, והוא כי עד אותו זמן שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות, היו סתרי תורה בהעלם נמרץ ולא היה להם כלי בית קיבול בעולם השפל, ומאותו יום שהתחיל בחינת התיקון והוא התגלות סודות התורה שהוא כתיבת ספר הזוהר הקדוש, אז נעשה להם קיום בעולם, ולכן מאז נקרא שמתחיל הזמן להתגלות אורות פנימיות התורה. ולכן עיקר ההכנה לעסק לימוד תורת הסוד הוא ענין אהבת החברים שיקיים האדם מצות ואהבת לרעך כמוך שתהיה נפשו כלולה מנפשות כלל ישראל.

לימוד הסודות בחבורה אך ורק באחדותם

ונבאר בזה מה שאמרו חז"ל במסכת חגיגה (דף י"א) אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו. וביאור הענין ע"פ מה שנתבאר הוא, כי אין דורשין בעריות בשלשה אבל בשנים דורשים אפילו ששנים הם רבים דמיעוט רבים שנים, ולא במעשה בראשית בשנים כי מעשה בראשית הוא בחינת פנימיות משא"כ עריות הוא בחינת חיצוניות כנגד תורת הנגלה ולכן אין דורשים במעשה בראשית בשנים, והיינו כאשר הלומדים הם בחינת רבים שהם שנים ואין הם מאוחדים דאז אסור לדרוש להם בפנימיות התורה שהוא מעשה בראשית, אלא ביחיד כי בראשית בריאת העולם אז הוא בחינת התיקון שהוא ענין התגלות פנימיות התורה שאין דורשין אלא ביחיד, והיינו שיהיו הרבים מאוחדים וחשובים כאחד אז אפשר לדרוש להם בסודות התורה.

ועל פי מה שביארנו בס"ד, כי מאז שניתנה רשות לרשב"י לגלות סודות התורה הוא נקרא זמן התיקון, יובן מה שכתוב בריש אדרא קדישא: תניא אמר רבי שמעון עד אימת נתיב בקיומא דחד סמכא, כתיב עת לעשות לה' הפרו תורתך. יומין זעירין ומארי דחובה דחיק כרוזא קרי כל יומא ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא לא אשגחן ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות, אתכנשו חכריא לבי אדרא מלובשין שריין סיפי ורומחי, אזדרו בתיקונכון בעיטא בחכמתא בסכלתנו בדעתא בחיזו בידין ברגלין, אמליכו עליכון למאן דברשותיה חיי ומותא למגוזר מילין דקשות וכו' וכו' קם רבי שמעון וצלי צלותיה יתיב בגווייהו ואמר כל חד ישוי ידוי בתוקפי שוו ידיהו ונסיב לון וכו' ע"כ.

והענין כבר פירשו המפרשים דרבי שמעון אמר עד אימת נתיב בקיומא דחד סמכא שהוא ענין המלכים שקודם התיקון שהיו עומדים זה תחת זה ולא בצורת קוים והוי חד סמכא, ומחצדי חקלא זעירין אינון ואנהו בשולי כרמא, כי עדין לא היה ענין התיקון שהוא התגלות סודות התורה ולכן היו התלמידי חכמים מפוזרים בשולי כרמא. אמנם עכשיו אתכנשו חכריא לבי אדרא ונהיה מאוחדים, אזדרו בתיקונכון בעיטא בחכמתא בסוכלתנו וכו' והיינו שהם עולים בדעה אחת לקבל רזין עלאין, ואז ידין יהבו לרבי שמעון כי ע"י נתינת היד שנתנו לו, הראו בזה שכולם יש ביניהם אהבה ואחוה והם מאוחדים והם בחינת רשות היחיד גוף אחד בבחינת ג' קוים, חד אריך וחד קצר וחד בינוני, אינון אזלין כחדא. ואז פתח רבי שמעון ברזי תורה לאחר שראה שיש ביניהם אחדות או ראויים הם שיתגלה על ידם רזי תורה.

נמצינו למדים כי כדי לזכות לרזי תורה, צריכים לקבל עלינו מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ואז נזכה להבין בסודות התורה. ויובן בזה מה שסידר רבינו הגדול מהרח"ו זצוק"ל זיע"א בהקדמה לספר "עץ חיים" ב"ועשה טוב" כתב קודם שיכנס ישים על לבו מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך ואח"כ יכנס, וכל הקדמה זאת היא התנאים שצריך להכין האדם עצמו לעסוק בתורת הסוד, וגם בספר שער הכוונות בתחילת הספר הזהיר על מצות ואהבת לרעך כמוך שצריך לקבל האדם עליו קודם התפלה ובפרט אהבת החברים העוסקים ביחד בתורה, כי כדי להבין סודות התורה צריך לאהוב אחד את השני ואז יזכה להבין בעמקי סודות התורה, ולכן סידר זה בתחילת הספר כי סוף מעשה במחשבה תחילה, כי כאשר האדם מחשב בתחילת לימודו הרי זה עולה לו לכל זמן הלימוד.

מדוע נרמז רשב"י בתיבת בראשית

ובזה יובן מה שרמז בספר אספקלריא המאירה כי בראשית"ת הוא נוטריקון א"ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי, והיינו לפי מה שנתבאר בס"ד לעיל כי בראשית הוא בחינת התיקון שהוא יום ראשון לבריאת העולם שבו התחיל תיקון

ז"א והוא בחינת יום ל"ג בעומר שבו ביום ניתנה רשות לגלות רזי התורה, כי אותו יום מתחיל התיקון, כי פסקו מלמות ואז באו חמשה התלמידים של רבי עקיבא שהיו באחדות אחת והיו בחינת התיקון, א"כ נאה ויאה לרמוזו בתיבת בראשית על תורת רשב"י ע"ה שהוא בחינת תיקון העולם.

ועל פי מה שביארנו שכדי להבין בתורת הרשב"י שהיא תורת הסוד, צריכים לקבל מצות ואהבת לרעך כמוך. א"כ אפשר לרמוז בס"ד ענין התורה נעוץ סופה בתחילתה: לעיני כל ישראל, בראשית. כי תחילה צריך להיות לעיני כל ישראל והיינו לאהוב כל אחד ואחד מבני ישראל כנפשו ומאדו, ואז בראשית, ואז יזכה לתיקון שהוא א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ר י'וחאי.

עשיית הפאות תחילת התיקון

ועם זה נבין ענין המנהג שמצינו בשער הכוונות על רבינו האר"י זיע"א שלקח את בנו לעשות לו פאות ביום ל"ג בעומר על ציון התנא הקדוש רשב"י ע"ה, והענין הוא ע"פ המבואר בשער המצות פרשת קדושים כי ענין הפאות הם שורש תיקוני דיקנא קדישא. וזה מובן כי תחילת התיקון שהוא ענין עשיית הפאות לילד שהוא ענין התגלות שורש התיקון יש לעשותו ביום ל"ג בעומר שבו ביום התחיל התיקון, ונכון לעשותו ע"י ציון הרשב"י ע"ה לפי שעל ידו התחיל התיקון להתגלות. ותא חזי כי עיקר האדרא קדישא שנתגלה ביום ל"ג בעומר הוא מה שגילה הרשב"י ע"ה ב"ג תיקוני דיקנא.

טעם שנפטר בח"י באייר, ונקבר במירון

והנה אמרו בסוף האדרא זוטא על רשב"י ע"ה, זה האיש מרעיש הארץ מרגזי ממלכות. יובן ע"פ מה שנתבאר כי רשב"י ע"ה התחיל ענין התיקון והוא ענין תחיית המלכים שנשברו בזמן השבירה שנפלו אל הקלי" וצריך להחיותם, אולם רשב"י ע"ה התחיל לברר מתוכם ניצוצות הקדושה ע"י גילוי סתרי תורה לזה נאמר עליו שהוא מרגזי ממלכות היינו שמעלה את ניצוצות המלכים ועי"ז הם מתבטלים. והוא רומז למלך הדר ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד, היינו, שע"י שם מ"ה החדש נתקן הניצוצין ואז נטרדים המלכים וחוזרים למקומם. ולכן מקום מנוחתו של רשב"י הוא במירון כי מירון בגימ' הד"ר מהיטבאל"ל שהוא בחינת התיקון, ולכן אע"פ שנסתלק רשב"י ביום ל"ג בעומר, עכ"ז אין זה חלילה יום אבל וצרה על סילוקו, דלאו בגרועותא סליק אלא בחדותא, אלא אדרבה יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה כי ל"ג גי' אב"ל ונהפך לשמחה, והיינו, כיון שהתחיל לתקן את העולם בהתגלות אור תורתו הקדושה שהיא תורת הסוד, הרי נמצא כי הוא בחינת המלך השמיני שלא מת, שלא נזכר בו מיתה כי הוא חי אקרי, יום ח"י באייר כי הד"ר עם ג' אותיות בגימ' אי"ר ע"ה, והוא נקרא חדש זיו כי בו נתגלה זיו תורת הסוד.

המועדים כולם נרמזים ביום קדוש זה

והנה בדרך כלל בשנה רגילה שאינה מעוברת בפרשת אמור הוא השבוע בו יחול יום ל"ג בעומר, שהוא יום של שמחה גדולה שאין כמותה - "יום שמחת פנימיות התורה".

וכידוע שפרשת אמור עוסקת בכל המועדות כולם, חצי פרשה עוסקת בענין פסח שבועות סוכות ר"ה ויוהכ"פ, וכידוע שכאשר קוראים את ענינם בתורה הם מאירים כספירים ולכן תמיד בפרשת אמור, מאיר אור כל החגים כולם, והיא שבת מיוחדת שיש בה מלבד האור של יום שב"ק גם את האור של כל החגים כולם. וראה פלא שיום זה יום ל"ג בעומר כולל כל החגים כולם.

א. ראש השנה - הרי כתוב שביום ר"ה כולם עוברים לפניו כבני "מרון" הרי רמז על ר"ה.

ב. יוהכ"פ - מי שיכנס לפניו בציון יראה אילו בכיות ותשובה עושים ישראל ביום זה, כמה תפילות לישועה לזכות להבנת התורה ועוד ועוד, ורשב"י עומד בתפילה על כולם והוא מליץ יושר עבור כלל ישראל.

ג. חג הסוכות - כולם יושבים שם עם אהלים בדירת עראי כדי לזכות להיות בציון הקדוש לקבל אור גדול מרשב"י זיע"א. ויש שיושבים שם לפחות שבוע ימים.

ד. שמחת תורה - השמחה שם, היא ממש שמחת התורה והיא שמחת פנימיות התורה כי ביום זה זכה רשב"י לגלות סודות גדולים ולמעשה ביום זה סיים לגלות ולהוריד לעולם כל סודות התורה, ורואים כולם את השמחה הגדולה הריקודים והשירים והתזמורות ממש שמחת תורה.

ה. **חג הפסח** - כידוע בשבוע של ל"ג בעומר הוא זמן פסח שני, ומובא בזה"ק שמיום פסח שני - שבעה ימים שערי שמים פתוחים, ומי שרוצה לעשות תשובה השערים פתוחים ויכול לזכות לתורה ולסודות התורה. ועוד שהרמב"ן כותב שכל ימי העומר הם נקראים ימי חול המועד דפסח.

ו. **חג השבועות** - כי הוא יום מתן תורה כמש"כ לעיל בו זכינו לקבל התורה - פנימיות התורה, כי משה רבינו שעלה להביא התורה הוריד ג"כ סודות התורה כמש"כ עלית למרום שבית שב"י תורת השב"י שהוא רשב"י כל הזוה"ק, ורשב"י זכה להוריד אותה לעולם ביום ל"ג בעומר.

זכמו שאמרו בספה"ק שבתבת "שב"י" רמוזים כל גאוני תורת הקבלה ראשון בקודש התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי. ואחריו שזכה ג"כ לגילוי אליהו ולפרש את תורת הסוד הארז"ל, שנקרא יצחק בן שלמה. ואחריו הרש"ש הקדוש ר' שלום בן יצחק, והבעש"ט הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב.

והנה בכל שנה ושנה מתגלה הארת אותו יום כנודע. וא"כ בודאי יום זה הוא יום מסוגל לאדם לקבל הארת סודות התורה, וקודם זה, צריכים אנחנו לקבל על עצמנו מצות ואהבת לרעך כמוך כמו שביארנו, ואז הי"ת יזכה אותנו להבין ולהשכיל ולחדש חידושים אמיתיים בתורת הסוד אכ"ר.

שבחי מהרח"ו

יום פטירתו ל' ניסן

מן השמים ציוו את רבינו האר"י ללמד חכמתו למהרח"ו

כתוב באגרות הר"ש שלומל ז"ל כי הרב הגדול מהרח"ו נר"ו בטרם ביאתו של האר"י ז"ל לארץ הצבי, טרח ויגע טרח גדולה עד מאד לעשות פירוש על הזוהר, ואיזן וחקר ותיקן משלים הרבה על פי דרך הקדמות מהרמ"ק ז"ל.

וכאשר ראה הקב"ה את לבבו הנאמן עם אלהיו, וחשקו הגדול אשר חשקה נפשו להבין סתרי תורה, מיד נגלה עליו ברוח הקודש על איש אלהים האר"י ז"ל, שכבר הגיע סמוך לעת השבת פקדון רוחו אל האלהים אשר נתנה לו, וצוהו שיעלה ממצרים לארץ ישראל, וימסור כל חכמתו לתלמיד חכם אחד ששמו כמוהר"ר חיים יצ"ו, כי הוא ימלא מקומו להחיות שארית בארץ. מיד הכין לדרך פעמיו, ובא לארץ הקדושה, הוא ואשתו ובניו וכל אשר לו. והיה יושב ששה חודשים מצפה וממתין אימתי יבוא כבוד מורנו הרב רבנו חיים אצלו, ויבקש ממנו שיכניסהו בחדרי החכמה, כי לא רצה האר"י לרדוף אחריו, לקיים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, וכדין היה חביבה עליו, מה שאין כן להיפך.

והרב מהרח"ו לא החשיב אותו שהוא צריך ללמוד ממנו, ואדרבא הוא חשב שהוא יותר חכם בחכמת הקבלה ממנו. עד שלאחר זמן הששה חדשים עלה בדעתו לילך אל האר"י ז"ל ולתהות בקנקנו איך יפרש מאמר אחד שכבר היה מפורש אצלו, ותיכף כשבא, אמר האר"י ז"ל זה לא בא כי אם לתהות בקנקני. כיון ששאל אותו מהרח"ו נר"ו מאמר אחד, מיד התחיל כמהר"ר יצחק אשכנזי ע"ה לומר בתוכו סודות נפלאים שרמוזם הרשב"י בתוכו, אשר לא שמעתן און אדם מעולם. וכיון ששמע כמהר"ר חיים אותם הרזים העליונים, כמעט יצאה נפשו בדברו אתו. אחר כך שאל אותו במאמר אחר, והאר"י ז"ל פתח לו פתחים של אורה, עד שדמה עצמו מורנו הרב רבי חיים יצ"ו לפני האר"י כשועל, וכלא חשיבי דמי. אחר כך התחיל לשאול אותו מאמר אחר, השיב האר"י ז"ל עד כאן תחום שבת, ותו לא, אינך ראוי לגלות לך יותר מזה.

מיד יצא מלפניו בפחי נפש, ונכנס בביתו ופשט את בגדיו ולבש שק, והשליך את עצמו מלא קומתו בתוך האפר, והיה מאפיר את עצמו באפר, וצעק וכה בכיה גדולה עד מאד, ובקש רחמים מלפני הקב"ה שיתנהו לחן ולחסד בעיני האר"י ז"ל, שימסור לו סתרי תורה, ולן בתענית ושק, ולמחר בא אל האר"י ז"ל, ונפל על פניו, ונשק לו ידיו ורגליו, והתחיל לבכות לפניו ולהתחנן, ואמר לו, למען השם אלהי ישראל נא אל תשיבני ריקם, ואל תעובני ואל תרחיקני ממך. אמר לו האר"י ז"ל האפר של אתמול שאפרת בה הועילה לך, ועל מנת כן נתכוונתי אתמול שלא לגלות לך עוד, מכאן ואילך אל תפחד כי אני אלמדך הכל בע"ה. וגילה לו מה שנאמר לו במצרים. ומאותו יום והלאה לא מש מתוך האוהל, והיה מוסר לו סתרי תורה שנה תמימה, והיה כותב כל מה ששמע מרבו.

רבינו האר"י מבקש ממהרח"ו לא לגלותו לשום אדם

אחר כך אמר מהר"ר חיים, הייטב בעיני ה' שיהיה אור גדול בזה העולם, וחכמי הדור לא ידעו אותו. אמר לו האר"י לא טוב הדבר אשר אתה אומר, לא תגלה אותי לשום אדם, וינעם לי ולך. ומהר"ח לא חש לדבריו, והלך וגילה אותו לקצת חביריו, עד שנתחברו לו עשרה חברים קדושי עליון. ורובי הדרושים שגילה להם היה על הזוהר, ולא היה מצטרך לא לספרי הזוהר ולא לשום ספר בעולם, אלא הכל בעל פה. ולפעמים הלך עם החברים למירון, והיה מושיב אותם על המקום ששם גילה להם הרשב"י האדרא רבא, והיה אומר בכאן ישב רבי אלעזר, בכאן ישב רבי אבא, בכאן ישב רבי יהודה, וכן כולם. והשיב כל אחד על מקומו הראוי לו כפי נשמתו. והוא בעצמו ישב במקום רבי שמעון, ור' חיים במקום רבי אלעזר, ור' יונתן במקום רבי אבא, ור' גדליה במקום רבי יהודה, ור' יוסף מערבי במקום רבי יוסי, ור' יצחק כהן אשכנזי במקום רבי יצחק, וכן כולם. והיה אומר היום האירה נשמת תנא פלוני שנשמתך, והיה אומר שהוא רואה שהאש מלהטת סביבות החברים, אלא שאין ניתן רשות לעיניהם לראות אלא לו לבדו.

רבינו האר"י ראה איך שנכנס עם מהרח"ו בניהו בן יהודע

וכן אירע מעשה שמסר למהר"ר חיים נר"ו יחוד אחד לילך לכפר אבנית, ששם קבורים אב"י ורבא, וישתטח עליהם, והם ידברו עמו וימסרו לו. וכן עשה, והלך ונשתטח על קברם, וכיוון למה שמסר לו רבו והם דברו עמו, ומסרו לו סתרי תורה. וכיון שחזר לו מהם, ובא לפני רבו, עמד הרב ע"ה לפניו, ואמר לו ברוך הבא. והושיבו על יד ימינו, ושמה עמו שמחה גדולה. ומהר"ר חיים נר"ו הוא חקרן גדול, כיון שראה שעשה לו כל הכבוד הזה, מה שלא היה רגיל לעשות לו כך פעמים אחרות, אזי אמר מהר"ר חיים להאר"י ז"ל, אדוני מורי, מה יום מיומים שעשה לי מר כל הכבוד הזה לא לחנם. אמר לו האר"י ז"ל, חייך לא מפניך קמתי, ולא לך אמרתי ברוך הבא, אלא לבניהו בן יהודע שראיתי נכנס עמך. ויהי לפלא בעיני מהר"ר חיים. ושניהם לא ידעו מאיזה סיבה נתחברה עמו הפעם נשמתו של בניהו. עד שלאחר זמן ג' חדשים שכבר היה נשכח אצלם אותו המעשה, הלכו שניהם יחד לכפר אבנית ללמוד, עמד האר"י ז"ל, אמר אני רואה שבכאן קבור בניהו בן יהודע ע"ה. ולא היה לשם לא ציון ולא היכר של קבר. נענה מהרח"ו נר"ו, חייך באותו הפעם שהלכתי להשתטח על ציון אב"י ורבא, קודם לכן ישבתי בכאן בזה המקום ממש, והייתי חוזר על היחוד שמסרת לי, כדי שיהיה רגיל בפי ובלבי לומר אותו בלי טעות. אמר האר"י ז"ל אכן נודע הדבר שמכח היחוד שזכרת על קברו בכאן, עוררת והורדת נשמתו לתוך גופו, וגם נתדבקה בך להועילך למטה בחכמה. וזה סוד כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה.

עד היכן מגיע מסירת נפשו של האר"י ז"ל בשביל כמהר"ח נר"ו

ומוכרח אני להודיע למעכ"ת עד היכן מגיע מסירת נפשו של האר"י ז"ל בשביל כמהר"ח נר"ו, שפעם אחת דרש להם בשדה סוד גלות מצרים, והיה מודיע מאמר אחד של הזהר בפרשת פנחס [דף רמ"ט ע"ב] המדבר שיש אילה אחת לאחר שהיא נתעברה וכו' וכשמגיע זמן לידתה הקב"ה מזמין לה נחש אחד וכו', אמר האר"י ז"ל בכאן אני יכול לגלות סודות, מפני שיש סכנה גדולה בדברי, ולכן אמר הרשב"י בפרשת בשלח [דף נ"ב ע"ב] בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה ה' דייקא, להיות שגם הוא מפחד נפשו מן הסכנה, וגם משה רבינו ע"ה פחד מזה המקום, דכתיב [שמות ד' ג'] וינס משה מפניו. והחכם ר' חיים הפציר בו עד בוש לרבנו האר"י ע"ה להיות שגזרו עליו שלא יעלים שום דבר ממה שישאל ממנו כמהר"ח, והיה מוכרח לגלות לו, וגילה לו הסוד, והוא כתוב אצלנו תהלה לאל [ראה שער הכוונות דף פ"ח ע"ג]. לאחר שסיים מלומר הסוד, הכה האר"י בידו על ראשו, ואמר ברוך דיין האמת.

אמרו לו תלמידיו מאי האי אדוננו מורינו, אמר להם עתה יצאה הגזירה שימות בני משה קודם ז' ימים, בעבור שגלית לך הסוד. כיון שהגיע לערב שבת ובאו מן השדה, הלך כמהר"ר חיים לביתו של הרב עם הרב, והלך הרב ע"ה ושאל לאשתו בנינו משה היכן הוא, אמרה זה ב' שעות שבא מבית הספר ואמר לי ראשו כבד לו והשכבתיו למטה. מיד הלך ר' יצחק אל הנער, ומהר"ו עמו, ושם ידו על ראשו וראה שהיה שורף כמו האש. לא עברו ז' ימים, וימת הנער כדבר איש אלהים. לאחר ז' ימי האבלות שלח אחר התלמידים, ואמר להם, אל תיראו שאמנע מכם מנהגי בעבור פטירת בני משה, אילו ימותו לי כל בני וגם אני בעצמי, לא אניח ידי ולא אעזוב אתכם מללמד אתכם כל רזי התורה, כדי לתקן אתכם כהלכתו, למען תאירו את כל העולם כולו בחכמתכם. וישמחו התלמידים שמחה גדולה עד מאד כי חשבו כי כבר הם נזופים לפניו. ונשקו לו ידיו ורגליו ואמרו יחי אדוננו המלך לעולם הוא ובניו בקרב כל ישראל.

רבינו האר"י אומר למהרח"ו אם אגלה לך סוד זה אתה תתחרט חרטה גמורה ויגרם נזק גדול

ועוד יותר מזה הפלא ופלא עשה האר"י ז"ל, שאחר הדברים האלה, נודמן ששאל מהרח"ו להאר"י ז"ל הבנת התוספתא של תרין עוזלין דאיילתא עבדו קמאי רעותא דניחא לי וכו', ושמע קול דאמר אברהם ויצחק הו, וכל הענין כולו והוא מובא בזוהר פרשת מצורע (דף נ"ה ע"ב). אמר לו האר"י ז"ל חייך ר' חיים שתניח אותי בכאן שלא אפרשנה לך, ויונעם לך וגם לי ולכל העולם שסוד גדול בכאן, ואינם רוצים שאגלה אותו. אמר לו מוכרח הוא שתגלהו לי. חזר אמר לו האר"י, ראה שאם אגלה אותו לך, סופך שתתחרט עליו חרטה גדולה, ואני מתרה בך, אבל אני מוכרח ומצווה שלא למנוע ממך כל מה שתמצא שתשאלני, על כן אני מזהירך שתניחני מלפרש לך זו התוספתא. חזר מהרח"ו יצ"ו ואמר אני רוצה שתפרש לי אותה על כל פנים. אזי פירש לו התוספתא, וגילה לו סודות. ואחר שגילה אותם אמר שכבר יצאה הגזירה שימות האר"י באותה שנה, מחמת עונש שגלית לך זה הסוד, ואתה בעצמך הבאת לך זה ההיזק, שאם לא היית מפציר בי כל כך לא הייתי מגלה לך, ולא היו מענישים אותי מן השמים, וכבר רמזתי לך כמה פעמים, ואתה לא רצית ליתן לבך לדברי, ולכן אני חש עלי ולא בני ביתי, אלא עליכם אני מצטער איך אניח אתכם בלי שלימות תקנוכם. וזה הסוד עדיין לא זכינו אליו, והוא גנוז ביד מהרח"ו, ואינו מגלה עד עת בא דברו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. אז נתעצבו התלמידים אל לבם, ואמרו הלואי לא היינו שואלים דבר.

הרב ע"ה תמיד היה מזהיר אותם על האחזה והאהבה שיהיה ביניהם תמיד שלום אהבה ואחזה

אחר כך עשה האר"י ז"ל הסגר אחד לאלו העשרה חברים, ותיקן חדרים לנשים והטף בפני עצמו באותה החצר של ההסגר עצמו. לסוף חמשה חודשים נפלה קטטה אחת בין הנשים בערב שבת, והנשים הגידו אותו לבעליהן, ונמשך עד שגם החברים נתקוטטו, והרב ע"ה תמיד היה מזהיר אותם על האחזה והאהבה שיהיה ביניהם תמיד שלום אהבה ואחזה, ובאותו היום עברו על דבריו בעוונות. ולעת ערב יצא עם החברים לקבל השבת, וחזר לבית הכנסת סר וזעף, וישב כל זמן התפלה באנינות. ומהרח"ו כשראה אותו סגנון נבהל מאד, כי לא כן היה מנהגו לעשות כן. לאחר שסיימו הקהל התפלה, הלך ר' חיים אצלו ואמר לו, רבינו למה ראיתך כל זמן התפלה הזאת באנינות ובמר נפש. אמר לו האר"י ע"ה מפני שראיתי בקבלת השבת הס"מ, ואמר זה הפסוק גם אתם גם מלככם תספו [שמאל א' י"ב כ"ה], מכאן נראה שכבר נחתם גזר דין בעו"ה, ולא נחתם אלא בעבור קטטה שנעשה היום בין החברים, שכל זמן שהיה שלום ביניהם לא היה לו בית כניסה לקטרג. וכן היה בעוונותינו הרבים באותו זמן נתבקש בישיבה של מעלה מורנו ורבינו עטרת ראשנו ז"ל, וגם ה' חברים עמו, וחיי למר שבק.

בפרט מהרח"ו נר"ו כל העולם מעידין עליו שאין שני לו בכל העולם כולו

ועתה כעת קיימים עוד ג' מתלמידי החשובים יאריך ה' ימיהם ושנותיהם, מהרח"ו נר"ו, ומו"ה יוסף מערבי נר"ו, ומו"ה גדליה נר"ו. והם גדולי ישראל תהלה לאל כמותם ירבו בישראל. בפרט מהרח"ו נר"ו כל העולם מעידין עליו שאין שני לו בכל העולם כולו, ויש לו גם כן השגה ברוח הקודש, ומכיר בפרצוף, וידע לאתדבקא רוחא ברוחא, ולדבר עם איזה צדיק של עולם שירצה [בכח היחודים והכוונות] שהם כתובים אצלו שקבל אותם מרבו אין להם מספר ואין להם חקר. ואין לך יום שאינו מחדש בתורה, וכבר כתב פירוש על הזוהר, והתיקונים, וספר יצירה, ועל כמה וכמה אגדות ומאמרי מדרשות של רז"ל, אבל הכל הוא גנוז וטמון ומכוסה אצלו, ואין כח ביד שום חכם מארץ הצבי שיכול עמו שיגלה לו סתרי תורה, והוא אומר שאינו רשאי לגלות אלא למי שיתנו לו רשות מן השמים עליו. ועתה מקרוב הוא אומר בהשגה שיש חכם אחד בחוצה לארץ בארץ אדום שימלא מקומו. ואמר, אם יהיה זכות בדור, אזי יתגלה אליו אותו החכם, ויבוא אצלו וילמוד לפניו, וימסור לו כל חכמתו, ויסמוך ידיו עליו, ויעשהו כמעין המתגבר ותנוח עליו הרוח, ואם לא יהיה זכות בדור, אז לא יזכה אותו החכם לבוא אצלו, וישאר אותו החכם בחושך מגשש כעוור בצהרים, וכל העולם כולו ישאר חשך בעבורו.

וקצת מן הספרים כמו שש מאות ניירים, נתגלה אלינו בארץ ישראל, ברוב חסדי השם שאינו מקפח שכר כל בריה, ואינו מונע הטוב מן הראוי אליו, שלאחר פטירת האר"י ז"ל לקח מהרח"ו כל הקונטרסים מיד כל החברים, ולא הניח להם שום דבר מזו החכמה, ולא החזיר אותם להם, באומרו שלא ניתן רשות לגלות עוד בעולם הזה האור הגדול, כי כבר נסתמו אותן מעינות החכמה ושערי אורה שהיו פתוחין בזמן הרב ע"ה.

ספר עין חיים

וכך נשאר העולם ט"ו שנים בחושך אחר פטירת הרב ע"ה. ומהרח"ו לקח בין כך ובין כך כל הקונטרסים, והיה מעתיק כל החדושים שלא שמע הוא, והיה מצרף אותם עם החדושים שלמד הוא, וכתב בצדו זהו מן החברים. וסידר כל הדברים כל דבר ודבר על מקומו הראוי לו, כי בשעה שלמדו לפני הרב לא למדו תמיד הדברים על הסדר, שלפעמים גילה להם סוד אחד של תפילין בתוך הדרוש של הגדלות, או דרוש אחר בתוך הדרוש של מ"ן, וכהנה רבות. ועשה מהם חיבור אחד נאה, דבר דבור על אופניו. וחלק אותם לחלקים, והחלקים לשערים והשערים לפרקים וקרא אותם עין החיים. והנה הוא גנוז אצלו ט"ו שנה, לא שזפתו עין רואי.

מהרח"ו עם החכם השלם כה"ר יהושע בן נון

עד שנתעורר גדול בישראל אביר הרועים כמהר"ר יהושע בן נון ע"ה, ואף כי היה לזה הרב כמעט כל חמדת ישראל, שהיה אב"ד בצפת, וראש לכל ראשי הישיבות דצפת, ועל פיו יבואו כל ההקדשות של כל הגולה, והוא היה המשביר והמספיק לכל חכמי צפת, ולכל העניים ולהאלמנות, ומלבד זה היה עשיר מופלג בממון. ואעפ"כ היה משפיל עצמו לפני מהרח"ו נר"ו כתינוק, נושק לו ידיו ורגליו, בוכה ומתחנן לפניו שיגלה לו רזי התורה. ונתן לו מתנות למאות, והיה עומד ומשרת לפניו כעבד בפני רבו, מלבישו ומרחיצו מנעילו שופך מים על ידיו. אחר כך נזדמן שהלך מהרח"ו מירושלים למצרים, הלך גם כן ריב"ן עמו, כדי למצא חן בעיניו, ולפתותו בענין מסירת זו החכמה. אחר כך הלך ממצרים לירושלים, והלך גם כן ריב"ן. ועם כל זה לא היה יכול לפתותו, להיות שאמר כמהר"ח נר"ו שאין רשות נתונה מלמעלה עדיין. והיה ריב"ן עומד על משמרתו ומצפה לרחמי שמים.

עד שאחר כך נפל כמהר"ח למשכב, והיה מוטל על ערש דוי שנה תמימה, שלא היה יודע בין החיים למות, אז ריב"ן נתן ג' זהובים לאחיו של כמהר"ח, ושמו כהר"ר משה נר"ו, על מנת שיביא לו הספרים, ולהחזירן אחר ג' ימים. מיד הלך כמהר"מ נר"ו והשתדל ופתח בהחבא, והביא לו הספרים, אבל לא כולן. ואפשר שכך היה גזירה למעלה שלא יתגלה כולו כי אם אותו החלק לבד. ותיכף שכר ריב"ן מאה סופרים ונתן לכל אחד ששה ניירות ותכף העתיקו אותו בג' ימים ותכף באותה שעה חזר כמהר"ח לבריאותו, ולא היה ריב"ן יכול להשיג יותר מן אותם הספרים שלא העתיק. ומאותו היום והלאה נתפשטו הספרים בין יחידי סגולה בארץ ישראל לבד.

מהרח"ו עם מי הגיחון

הגאון חיד"א ז"ל בסה"ב "שם הגדולים" (מערכת ח' מספר 21) הביא בזה מעשה נוראה מענין נהר גיחון ז"ל, יען כתבתי לעיל דע"י מעשה הלך מהרח"ו ז"ל לדמשק, רבים שאלו והיתה הפצירה, אכתוב על ספר מעשה זה אף שאין רצוני לכתוב מעשיות, מ"מ להפצרתם אמרתי אגלה מה שקבלתי מרבני זקני עיר הקודש ירושלים ת"ו, ידוע דחזקיה המלך ע"ה סתם את מי גיחון מפני סנחריב, ועד היום ביום הששי בחצות שנסגרים פתחי שערי ירושלים, כי כל הישמעאלים הולכים בעוה"ר לבית המקדש, נשאר העיר כמעט ריקנית ומשו"ה סוגרים העיר, וההולך שם אצל שער אחד אשר הוא סמוך למגדל שומע קול מים רבים שהולכים מתחת לארץ, ובזמן שהרב מהרח"ו היה בעיר הקודש ירושלים ת"ו בא שר אחד תקיף הנקרא "אבו סיפין" וידע שמלך ישראל סתם מי גיחון, ושאל אם נמצא היום מי שיוכל לפותחו? ואמרו לו הגוים יש חכם שהוא אלהי ושמו רב חיים ויטאל ודאי שהוא יכול לפותחו, ושלה אחריו יום הששי ואמר לו גזורני עליך שבעוד שהולך הוא לבית המקדש, פתוח תפתח את הנהר הזה שסתם מלך שלכם, והוא נצרך הרבה לעיר ועליך מוטל לפותחו; ואם אין דמך בראשך, מהרח"ו עשה קפיצת הדרך והלך לדמשק, בא אליו רבינו האר"י זצ"ל ובחלום ידבר בו הסכלת עשו, כי זה השר היה גלגול סנחריב וכן נקרא "אבו סיפין" שבערבי פירושו אבי החרבות ואתה יש בך ניצוץ חזקיה המלך, והיתה שעת הכושר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי שלא ברצון חכמים עשה חזקיה הע"ה שהוא מהדברים שלא הודו לו, ובה היתה אתחלתא דגאולה, והשיבו מהרח"ו לא רציתי להשתמש בשמות הקדש, אמר לו האר"י זצ"ל אלו לא נשתמשת לבא לדמשק החרשתי, אבל מאחר שנשתמשת לזה היית יכול להשתמש לפותחו והיה קדוש ה' ותיקון גדול, אמר לו מהרח"ו א"כ אחזור לירושלים לפותחו, אמר לו חליף שעתא ולא זימניה הוא ע"כ שמעתי. והביא אחר זה גם דברי הגט פשוט הנז"ל ע"ש:

מו"ר בעל קול ששון מבטל הקליפה של אבו סיפין

והגאון הרי"ח זיע"א בספר "בן יהודיע" לפסחים (דף נ"ו) הביא דברי החיד"א ז"ל והוסיף וז"ל דע כי אותו השר הנקרא "אבו סיפין" הוא היה מאנשי אמונת הישמעאלים ונקבר פה עיר בגדאד, ומקום קברו הוא ידוע עתה, והוא בסוף מבואות היהודים, מלפנים היה בנוי עליו כפה גדולה, והיה חצר גדול סביבו בבנין נכבד, והיה שם קליפה שהיה מאמינים בו הרבה ומתפללים על קברו, ואותם שיש להם חולי הקדחת היו הולכים לשם ומאמינים שעל ידו תסתלק הקדחת וכיוצא, ואז ע"כ גם נשים של היהודים היו נמשכים להאמין בו, באופן שהיה לו שם גדול, והיתה מתחזקת אמונתם בו יום על יום יותר, עד שבא הרב המקובל מהר"ר ששון מרדכי ז"ל הוא הרב המחבר ספר "קול ששון" "דבר בעתו" "מזמור לאסף" ושכר חצר אחת, כנגד מקום קבורתו של "אבו סיפין" הנו' ויתבודד שם ועשה ייחודים וכונות עד שבטל כח הקליפה שלו, ולא נשאר להם אמונה בו אפילו הגויים, ולא היה שום אדם נכנס אליו עוד, ונחרבה החצר שלו ונפלה הכיפה וכל אותו הבנין, ונשאר מקומו חרב ושמים ומלא אשפה ונתבטל לגמרי שנעשה כאחד הריקים.

והנה מזה המעשה שכתב הגאון חיד"א ז"ל נראה שהיה למעין ההוא הנקרא בשם מי גיחון שורש גדול למעלה, ואפשר שלכן קוראו בדברי הימים גיחון העליון, ולכן צוה דהע"ה למשוח את שלמה. למלך על ישראל בגיחון, מפני כי המעין הזה שורשו פתוח למעלה ויהיה לסימנא טבא, וגם כי מספר גיחון עולה מזל, רמז למזל העליון שעליו אמרו רז"ל הכל תלוי במזל ואפילו ס"ת שבהיכל, נמצא לפי דברי רבינו האר"י זצ"ל במעשה הנו' שפתיחת נהר גיחון הוא אתחלתא דגאולה, בזה יובן. ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו, ע"ז גימ' גיחון, יתן פתיחתו תחלה ובו ירום קרן משיחו, כי בו יהיה אתחלתא דגאולה עכ"ד. ויען כי נדון זה אינו מעניינינו לא ראיתי להאריך בו כפי הצורך בלי"ן במקום אחר נאריך כראוי בס"ד:

ר' ניסים נחום רוצה לפתוח מי גיחון

בהקשר לזה סיפר מו"ר הגאון המקובל כמוה"ר יצחק כדורי זצ"ל שכידוע הרב ניסים נחום זצ"ל עשה בכל כוחו לקרב את הגאולה ופתח ישיבה למקובלים ועוד... ופעם אחת נתעורר ג"כ לפתוח את מי גיחון בכל מיני אופנים ואחד מהדברים שעשה קרא לאיזה אשה שאומרים הגויים שהיא בקיאה בכל מיני כוחות וראו אצלה פלאות ואמר לה תגידי לי מה את רואה כאן למטה במעיין "מי גיחון" והסתכלה בכשפיה וראתה שם איזה טס של כסף ויש בו איזה שמות שכתובים בו כל מיני דברים אבל היא לא יודעת לקרוא אותם וכל ההשתדלות לא הצליחו וכנראה עד שיבא הזמן והכל תלוי בנו אם נעשה תשובה שלימה. ע"כ.

אין לסמוך אלא על שמונה שערים שסידר מהרש"ו

והא לך מ"ש הרב הגדול מהר"י אזולאי ז"ל בשם הגדולים ז"ל, מהר"ר חיים ויטאל בישראל גדול שמו זצ"ל, והיה תלמיד בפשט מהרב מהר"ם אלשיך ז"ל, וכו', והוא קבל מרבינו האר"י זצ"ל חכמת האמת וכתב אשר שמע מפי רבו בספר עץ החיים כ"י כמפורסם. ויען אבדורי אבדור כתבי הקודש על ארבע כנפות הארץ, בכמה מיני סדרים ונוסחאות אמרתי אעלה בקצר אמיץ להודיע לבני אדם, הנה רבינו האר"י ז"ל צוה ששום אחד מתלמידיו לא יכתוב זולת מהרח"ו, אך הם לחשקם בתעלומות חכמה היו כותבים, ומאלו הקונטרסים משאר תלמידים נתהוו טעויות ונוסחאות, ועוד כי מהרח"ו לא נתן רשות להעתיק מכתביו לשום אחד וחלה חולי גדול וכבד ועל ידי ממון לקחו מבני ביתו ת"ר ניירים ונתנום למאה סופרים והעתיקום במהירות בעוד שלשת ימים וזו סיבה שנית לטעויות ושינויים. וזה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור שמונה שערים מסודרים מבן מהרח"ו מהר"ר שמואל, ועליהם יש לסמוך, אך אין בשערים הנ"ל מהדורא בתרא, כי מהרח"ו צוה לגנום בקברו, ורבנו קדישי אשר בדור על ידי יחודים הוציאו מקברו ברשותו על ידי שאלת חלום, ובאה ליד מהר"ר יעקב צמח ומהר"ר מאיר פאפירש כ"ץ.

ולכן תמצא בספר דרך עץ החיים שסדר מהר"ם הנזכר מהקדמות וזה הספר קורין אותו הכל עץ החיים חידושים רבים ועמוקים אשר אינם בשער ההקדמות אשר סידר מהר"ש ויטאל הנו' כי לא היה ביד מהר"ש המהדורא בתרא ולכן הרוצה ללמוד בספרים היותר מדויקים ילמוד השמונה שערים שסדר מהר"ש ודרך עץ החיים שסידר מהר"ם פאפירש הנקרא ע"ח שבו המהדורא בתרא. אך לענין המהדורא קמא לשון שער הקדמות הוא יותר מיופה ומסודר, ונראה שלשון שער ההקדמות הוא מהדורא אחרת מציעתא. גם ספר מבוא שערים היה עם מה"ב, כי לא היה ביד מהר"ש הנזכר. וספר אוצרות חיים הוא סידור מהר"י צמח והוא מובלע הלשון ממש בתוך ספר דרך עה"ח להרמ"פ הנזכר. ואני הצעיר ראיתי בארץ מצרים השמונה שערים מכ"י מהרח"ו עצמו, רק דמהרח"ו סידר שער הפסוקים ומצות שער אחד ושער אחד אשר

נמצא מטהרת יד הקדש האר"י זצ"ל עצמו. גם בסוף כל שער יש קונטרס מאשר שמע מהרח"ו משאר החברים ששמעו מהרב, וזה עשאו קונטרס מיוחד בסוף כל שער, ובנו מהר"ש לקח השער אשר נמצא מכ"י האר"י, וגם הקונטרס שבסוף כל שער הנוכר וסידר ועירב הכל באחד והלך בסדר הרב אביו, רק שחילק שער הפסוקים ושער המצות לשנים והיו ח' שערים. גם ראיתי מכ"י מהרח"ו כמה חבורים בכל חכמה. וספר עץ הדעת טוב דרשות על כל התורה ממנו ע"ד פרד"ס. גם חידושים על הש"ס והתוספות מכתב ידו.

מתי נולד מהרח"ו

ובספר החזיונות הנוכר כתב שנולד מהרח"ו שנת הש"ג ודמשק מנוחתו שנת הש"פ, גם ראיתי פתקא מכתב יד מהר"ם אלשיך עצמו וכתוב בה שבכח אשר נסמך ממרן מהר"י קארו הוא סומך את מהרח"ו יורה יורה ידן ידן ככל דיין מוסמך והזמן כ' אלול שנת הש"ן. וכו' ע"ש.

עוד כתב שם באות י' וז"ל רבינו האר"י זצ"ל, בישראל גדול שמו ניצוץ משה רבינו ע"ה. אפס קצה מעלותיו כתב מהרח"ו זצ"ל בהקדמת עץ החיים. ועוזו נוראותיו כתובים בספר עמק המלך ומצרף לחכמה וספר שבחי האר"י. והיה לו רוח הקדש ובקי בכל חכמה. וראיתי בכ"י מהרח"ו זצ"ל טופס הסכמה מרבני מצרים משנת שי"ח וחתום הרב האר"י שם. עוד ראיתי במגילת סתריו של מהרח"ו מכ"י ממש כי כל מה שקיבל מהאר"י היה בשנה אחת וקצת ירחין והם שנת של"א ושל"ב עד יום ה' אב שנלקח ארון האלהים בעוה"ר זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

עוד כתב הרב הנז' וז"ל רבים אמרו דכשבא ללמוד עם רבינו האר"י זצ"ל היה יותר גדול בשנים מהרב ז"ל ושכך מצאו כתוב בכתבים. ואני ענית' שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספר חזיונות ממהרח"ו ז"ל מכתבת ידו וכתוב שם שנולד שנת הש"ג, והוא כשבא אצל הרב היה בתחלת שנת של"א וכפ"ז היה לו כ"ח שנה. ובשנת של"ב יום ה' לאב נלקח ארון האלהים רבינו האר"י זצ"ל והיה בן ל"ח שנה. ובוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים והוא לפלא. אך כבר נודע שהרב השקוה למהרח"ו ז"ל מבארה של מרים בים טבריה ונתישבה החכמה בקרבו ובצירוף נשמתו העליונה והרב הקדוש המלמדו להועיל ויע"א, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל וז"ל עץ החיים חיבר מהרח"ו זצ"ל בחכמת האמת ממה שקבל מרבו רבינו האר"י זצ"ל, והוא שם כולל לכל ספריו, ואחר כך פתח כמה שערים שער ההקדמות שער הכוונות וכו', וכבר בנדפס מערכת ח"ת כתבתי מענינו, ומפני שמהרח"ו קרא שם כולל עץ החיים. לכן הרב המקובל המופלא מהר"ר מאיר פאפירש כשסידר הכתבים שהיו בידו וקבלם מרבו הרב המקובל מהר"ר יעקב צמח, כי כתבי מהרח"ו עצמו היו ביד בנו מהר"ש ויטאל ולא היו זיזים מביתו כלל רק אבדורי אבדור הכתבים בערבוביא, כמ"ש בנדפס שם מערכת ח"ת, והרב מהר"ם פאפירש הנוכר הלך לדמשק וראה בבית מהר"ש ויטאל הספרים ולקח שמץ מנהו מהסדר, ובחזרתו לעה"ק ירושלים סידר סדר נכון לכל הכתבים עם מהדורא בתרא שלא היתה ביד מהר"ש ויטאל, ולכלם קרא בשם עץ החיים, אך בחלקו"ת כי לספר ההקדמות קראו דרך עץ החיים ולספר הכוונות קראו פרי עץ החיים, ולפירוש פסוקים וכו', קרא נוף עץ החיים וחילקו ויש בו נוף שני נוף ג' וכו' עדר עדר לבדו, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) באות ק' וז"ל וראיתי בכתבי הרב הרמ"ז שהוא היה נזהר לקרות שום ספר קבלה כ"א כתבי האר"י זצ"ל כפי אשר קיבלם מרבו מהר"ב הלוי שהיה קרוב לגורי האר"י ואף ספרי הרמ"ע לא היה קורא, עכ"ד הרמ"ז. ועוד רעה חולה כי מי שהוא מוחזק לנאמן בכתבי האר"י צריך חקירה גדולה, כי ידעתי נאמנה מקובלים מוחזקים מנאמני ארץ מוסמכים מגאוני ארץ ועד אחרון נתגלה שהם והסומכים אותם היו קוראין בכתבים אחרים, ושומר נפשו ירחק עד חקור דבר דהספר שלומד והחכם המלמדו נאמנו מאד, וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל באות ע' ז"ל עמק המלך נדפס משנים קדמוניות בקבלה, וכתוב שם שהוא מגורי האר"י זצ"ל, ויצאו עליו עוררין, ושמעתי שלא באו לידו כתבים אמתיים, והרב עיר וקדיש מוהר"ר חיים הכהן ז"ל תלמיד רבינו מהרח"ו ז"ל בהקדמת ספרו מקור חיים פירוש להלכות ציצית ותפילין מהש"ע דרך קשתו על הספר הנז'. לכן הצנועין מושכים ידיהם מלקרות בו ובספר נובלות חכמה להרב יש"ר, ועיין מ"ש הרמ"ז באגרות אשר בדפוס דף מ"ב ע"א שרומז ומחוי במחוג והמשכיל יבין, וכבר כתבתי כמה פעמים שהרוצה ללמוד בכתבי רבינו האר"י זצ"ל האמיתיים יעסוק בשמונה שערים שסידר הרב מהר"ש ויטאל בן רבינו מהרח"ו ז"ל ובספר דרך עץ החיים למהר"ם פאפירש ז"ל שנדפס מקרוב כמה פעמים בפולין, וספר אוצרות חיים כ"י מצאו הרב מהר"י צמח ז"ל מכתבת מהרח"ו ז"ל וכלו הוא כלול בדרך עץ החיים הנז' בין הפרקים, גם עולת תמיד שסידר מהר"י צמח ז"ל בכונות העיד שהוא מכתבת יד מהרח"ו ז"ל, וכבר כתבנו כמה

פעמים שמו"ה מהר"א אזולאי ומהר"י צמח ז"ל עשו הפסקות ויחודים, עד שהרב מהר"ח ז"ל נתן להם רשות לחפור בקברו ולהוציא משם הכתיבות שצוה הוא ז"ל לגנון והוציאום משם, ומכתבים אלו הם המהדורא בתרא של דרך עץ חיים וספר עולת תמיד הנוכח שלא היו בידו של הרב מהר"ש ויטאל ז"ל, וכל זה נתברר לי הצעיר באמת אחר החיפוש בכמה ספרים כ"י, וגם מדברי הרב מוהר"ר משה ויטאל ז"ל בן הרב מהר"ש ויטאל הנוכח, שראיתי כתב ידו ממש שכותב בסגנון זה על איזה קונטרס זהו ממר זקני מהר"ח ז"ל ונמצא ביד זולתנו, מכ"י מר זקני ז"ל, ויותר מזה נתברר לי הדבר מאד ודי בזה. ודע שחברו ספרים הרב מז"ה והרב מהר"י צמח ז"ל על הזהר מכתבות הנז' שמצאו בקבר מהר"ח ז"ל, ונראה שלא היה רצון ה' שיתגלו ונאבד לגמרי הספרים הנז', וכל האמור ידעתי נאמנה בביור, עכ"ל.

עוד כתב הרב הנז' (החיד"א) ז"ל וז"ל בענין ספרי קבלה גלית טפח בנדפס במערכת ח' ובמערכת ק' ע"ש, וראיתי למהר"י צמח שכתב בהקדמת פירושו לאדרא שחיבר נגיד ומצוה בתחלה בקצרה ועלה על דעתו להדפיסו ולהפיק רצון החברים, וכתב וז"ל ובא אלי חלום קשה עד מאד והזהירו אותי מאד שאזהר ואשמר לבלתי שים אותו בדפוס עכ"ל. והרב מו"ה חיים הכהן תלמיד מהר"ח ז"ל בהקדמת ספר מקור חיים כתב וז"ל חלפו תורות עברו חק להדפיס מאמרי האר"י ז"ל. וראיתי אחרי רואי לאשר הביא אלוה בידו הוא עמק המלך לא די כי כל זה הוא בדרך גבה כי מעולם לא יצא מתחת ידי הקדוש ז"ל דברים אלו ולא במסירה פה אל פה, אלא שכתב אותם לשמו ועשה עצמו מפרש דברי האר"י ז"ל ומאמרי הזהר. והנה מעולם האר"י לא למד תורה זולת להקדוש הר"ח ויטאל ז"ל, והעשרה היושבים עמו אין לומדים מפי האר"י ז"ל רק אומר הקדמה אחת ומסתלק כדרך משה רבינו ע"ה, וכולם לומדים עם הקדוש הר"ח ויטאל זלה"ה. ומעולם לא כתב האר"י זולת הקדמה אחת לענין קשר עם הצדיקים, הנה היא כתובה בספר עץ החיים מידי האר"י ז"ל ותו לא מידי, הכל מיד הקדוש הרב ר' חיים ויטאל זלה"ה מורי ורבי. ובעמק המלך מפרש אשר לא כן, והלא אפי' ההקדמות של הדרושים שמסר האר"י ז"ל לרב הנז' ד' דרושים מהם גזר עליו בכח נח"ש שלא יוציא אותם מפיו כלל והם דרוש א"ק ומאמר תלת רישין וכו'. כך אמר לי הרב מפיו, ומי התיר לזולת להעלות אותם בדפוס להתעולל בהם ערלי לב וכו', ומה לעשות דאמסר עלמא לטפשאי וכו'. כלל הדברים כי היועד כתיבת ידי הרב זלה"ה אותם יראה ויסמוך עליהם לא על הזולת, ולא מדרכי דברתי עד הנה רק למען ינצלו כל יראי ה' מהעונש, ואני את נפשי הצלתי עכ"ל. וכאשר ישתכל המשתכל בדברים אלו יקרע סגור לבבו איך הותרה הרצועה להדפיס ספרי קבלה, ואין מקיץ ואין יודע ואש תוקד בקרבי על ענינים אלו ואביזרייהו.

אך האיש הנלבב ישמור עצמו הן שלא ללמוד כי אם בשמונה שערים שסידר מהר"ש ויטאל, וספר דרך עץ החיים וספר מבוא שערים וספר אוצרות חיים דוקא, כי רבו כמו רבו ספרים מלוקטים ואומרים שהם מהאר"י ז"ל, ויש לחוש שמא עירבו מזולתו, כאשר נמצא כמה פעמים בתוך דרושי האר"י ערב רב עלה אתם, והן להרחיק עצמו מלהיות בעצת מדפיסי ספרי קבלה השומע ישמע ועליו תבא ברכת טוב עכ"ל. וכתב עוד וז"ל, ומ"ש מהר"ח כהן שרבינו האר"י ז"ל מעולם לא כתב וכו' כמו שהבאתי לשונו לעיל. נראה שכונתו מיום שבא מהר"ח ז"ל, אבל מקודם כתב קצת. וכל אשר מצא כתוב מהר"ח מכתיבת ידו יד הקודש עשאו שער בפני עצמו. ואני ראיתי מכ"י מהר"ח ז"ל עצמו. עכ"ל.

ביאור ההפטר

הקשר בין ההפטר לפרשה

בהפטר מסופר על התועבות שעשו ישראל ועל התוכחה שהנביא הוכיחם (עיין רש"י ורד"ק על פס' ז), וזה מעין הפרשה שבה מסופר על אותן תועבות שצריכים בני ישראל להזהר מהן לבלתי עשותן.

תוכן ההפטר

ה' אומר לנביא האם אתה רוצה להתווכח עם עיר הדמים? ואם כן הודע לה את כל תועבותיה שעשתה. **שלא** רק ששפכה דם, אלא מטמאת את עצמה בגילולים שעשתה, לכן היא קירבה את הפורענות. גם תהיה ללעג ולקלס בעיני אומות העולם, כי עברו על תורתו יתברך. **בעלי** זרוע שפכו דם נקי, זלזלו באב ואם, עשקו את הגר, רימו יתום ואלמנה, ניאפו עם אשת אב, אנסו ושכבו עם אשה נדה, ניאפו עם אשת איש, לקחו שוחד לשפוך דם נקי.

לכן ה' אומר לנביא האם לבם יעמוד להם בעת בוא הפורענות? כי יפזרם בגוים ויגלה אותם בארצות, יחלל את כבודם בעיני הגוים ויכרית מהם את טומאתם.

יחזקאל פרק כ"ב - פסוק ט"ז

א וַיְהִי לאחר שניבא שנבוכדנצאר עומד בראש שני הדרכים אם ילך על עמון או על ירושלים, וה' גמר הדין שיפול הגורל על ירושלים

ולא על רבת בני עמון הלא יפלא לא הוא וכי בני עמון צדיקים נגד ישראל, לכן הודיע ה' חטאי ירושלים שעל ידם יצא הקצף עליהם

ואין ביניהם צדיקים שייגינו עליהם (מלבי"ם) **דַּבֵּר יְהוָה אֵלַי לְאמֹר: בְּוַאֲתָהּ בֶן-אָדָם הַתְּשֹׁפֵט**

הַתְּשֹׁפֵט [בה' השאלה] האם אתה רוצה להתווכח [ואמר פעמיים לחזק הענין] **אֶת-עַם אֲנָשִׁי עִיר הַדְּמָיִם** [ירושלים

(רש"י)] השופכת דם אנשים נקיים ברציחתם **וְהוֹדַעְתִּיהּ לָהֶם בְּיֹכֹחַ אֵת פֶּלֶא-תּוֹעֲבֹתֶיהָ** התועבות שעשתה (רש"י):

בְּוַאֲמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עיקר הגזר דין שלה כי היא **עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לְבֹא**

עֲתִידָהּ ובגלל זה בא זמן חורבנה, ולא רק זה אלא גם **וְעִשְׂתָּה גְלוּלִים** וע"ז ויתר תועבות (מלבי"ם) **עָלֶיהָ** [בתורה

(ת"י)] **לְטַמְּאָהּ [א] לטמא את העיר (ט"ד): ד בְּדַמָּךְ אֲשֶׁר-שָׁפַכְתָּ** בגלל דם ששפכת **אֲשֵׁמַתְּ** נעשית

בעלת אשמה (ט"ד) ונתחייבת הריגה **וּבְגִלּוּלֶיךָ** ובע"ז **אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ טַמְּאָת** נטמאת את (ת"י) וכן טמאת את

הארץ (ט"ד) **וְתִקְרִיבִי יָמַיךְ** בעצמך הקרבת את ימי גלותך וחורבנך (רד"ק) **וְתָבֹא עַד-שְׁנוֹתֶיךָ** שנים שונות

ומשונות שאין יום שאין קללתו מרובה מחבירו (מלבי"ם) **עַל-כֵּן** בעבור עוונותיך **נִתְתִּיךְ חֲרָפָה לְגוֹיִם** שהגויים

מחרפים ומבזים אותך על עזבך תורת אלהיך והם לא עזבו תורת אלהיהם **וְקִלְסָה** ולגנאי ולעג (רד"ק) **לְכָל-הָאָרְצוֹת:**

ה האומות **הַקְּרִבוֹת וְהַרְחָקוֹת מִמֶּךָ יִתְקַלְסוּ-בְּךָ [ב] ילעגו לך לקרות אותך (ט"ד) טַמְּאָת**

הַשָּׁמַיִם זו היא שטמאת את שמה, שהיו נקראים עם קדוש בנים ליצורם, וגרמו לעצמם להקראות עם טמא שפתים (רש"י) וזה מפני

שאת **רַבַּת הַמְּהוּמָה** כי הם יראו את הרעב והחרב והדבר שיש בך (רד"ק) [שהם גורמים למהומות וזעקות (ט"ד)]: **וְתִנְחַ**

נְשֵׂי־אֵי יִשְׂרָאֵל המלכים והשרים **אִישׁ לְזִרְעוֹ** כל אחד לפי כוחו וחזקו **הָיוּ בְּךָ** להרע לך, והמטרה **לְמַעַן**

שִׁפְדוּ-דָם לרצוח ח"ו (רד"ק): **אָב וְאִם הִקְלוּ בְּךָ** הקילו וזלזלו באב ואם, ולא כבדו אותם, וכן **לִגְר עָשׂוּ**

בְּעֵשֶׂק בְּתוֹכְךָ כל מה שעשׂו לגר בתוכם עשו בעושק ובמרמה, וכן **יָתוּם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בְּךָ [ג] רִימוּ**

עיונים והארות

טומאת הנפש היא, (עיין רד"ק).

ב. יתקלסו בך - מובא במדרש איכה: מעשה בשתי נוכריות שהתגרו זו בזו, ואחת קראה לחברתה בשם 'יהודיה', ולא מחלה לה על הבזיון הזה, וזה שאמר: 'הקרובות והרחוקות יתקלסו בך', שאם ירצה אחד לחרף ולגדף את חבירו יגדף אותו בשמך (שער בת רבים).

ג. יתום ואלמנה הונו בך - מסופר על הגאון רבי חיים עוזר

א. לטמאה - הטומאות שהאדם מוזהר עליהן כל אחת חמורה מחברתה. יש טומאה הבאה על ידי מגע, ויש טומאה חמורה ממנה הבוהל בעילות אסורות, ויש טומאה חמורה מזו, והיא עבודת גילולים (אלילים) שהיא טומאת הנפש. ובעבור שתי הטומאות האחרונות, הקיאה ארץ כנען הגוי אשר היה בתוכה, לפיכך זכרם כאן, והזכירם בלשון טומאה, וכן נאמר בתורה (ויקרא יט, ב): 'קדושים תהיו' ואחרי זה (פסוק ח) "אל תפנו אל האלילים, ואלהי מסכה לא תעשו לכם" כי עבודת הגילולים

ועשקו (רד"ק) בתוך ירושלים: **ח קְדָשִׁי בְּזִית** ביזו את הקודשים והביאו גזול ופיסח **וְאֶת־שִׁבְתֹּתַי חִלַּלְתָּ** כמו שראינו שירמיהו הזהיר אותם על חילול שבת (רד"ק): **ט אֲנֹשִׁי רָכִיל** בעלי לשון הרע **הֲיִו בְּךָ לְמַעַן שְׂפָד־ךָם** כי שימוות הנאמר עליו רכילות **וְאֶל־הַהָרִים** ששם היו מקריבים לע"ז מאותה תקרובת של ע"ז (מ"ד) **זְמַח עָשׂוּ בְּתוֹכְךָ** נגד גילוי עריות (רד"ק) ועוול ורע שעשו בתוכך: **י עֲרֹת־אֶשֶׁת אָב גִּזְלַה־בְּךָ** דהיינו נאפו עם אשת אביהם **טִמְאַת הַנְּדָה עֲנוּ־בְךָ** אנסו ושכבו עם אשה נדה (מ"ד): **יא וְאִישׁ | אֶת־עַם אִשְׁתִּי רִעְהוּ עָשָׂה תוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־פִּלְתּוֹ טִמְאַ בְּזֻמָּה** [פירושו, במחשבה של זנות ורשע] **וְאִישׁ אֶת־אֶחָתוֹ בֵּת־אָבִיו עָנָה־בְּךָ** אנסה לזנות (מ"ד): **יב מַלְכְּךָ וּשְׂרִיד שְׂחָד לְקַחוּ־בְךָ לְמַעַן שְׂפָד־ךָם** (רד"ק) וגם כי מפני השוחד הרגו נפשות נקיים **נִשְׁבַּח רַבִּית שֶׁל כֶּסֶף וְתַרְבִּית וְשֶׁל אוֹכֵל לְקַחְתָּ** (מ"ד) **וְתַבְצְעִי** העשרת **רַעֲיֶךָ** שהם אשור ומצרים **בַּעֲשֶׂק** שעשקת מבני עמך החלשים **וְאֶתִי** שהזהרתי אותך על כל אלה העבירות **שְׂכַחְתָּ נְאֻם** אמר **אֲדַנִּי יְהוָה** (רד"ק): **יג וְהִנֵּה הִפִּיתִי כַּפִּי** מחיתי כפי זה אל זה דרך צער **אֶל־בְּצַעֲךָ** על הגזל **אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְעַל־דַּמְךָ** ועל הדם הנקי **אֲשֶׁר הִיוּ נִשְׁפָּכִים בְּתוֹכְךָ** (מ"ד): **יד הֲיַעֲמֹד לְבָבְךָ** לרב הצרות שאני מביא עלייך **אִם־תִּחְזַקְנָה יְדֶיךָ** לעשות גבורות במלחמה בעת בא ימי הגמול **לְיָמִים** ימי הצרות **אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתְךָ** משפט **אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי** כמו שדיברתי כן אקיים (רד"ק, מ"ד): **טו וְהִפִּיצוֹתִי** ואפיץ **אוֹתְךָ בְּגוֹיִם וְזָרִיתִיךָ** אפזר אותך **בְּאַרְצוֹת רְחוקוֹת וְהִתְמַלְתִּי** וכיליתי **טִמְאַתְךָ מִמֶּךָ** ששם תקבלי ענשך ושם תשובי בתשובה (מלבי"ם): **טז וְנִחַלְתָּ** תהיי מחוללת **בְּךָ** בעצמך **לְעֵינַי גּוֹיִם** כי יראו ששכת אותי ויראו בבא עליך הפורענות שאמרתי לך **וְיָרַעְתָּ** תשובי עתה לדעת ולהבין **כִּי־אֲנִי יְהוָה** (רד"ק):

עיונים והארות

הושיט לעברה כמה זהובים שהוציא מארנקו וניסה להסביר לה: 'מעות הצדקה שבקופת הפרנסים נועדו למטרה אחרת'. אך האשה סירבה לשמוע את דבריו. את כל הרהיטים שכאן בחדר אנפץ זעקה בקולי קולות.

אחד מהנוכחים ביקש להשתיק את האשה, וכדי להתגבר על זעקותיה הגביה גם הוא את קולו. ואז פילחה זעקת שבר את החדר. הכל הפנו עיניהם לעבר רבי חיים עוזר, כי הזעקה הנוראה פרצה מפיו. הניחו לה. קרא הרב בקול כואב הרי היא אלמנה.

גרוזינסקי זצ"ל רבה של וילנא, שפעם ישבו בביתו רבנים ועסקנים, ועסקו בדיון רציני וחשאי על אודות בעיות חמורות שריחפו באותם ימים על העולם היהודי.

פתאום נפתחה הדלת בתנופה ואל החדר התפרצה אשה. בצעדים מהירים ניגשה אל השלחן שסביבו ישבו הרבנים, הלמה עליו בחזקה. וזעקה לעברו של רבי חיים עוזר: אם לא אקבל מיד מהרב מכתב אל פרנסי הקהילה, ובו יהיה כתוב שעליהם לתת לי סכום הגון כדי שעסקי המסחר שלי יתבססו אשבור מיד את כל הרהיטים שבחדר הזה, ניסה רבי חיים עוזר להרגיע את האשה הנסערת במילים שקטות. הוא